

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**NIKAIA'DAKİ ERKEK VE KADIN HEYKELLERİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

Murat AKIN

**Danışman:
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN**

BURSA – 2019

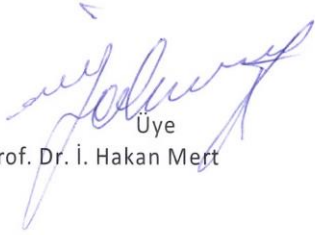
TEZ ONAY SAYFASI

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

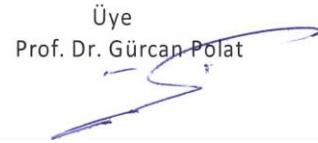
Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Bilim Dalı'nda 701447002 numaralı Murat Akın'ın hazırladığı "Nikaia'daki Erkek ve Kadın Heykelleri" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 02.10.2019 günü 14:00-15:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı/başarısız olduğuna oybirliği/oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Mustafa Şahin

Üye
Prof. Dr. İ. Hakan Mert

Üye
Prof. Dr. Gürcan Polat

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
.....Arkeoloji..... ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 28/09/2019

Tez Başlığı / Konusu: Mikasa'daki Erkek ve Kadın Heykelleri

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin, 26./09/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14. 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

28.09.2019

Adı Soyadı: Murat AKIN

Öğrenci No: 701447002

Anabilim Dalı: Arkeoloji

Programı: Arkeoloji

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Prof. Dr. Mustafa SAHİN
Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Nikaia’daki Erkek ve Kadın Heykelleri” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

29.09.2019

Adı Soyadı: Murat AKIN
Öğrenci No: 701447002
Anabilim Dalı: Arkeoloji
Programı: Arkeoloji
Satatusü: Yüksek Lisans Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Murat AKIN
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Arkeoloji
Bilim Dalı : Arkeoloji
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : IX + 155
Mezuniyet Tarihi : ... / ... / 2019
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

NİKAİA'DAKİ ERKEK VE KADIN HEYKELLERİ

Nikaia (İzmit) kenti, konumu ve topografyası itibariyle verimli ovalara ve büyük bir göle sahip olan bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği itibariyle Anadolu'daki yerleşim süreci boyunca yoğun iskan görmüş bölgelere yakınlığı da, kentin devamlı yerleşim görmesini sağlamıştır. Antik Dönem'e bakıldığında ise Nikomedia ve Konstantinopolis kentlerine yakınlığıyla tamamen gelişmiş ve hatta kısa süreli de olsa Doğu Roma (Bizans), Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti'nin başkenti konumuna gelmiştir. Hal böyle olunca kent kültürü ve sanatının da gelişmesiyle birlikte bir çok sanat eseri yapılmış ve bir bölümü günümüze dek korunabilmiştir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan Antik Dönem'de de bu gelişmelere bağlı olarak yoğun bir şekilde imar ve sanat faaliyetleri gerçekleşmiştir. Büyük bir bölümü kent içerisinde bulunup müzeye nakledilen heykeltıraşlık eserleri içerisinde ise sosyal yaşamı ve imparatorlukların yayılım alanlarındaki etkisi anlaşılmasına çalışılmıştır.

Kadın ve erkek heykeltıraşlık eserlerinin incelendiği çalışmada Hellenistik Dönem, Roma Cumhuriyet Dönemi, yoğun olarak Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Roma-Erken Bizans Dönemi portre ve heykelleri karşımıza çıkmaktadır. Eserlerin bir bölümünde ise daha önce üretilen bir heykelin yeniden işlendiğini gösteren izlere rastlanmış ve dönemsel bağlamda karmaşalar da göz önüne koyulmuştur. Roma İmparatorluk Dönemi'nin en güçlü olduğu yıllar olan İ.S. 1-2. yüzyıllarda üretilen heykellerin geç dönemlerde yeniden işlenmesi, kentin ve devletin ekonomik olarak zayıfladığına da işaret etmektedir. Sonuç olarak çalışmayla birlikte kentte bulunan erkek ve kadın heykeltıraşlık eserlerinden yola çıkılarak tarihlendirmeler yapılmış ve kentin dönemsel olarak ekonomik ve yönetsel gücü tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Nikaia, Portre, Heykel, Kadın ve Erkek, Antik Dönem, İkincil kullanım

ABSTRACT

Name and Surname : Murat AKIN
University : Bursa Uludag University
Institution : Institute of Social Science
Field : Archaeology
Branch : Archaeology
Degree Awarded : Master
Page Number : IX + 155
Degree Date : ... / ... / 2019
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

MEN AND WOMEN SCULPTURES FROM NİKAİA

The city of Nikaia (İznik) both in terms of its location and topography appears as a city with fertile plains and a large lake. Its proximity to the regions which have been intensively inhabited during the settlement process in Anatolia has enabled the city to have permanent settlements. When the ancient period is examined, the city has entirely developed with its proximity to the cities of Nicomedia and Constantinople, and it has become the capital of the Eastern Roman (Byzantine), Anatolian Seljukian and Ottoman Empires. As such, many works of art have been made with the development of urban culture and art, and some of them have been preserved until today.

During the Ancient Period, which is also the subject of this research, architectural and artistic activities were intensively executed due to these developments. In this research, social life and the effect of empires on the expansion, areas are aimed to be understood through a large number of sculptures found in the city and transferred to the museum.

In this research examining women and men sculptures, portraits, and statues of Hellenistic Period, Roman Republic Period, Roman Imperial Period and Late Roman-Early Byzantine Period are studied. In some of the works, traces showing the reprocessing of a previously produced sculpture were found, and complexities were also taken into consideration in the periodical context. Late reprocessing of the sculptures produced during AD 1st-2nd centuries, during the strongest era of the Roman Imperial Period, indicates that the city and the state were economically weakened. As a result of this study, the male and female sculpture found in the city were dated, and the economic and administrative power of the city was periodically determined.

Keywords:

Nikaia, Portrait, Sculpture, Men and Women, Ancient Period, Secondary use

ÖNSÖZ

Antik Dönem’de Nikaia, uzun yıllar boyunca sanatsal ve mimari faaliyetler bakımından sürekli ön planda olmuştur. Nikomedia ve Konstantinopolis’e olan yakınlığı, Marmara Denizi’ne açılan bir limanın olması sürekli gelişmesine ve sanatsal anlamda fazlaca eser vermesine neden olmuştur. Ancak birbirini takip eden farklı dönemlerde ekonomik anlamda zayıflama ve dini değişimlerle birlikte heykeltıraşlık eserleri yeniden işlenmeye başlamıştır. Yakın döneme kadar bir müzenin olmayışı da çok sayıda eserin yurtdışına ve çevre bölgelerdeki müzelere taşınmasına yol açmıştır. Günümüze gelindiğinde ise korunabilen oldukça az eser kalmış ve bu eserler de çalışma içerisine dahil edilerek ilerleyen bölümlerde detaylıca incelenmiştir.

Öncelikle arkeoloji hayatım boyunca her konuda desteğini esirgemeyen, öneri ve teşvikleriyle yüksek lisans dönemimde bu konuyu çalışmamda ön ayak olan ve kolaylaştıran, ayrıca yapmış olduğu birçok projede görev almamı sağlayan ve bugünlere gelmemde önemli bir rolü olan Prof. Dr. Mustafa Şahin’e sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim.

Çalışma, TÜBİTAK tarafından desteklenen 114k269 sayılı “Arkeolojik Yüzey Araştırması Işığında Hellenistik ve Roma İmparatorluk Döneminde Nikaia” isimli proje kapsamında hazırlanmıştır. Bursiyer öğrenci olarak projede yer almama onay veren TÜBİTAK’a, kütüphane ve literatür araştırması için bizi Almanya/Bochum’a davet eden Prof. Dr. Christof Berns ile orada bulunduğum süre boyunca her konuda yardımcı olan ve araştırdığı tüm kaynakları benimle paylaşan Araş. Gör. A. Ali Altın’a ayrıca teşekkür ederim.

İzmit Müzesi Deposu’nda yapmış olduğum fotoğraf ve belgeleme çalışmaları için bürokratik engelleri aşmamda büyük kolaylıklar sağlayan uzmanlar Samet Sarıkaya ile Mehmet Hasan Bozkurt’a ve eserlerin taşınması ve yerleştirilmesindeki yardımlarından dolayı da güvenlik görevlisi Mustafa Güleç’e şükranlarımı sunarım. İkincil kullanım eserlerin belirlenmesinde yardımcı olan Nisan Lordoğlu’na da ayrıca teşekkür ederim. Aynı zamanda bölümde olmadığım zamanlarda ihtiyaç duyduğumda ricalarını geri çevirmeyen Dr. Serkan Gündüz, Araş. Gör. Hazal Çıtakoğlu, Araş. Gör. Gonca Gülsefa, Araş. Gör. Nur Deniz Ünsal ve Araş. Gör. Buğra Kuru’ya da teşekkür etmeden geçmek istemem.

Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü İhtisas Kütüphanesi, Uludağ Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Ruhr Universität Bochum’da bulunan Arkeoloji Bölümü İhtisas Kütüphanesi, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, Bursa Setbaşı Kütüphanesi ve Bilecik İl Halk Kütüphanesi’nde yapılan çalışmalarda kolaylık sağlayan kütüphane görevlilerine de ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak çalışmanın ilk anından itibaren birlikte hareket ettiğimiz, öneri ve yardımlarıyla tezin şekillenmesinde fazlaca katkıları olan meslektaşlarım Mustafa Uğur Ekmekçi ile Faruk Yolsal’a, İngilizce bölümlerin hazırlanmasını sağlayan Işıl Gündüz’e, çalışmanın son okuması ve dijital ortamdaki düzeltmelerinde yardımcı olan eşim ve meslektaşım Fatma Selbik Akın’a ve hayat boyunca her anlamda yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Bursa 2019

Murat AKIN

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
I. Çalışmanın Amacı ve Önemi	3
II. Çalışmanın Kapsamı.....	4
III. Araştırma Tarihi	4
IV. Çalışmanın Yöntemi.....	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. NİKAİA (İZNİK).....	10
1.1. Nikaia Kentinin Konumu ve Topografyası	10
1.2. Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi'nde Nikaia.....	12
İKİNCİ BÖLÜM	
2. NİKAİA'DAKİ ERKEK VE KADIN HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ.....	17
2.1. Erkek Portre ve Heykeltıraşlık Eserleri.....	18
2.2. Kadın Portre ve Heykeltıraşlık Eserleri	25
2.3. İkincil Kullanım ve Yarı Mamul Eserler	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. İKONOĞRAFİ.....	38
3.1. Mitolojik Eserler	38
3.2. İmparator, İmparatoriçe ve Önemli Kişiler	40
3.3. Özel Portreler ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri	43
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	46
KISALTMALAR VE KAYNAKÇA.....	50
KATALOG	57
Erkek Portre ve Başları	57

Erkek Heykel ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri.....	86
Kadın Portre ve Başları	87
Kadın Heykel ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri	117
İkincil Kullanım Portre ve Başlar	131
Tamamlanmamış Yarı Mamul Heykeltıraşlık Eserleri	151
LEVHALAR	154
ÖZGEÇMİş	155

GİRİŞ

İnsanlar, tarih boyunca gereksinimlerini karşılamak ve doğaya uyum sağlamak adına sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde olmuşlardır. Bu gelişim insanlığın ilk ortaya çıkışında daha çok barınma ve hayatını idame ettirmek amacıyla avlanma yönünde olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ise kendini koruma ve gelişen inançlara göre belli tapınım alanları ve objeleri üreterek devam etmiştir. Değişen bu inanç ve refah neticesinde ise ilk sanat eserleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Heykeltıraşlık eseri olarak değerlendirilebileceğimiz sanat eserleri bazen çok küçük boyutlarda üretilen idol ve figürinler olurken, bazen ise oldukça büyük boyutlarda kolosal heykeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda hayatın her alanına yayılan bu sanat unsurları ölümlerini gömdükleri lahitlerde, ya da defin yerini belirten mezar stellerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma konusunu sınırlandıran dönem olarak değerlendirildiğinde Antik Yunan sanatında heykeltıraşlık eserleri, kabaca birbirini takip eden Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem olarak adlandırılan dönemlerde sürekli gelişim göstererek altın çağına ulaşmıştır. Daha sonra ise Roma Dönemi sanatına bakıldığında yine kabaca Cumhuriyet, İmparatorluk ve Geç Antik Çağ (Roma-Bizans geçiş dönemi) olarak adlandırılan dönemlerde hem yeni sanat anlayışları ortaya çıkıp dönem eserleri üretilirken, hem de Yunan sanatına ait olan eserlerin replikaları yeniden üretilerek bir nebze eski sanat anlayışına devam edilmiştir. Günümüze ulaşan heykeltıraşlık eserlerinin büyük bir bölümü Roma Dönemi kopyasıdır. Daha önceki dönemlerde heykel yapımında ağırlıklı değerli metalin tercih edilmesi, özellikle ekonominin bozulduğu dönemlerde eritilmelerini tetiklemiş, bu da orijinal heykellerin sayısı olarak daha az günümüze ulaşmasına neden olmuştur. Heykel sanatında Helenistik Dönemden başlayarak taşa rağbetin artması çok sayıda sanat eserinin günümüze ulaşmasına yardımcı olmuş, bu durum da heykellerin orijinallerini anlamamıza olanak sağlamıştır.

Antik Dönemde batı coğrafyasına baktığımızda Yunan ve Roma sanatında sıraladığımız evrelerin aynı şekilde Anadolu'da da devam ettiği görülmektedir. Her iki sanatın yayılışı da hakimiyet sınırları içerisinde yer alan Anadolu'da net olarak takip edilebilmekte ve hatta doğu-batı senteziyle birlikte batıya göre daha yoğun üretimine ve

gelişmesine de neden olmaktadır¹. Bunun bir sonucu olarak yaşadığımız coğrafyada Antik Dönem'e ait yapı ve eserlerin bir hayli fazla olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar ise büyük kentler etrafında yoğunlaştığından Anadolu'daki sanatsal zenginlik henüz tam olarak anlaşılammış durumdadır. Nikaia kentinde bulunan heykeltıraşlık eserlerini değerlendirmek amaçlandığında ise günümüze dek korunagelen Erken Dönem yapılarının olmaması büyük bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürekli olarak iskan gören bir kent olan Nikaia'da önceki döneme ait yapı kalıntılarının ve malzemelerin devşirme olarak kullanılması da yapılan çalışmaları zorlaştırmaktadır. Bunun sonucunda in-situ olarak korunan heykeltıraşlık eserlerinin çok az miktarda olması daha kapsamlı bulgulara ulaşmanın önüne geçerek çalışmayı büyük ölçüde tespit ve belgeleme çalışması kimliğine sokmaktadır. Az sayıda in-situ statüsünde değerlendirilebilecek eserin tespit edildiği kentte, oluşturulan sur duvarlarında ve giriş kapılarında devşirme malzeme olarak kullanılan kabartmalı parçaların varlığından söz edilebilmektedir. Bunların dışında kalan heykeltıraşlık eserlerinin büyük bir çoğunluğu İznik Müzesi deposu ve bahçesinde sergilenmekteyken, belki de büyük bir bölümü de kaçakçılık ve farklı yollarla bilinmeyene giderek yok olmuştur.

Nikaia kentinde daha önce yapılan epigrafik çalışmalar² ve yüzey araştırmaları³ dışında az sayıda bilimsel kazı çalışması⁴ yapılmış ve bu durum da in-situ olarak korunmuş heykeltıraşlık eserlerinin varlığını anlamamıza engel olan bir etken olarak görülmektedir. Bu konuda kapsamlı bir arkeolojik kazı yapılmamasına rağmen bu denli heykeltıraşlık eserinin korunmuş olması dahi Nikaia kentinin sanatsal açıdan

¹ Konuyla ilgili olarak heykeltıraşlık eserleri ve portreler bu gelişme ve üretime örnek olarak gösterilebilir. İmparatorlar ve yöneticilerle birlikte ailelerinin yanı sıra özel portreciliğin artması da bunun önemli bir kanıtıdır (Öztepe 2003: 85).

² Sencer Şahin'in yapmış olduğu ve toplamda 4 ciltten oluşan "*Katalog der Antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)-İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu*" (Şahin 1979, Şahin 1981, Şahin 1982, Şahin 1987a) oldukça önemlidir.

³ Mustafa Şahin'in öncülüğünde yapılan çalışmalar ve yayınlar bu hususta önemlidir (Şahin vd. 2008, Şahin 2009, Şahin 2014a, Şahin-Berns 2014, Şahin 2015a, Şahin 2015b, Şahin (Baskıda)a, Şahin (Baskıda)b).

⁴ Bedri Yalman'ın gerçekleştirdiği "İznik Roma Tiyatrosu Kazıları" kent içerisinde yapılan ilk sistemli kazılardandır (Yalman 1981, Yalman 2008). Yine Çini Fırınları Kazısı da sistemli olarak başlatılmış ve uzun yıllardır devam eden kazı çalışmalarından birisidir (Altun-Arlı 2007). Bunlara ek olarak Koimesis Kilisesi gibi bazı yerlerde kurtarma kazıları yapılmış, ancak detaylı bir çalışma yapılmamıştır (Şahin 2014b). Son dönemde ise Tiyatro Kazıları (Meriç vd. 2017) ve Çini Fırınları Kazılarıyla birlikte Mustafa Şahin'in gerçekleştirmiş olduğu Abdülvahap Tepesi'nde yapılan kazı çalışması (Şahin 2017a) ve Sualtı Bazilika Kazısı kent tarihini anlamlandırmaya yönelik yapılan modern çalışmalar arasında yerini almıştır (Şahin 2015b, Şahin 2016a, Şahin 2016b, Şahin 2017b, Şahin 2017c).

zenginliğini ve kültürel gelişkinliğini göstermektedir⁵. İlerleyen yıllarda yapılacak olan kazılarla birlikte kentin değerinin anlaşılması ve nice sanat eserinin bilim dünyasına kazandırılarak halkın teşhirine sunulması belki de Türk Arkeoloji tarihimizin en büyük dönüm noktalarından birisi olarak tarihe geçecektir.

I. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Tarihçe ve araştırma tarihine birinci bölümde detaylıca yer verilen Nikaia kentinde yapılan çalışmalar maalesef münferit araştırmalar dışına çıkamamıştır. Modern kent ile iç içe bir düzlemde iskân gören kentte sistematik kazıların yapılmasındaki zorluk antik yapıların gün yüzüne çıkartılmasına engel olmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda popülaritesi artan nekropol alanlarının öğrenilmesi sonucunda definecilerin yol açtığı tahribatlarla yok olan ya da çeşitli bölgelere dağılan eserlerin derlenmesi de zorlaşmaktadır. Buluntuların anlamlandırılması amacıyla İznik ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan birkaç eser dışında ayrıca herhangi bir çalışma yapılmamış ve kentin tarihlenmesinde ihtiyaç duyduğumuz en önemli veriler bir araya toplanamamıştır. Bu çalışmayla birlikte Nikaia kenti içerisinde yer alan kadın ve erkek portreleriyle birlikte torso olarak korunmuş heykeltıraşlık eserlerinin belgelenmesi ve bir katalog haline getirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda derlenen eserler benzer örneklerle karşılaştırılıp tarihlendirilerek ve varsa ikincil kullanıma işaret eden örnekler tespit edilerek kentin tarihsel aralıktaki yerini belirlemek hedeflenmiştir.

Kent içerisinde, surlarda ve müzede bulunan eserlerin büyük bir bölümünün bulunduğu yerin belli olmaması da lokalizasyon hakkında yorum yapmayı zorlaştıran başka bir nedendir. Müzede heykeltıraşlık eserlerinin bir bölümünün satın alma yoluyla müze bünyesine dahil edilmesi de konum belirleme aşamasında sağlıklı bir sonuç vermemektedir. Bu olumsuzluklara rağmen yine de oldukça fazla heykeltıraşlık eseri günümüze kadar korunagelmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışmada erkek ve kadın portreleriyle birlikte yine erkek ve kadın heykellerine ait torsolar da detaylı olarak incelenmiştir.

⁵ İznik Müzesi bahçesi ve deposu haricinde, müze binası yapılanaya kadar çevre illere gönderilen eserlerin varlığı da bilinmektedir. Bunlara en güzel örnekler ise İstanbul Arkeoloji Müzelerinde sergilenen Kybele heykeli ve Sütunlu İznik Lahdi gösterilebilir. (Özgan 2016: 282, Res. 312)

II. Çalışmanın Kapsamı

Detaylı bir şekilde incelenen heykeltıraşlık eserleri dahilinde çalışma konusunu oluşturabilecek tüm eser grupları ele alınmıştır. Bu kapsamda tamamı Nikaia kentinin muhtelif yerlerinden bulunarak İznik Müzesi depo ve bahçesinde korunan çok sayıda heykeltıraşlık eseri tespit edilmiştir. Özellikle lahit ve mezar steli gibi nekropol buluntularının fazla olduğu incelemede ayrıca heykel ve heykeltıraşlık eserleri, kabartma parçaları, mimari süsleme elemanları ve heykel uzuv parçaları çalışılmak üzere gruplandırılmıştır. Ancak yapılan değerlendirme sonucunda konu bütünlüğünün bozulmaması ve yalnızca heykel kronolojisi ve ikonografisini oluşturmak adına salt erkek ve kadınlara ait heykel ve heykeltıraşlık eserleri konu kapsamına alınmıştır. Sonuç olarak çalışma dahilinde; 41 baş (15 erkek, 16 kadın, 10 ikincil kullanım), 10 adet kadın ve erkeklere ait diğer heykeltıraşlık eserleri (3 adet kadın heykeli, 4 adet kadın heykel torsosu, 1 adet erkek heykel torsosu, 1 adet erkek büstü, 1 adet yarı mamül erkek büstü ve 1 adet yarı mamül kadın heykelciği) incelenmiştir.

İncelenen bu eserlerin tüm açılardan fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri ve bilgileri de alınarak detaylı bir katalog hazırlanmıştır.

III. Araştırma Tarihi

Nikaia kentinin araştırma tarihine değinecek olursak karşımıza çıkan ilk tarih 16. yüzyıla kadar gitmektedir. İlk kapsamlı araştırma olarak nitelendirebileceğimiz çalışmaları 1553-1555 yıllarında kente gelen Besbek ve Hans Dernschwam gerçekleştirmiştir ve bu tarihlerde surların büyük ölçüde tahrip olduğunu, hendeklerin dolduğunu, kale temellerininde heykel kaidelerinin olduğunu ve önemli taş eserlerin İstanbul'a nakledilmekte olduğunu aktarmıştır⁶. Ayrıca Dernschwam, harap durumda olan kentin bir köyle bile kıyaslanamayacak kadar kötü olduğunu da vurgulamaktadır⁷. 1588 yılında ise Reinhard Lubenau göl tarafında bulunanlar dışında surların sağlam görüldüğünü ve 124 burç olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda kentin idarecisiyle de görüşen Lubenau, İstanbul'daki bir ayaklanmaya müdahale etmek üzere Nikaia'dan

⁶ Yalman 1998: 135.

⁷ Ermiş 2014: 205; bkz. Dernschwam 1992: 320.

vatandaşların gönderildiğini aktarmıştır⁸. 1719 yılında, Domenico Sestini's'te surları gezmiştir ve buna ek olarak kapıları detaylıca inceleyip Lefke Kapı'daki kitabeyi okumaya çalışmıştır⁹.

1738 yılında Richard Pococke, İznik kentinde bulunan yapıların planlarının, Obelisk'in ve İznik Gölü'nün çizimini yaparak *A Description of the East and Some Other Countries* isimli kitabının içerisinde yer vermiştir¹⁰. 1838 yılında basılan *A Journal Written During an Excursion in Asia Minor* isimli eserde Charles Fellows, kent surlarının oluşturulması kullanılan devşirme eserlere ve yazıtlara yer vermiştir¹¹. Alphonse de Moustier, 1862 yılında *Le Tour du Monde* isimli eserinde İstanbul ve Lefke kapılarını kısaca tanımlayarak dönemsel bazda yorumlamalarda bulunup İstanbul Kapı'ya ait bir gravür çizmiştir¹². 1899 yılında ise Mauris Renard *Brousse* isimli eserinde İznik'ten çok sayıda gravüre yer vermiştir¹³. Bunlar arasında en dikkat çeken ise İstanbul Kapı'nın dış yüzüne ait oluşturduğu gravürdür. Zira günümüzden çokta uzak olmayan bir tarihte yapılan çizime göre giriş kapısının sağında yer alan karışık savaş sahnesinin betimlendiği kabartmanın üzerinde sütunlu bir lahde ait parça yer almaktadır. Ancak günümüzde bu parçanın yerinde olmadığı ve İstanbul Kapı'daki yerinden bir şekilde taşınarak İznik Müzesi bahçesinde sergilendiği anlaşılmaktadır.

1883 yılında Texier Anadolu'da büyük bir araştırma yapmış ve Nikaia kentinde de bir süre çalışmıştır. Bunun sonucunda kentin ilk planlarını çıkartmış ve kentteki yapılar hakkında detaylı bilgi vermiştir¹⁴. G. Mendel ise 1909 yılında BCH'nin 33. sayısında yayınlanan *Catalogue des monuments grecs, romains et byzantins du Musée Impérial Ottoman de Brousse* isimli çalışmasında, Bursa Müzesinde bulunan eserleri incelemiş ve Nikaia menşeli bir çok esere de yer vermiştir¹⁵. Daha sonraki yıllarda kentte küçük bir kazı çalışması da yapan A. M. Schneider ve W. Karnapp kent surlarını oldukça detaylı bir şekilde araştırmış ve 1938 yılında bu çalışmalarını yayınlamıştır¹⁶. Ayrıca, Schneider kentte yer alan Roma ve Bizans dönemine ait anıtları 1943¹⁷ yılında,

⁸ Ermiş 2014: 206.

⁹ Yalman 1998: 135.

¹⁰ Yıldırım 2014: 223.

¹¹ Yıldırım 2014: 230.

¹² Yıldırım 2014: 226.

¹³ Yıldırım 2014: 227.

¹⁴ Texier 2002: 164 vd.

¹⁵ Mendel 1909: 245-435.

¹⁶ Schneider-Karnapp 1938.

¹⁷ Schneider 1943.

Karnapp ise İstanbul Kapı ve surlarla alakalı bir makalesini 1974¹⁸ yılında yayınlamıştır.

Sencer Şahin'in çalışmaları ise İznik Müzesinde yer alan yazıtların tercümesiyle başlamış olup kentin çevresinde yer alan geniş bir bölgeye yayılan alanda yaptığı araştırmalarla devam etmiştir. Şahin'in bu çalışmaları da 4 cilt halinde basılan katalog şeklinde yayınlanmıştır¹⁹. 1998 yılında B. Yalman, kent hakkında yaptığı araştırmalardan derlediği ve detaylı bir tanıtım yaptığı Nikaia-İznik adlı kitabını yayınlamıştır²⁰. Ayriyeten. I. Akbaygil, H. İnalçık ve O. Aslanapa'nın editörlüğünü yaptığı *Tarih Boyunca İznik* kitabı da yapılan kapsamlı çalışmalardan biridir. Bu çalışma içerisinde Şahin'in kent tarihçesiyle ilgili oluşturduğu bir bölüm de yer almaktadır²¹. 2006 yılında M. Şahin'in başkanlığında gerçekleştirilen Bursa Kültür Envanteri Projesi kapsamında Nikaia kenti ve çevresinde yapılan yüzey araştırmasının bulguları 2007 yılında yayınlanmıştır²². M. Ermiş'in 2014 yılında yayınlamış olduğu makale ise İznik kentinden bilgiler aktaran seyyahların kısaca derlenmesini sağlamış bu yönde yapılacak çalışmalara öncülük etmiştir²³.

İznik Müzesinin gerçekleştirmiş olduğu kazılarla birlikte 1963 yılında O. Aslanapa'nın başlattığı Çini Fırınları Kazısı²⁴ ile 1980 yılında B. Yalman'ın başlatmış olduğu Roma Tiyatrosu Kazısı²⁵ dönem dönem aksaklıklara uğrasa da günümüzde halen devam etmektedir. Bunlara ek olarak M. Şahin'in danışmanlığında gerçekleştirilen Abdülvahap Sancaktar Tepesi Sondaj Kazılarına ait bulguların değerlendirildiği çalışma *Nikaia Araştırmaları-I* serisi altında 2017 yılında yayınlanmış olup²⁶ Sualtı Bazilika Kazısı çalışmalarına halen devam edilmektedir²⁷.

¹⁸ Karnapp 1974.

¹⁹ Şahin 1979, Şahin 1981, Şahin 1982, Şahin 1987a.

²⁰ Yalman 1998.

²¹ Şahin 2004.

²² Şahin vd. 2008.

²³ Tezimizin konusu dışına çıkmamak adına İznik Kenti'ni ziyaret etmiş olan ve metin kısmında detaylıca yer verilmeyen önemli seyyah ve araştırmacıların eser bilgileri "Kısaltmalar ve Kaynakça" bölümünde yer almaktadır: Pococke 1743, Sestini 1789, Dallaway 1797, Lechevalier 1800, Hammer 1818, Tancoigne 1820, Leake 1824, Osten 1837, Laborde 1838, Fellows 1839, Poujoulat 1840, Ainsworth 1842, Hell 1855, Perrot 1864, Naumann 1893, Goltz 1896, Baedeker 1905, Launay 1913, Mordtmann 1925, Pozzi 1933, Kleiner 1957, Simeon-(Andreasyan 1964), Dernschwam 1992, Peyssonel 2005, Lubenau 2012, v.d.). (Ermiş 2014).

²⁴ Altun-Arlı 2007

²⁵ Yalman 1981.

²⁶ Şahin 2017a.

²⁷ Şahin 2015b, Şahin 2016a, Şahin 2016b, Şahin 2017b, Şahin 2017c.

IV. Çalışmanın Yöntemi

Tezin oluşturulma aşamasında karşılaşılan en büyük sorun daha önce sistematik bir çalışmanın yapılmamasıyla birlikte Nikaia menşeli eserlerin büyük bir bölümünün yerinde incelenmesinin gerektiği idi. Son yıllarda İznik ilçesinde başlatılan yoğun yüzey araştırması çalışmalarıyla birlikte kapsamlı projelerin de önü açılarak tespit çalışmaları hızlanmıştır²⁸. Daha sonra, Prof. Dr. Mustafa Şahin'in başkanlığında, 114k269 sayılı TÜBİTAK desteğiyle gerçekleştirilen “Arkeolojik Yüzey Araştırması Işığında Hellenistik ve Roma İmparatorluk Döneminde Nikaia” isimli proje bu sorunun önüne geçilmesi aşamasındaki ilk adımlardan birini oluşturması açısından oldukça önemlidir²⁹.

Yüzey araştırmasının ilk etabında kentin etrafını çevreleyen iç ve dış surların tamamı sistemli bir şekilde incelenerek duvar yapımında kullanılan devşirme mahiyetindeki heykeltıraşlık eserleri belirlenecektir³⁰.

İkinci etapta ise Nikaia kenti sınırlarını oluşturan kent surları içinde kalan alanda tüm sokaklar ve evlerin bahçeleri harita üzerinde işaretlenerek dolaşılacak ve atıl durumda olan heykeltıraşlık eserleri tespit edilerek yüzey araştırması belgelenmeleri tamamlanacaktır. Tespit edilen bazı eserlerin daha detaylı görünürlük kazanması amacıyla dijital ortamda çizimleri yapılacak ve katalog haline getirilecektir. Aynı zamanda tespit edilen heykeltıraşlık eserlerinin düzenli bir şekilde saklanmasına ve kullanılmasına olanak sağlayan bir veri tabanı oluşturularak bilgilerin aktarılması sağlanacaktır³¹.

²⁸ Kapsamlı ve bilimsel projelere ön ayak oluşturacak bazı yüzey araştırması projeleri yapılmış ve sonrasında kent için önemli tespitler yapılarak projeler geliştirilmiştir. Örnek olarak: (Şahin vd. 2008; Şahin-Berns 2014).

²⁹ Bu proje aynı zamanda Almanya ve Fransa'dan araştırmacıların katılımıyla uluslararası ölçekte bir proje olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca yüzey araştırması ve proje kapsamında Prof. Dr. Mustafa Şahin ve Prof. Dr. Christof Berns dışında birlikte çalıştığımız tüm ekip üyelerine de (Ayşe Dalyancı Berns, A. Ali Altın, Mustafa Uğur Ekmekçi, Faruk Yolsal ve Mine Özkılınç) ayrıca teşekkür ederim.

³⁰ Bu çalışma sonucunda devşirme malzeme olarak kullanılan heykeltıraşlık eserlerinin bir hayli az olduğu görülmüştür. Özellikle kentin önemli giriş kapıları olan İstanbul Kapı ve Lefke Kapı uzantısındaki sur duvarlarında büyük boyutlu bloklara işlenmiş olan figürlü sahnelerin yer aldığı parçalar yerleştirilerek dekoratif bir kaygı güdüldüğü anlaşılmıştır. Birkaç yerde ise ön yüzlere dışarıya dönük olarak lahit ve mezar stellerine ait çok küçük parçalar moloz taş görevinde kullanılmıştır. Ancak çalışmamızın konusunu doğrudan ilgilendirmediği için bu eserlerin katalog bilgilerine detaylıca yer verilmemiştir.

³¹ Bu çalışma ile birlikte ise kent içerisinde ve sokak aralarında herhangi bir heykeltıraşlık eserinin varlığına rastlanılamamıştır. Fakat yapılan mülakatlar ve araştırmalarla birlikte bazı evlerin bahçelerinde atıl durumda korunan ya da saklanan figürlü lahit parçaları ile heykellere ait bazı el ve ayak gibi uzuv parçaları tespit edilmiştir. Vatandaşları müzeye teslim etmeleri konusunda bilgilendirdiğimiz bu eserler de çalışmamızın konusunu doğrudan ilgilendirmediği için katalog

Çalışmanın üçüncü etabı ise yüzey araştırması dışında tamamen tez konusu ile alakalı bireysel olarak gerçekleştirilmiştir³². Bu kapsamda İznik Müzesi bahçesinde ve müze deposunda yer alan heykeltıraşlık eserlerinin belgelenmesi çalışmaları yapılmıştır. Müzede yapılan çalışmalarda depo şartlarından dolayı özellikle fotoğraflama ve ölçü alma konusunda bazı eksikler olsa da elde edilen veriler katalog bölümünde detaylıca işlenip bölümlere ayrılarak incelenecektir.

Elde edilen verilerin tanımlanması ve tarihlendirilmesi aşamasında birçok kütüphanede kaynak taraması yapılmış ve eser grupları hakkında detaylı araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda; Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü İhtisas Kütüphanesi, Uludağ Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Ruhr Universität Bochum'da bulunan Arkeoloji Bölümü İhtisas Kütüphanesi, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, Bursa Setbaşı Kütüphanesi ve Bilecik İl Halk Kütüphanesi'nden faydalanılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde İznik tarihçesi, heykeller, portreler ve Anadolu'daki gelişim süreci hakkında detaylı araştırmalar yapılmıştır.

Kütüphane ve literatür çalışmasına ek olarak dijital imkanlardan da faydalanılarak e-yayınlar da incelenecektir. Bu hususta Uludağ Üniversitesi'nin sağlamış olduğu "Kampüs Dışı Erişim" kolaylığıyla en yoğun olarak kullanılan veritabanları JSTOR, Dyabola, Zenon DAI, Academia, Research Gate ve ArkuBid olacaktır.

Tez metninde ilk olarak Nikaia kentinin konumu ve topografyasından bahsedilecek, daha sonra araştırma konusunu da oluşturan Hellenistik Dönem ve Roma Döneminde Nikaia'nın tarihçesi heykeltıraşlık eserleriyle bağlantılı olarak anlatılacaktır. Araştırma tarihi bölümünde ise antik kaynaklardan, kent ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan günümüze dek yapılan çalışmalara kadar ki süreçte ortaya çıkartılan bulgulardan ve seyyahların İznik ile ilgili aktardıklarından bahsedilecektir.

İkinci bölümde, "Kronoloji ve Tarihlendirme" başlığı altında yüzey araştırmaları ve müze çalışmalarıyla tespit edilerek çalışma içerisine dahil edilen eserlere göre Nikaia

bölümünde detaylıca işlenmemiştir. Bahsi geçen veritabanı ise Ruhr Universität Bochum ve Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü arşivinde yer almaktadır.

³² Bu çalışmada öncelikle müze kataloglarında yer alan heykeltıraşlık eserlerinin listesi çıkartılmıştır. Daha sonra tez konusunu da oluşturan "*Erkek ve Kadın Heykeltıraşlık Eserleri*" kapsamında değerlendirilebilecek eserlerin hangi depoda ve rafta yer aldığı tespit edilerek belgeleme ve fotoğraflama çalışmaları tamamlanmıştır.

kentindeki tüm heykeltıraşlık eserlerinin tanımlanması yapıp, dönemsel olarak gelişimi incelenecektir. Bu bölüm ayrıca portrecilik ve heykeltıraşlık gelişimiyle alakalı siyasi tarihten uzak salt stil ve sanat gelişimini sunmak açısından önemlidir. Buna ek olarak farklı dönemlerde yeniden işlenerek kullanılan heykeltıraşlık eserleri de detaylıca ele alınmıştır. Bu bölümde heykeltıraşlık eserleri kronolojik olarak sıralanmış ve herhangi bir tarihlendirme yapılamayan eserler en alt sıralara yerleştirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise “İkonografi” başlığı altında çalışma içerisinde yer alan eserlerin stil özellikleri ve tarihlerine göre yorumlamalar yapılarak kullanımları hakkında yeni fikirler sunulacaktır. Bu sayede heykeltıraşlık eserlerinin hangi amaçlarla üretildiği ve nerelerde kullanıldığı hakkında tespitler yapılmaya çalışılacaktır.

Yapılan araştırmanın ve elde edilen verilerin işlenmesiyle ortaya çıkan sonuçların anlatıldığı “Değerlendirme ve Sonuç” bölümünden sonra tüm eserlerin detaylıca tanıtıldığı “Katalog” bölümü oluşturulacaktır. Katalog sayfasında bir esere ait olarak; eser adı, müze envanter numarası, bulunduğu ve korunduğu yer, malzemesi, korunma durumu, ölçüleri, dönemi, tanımı ve kaynakça bölümlerinin doldurulması için hazırlanmış bir taslak belirlenmiş ve bu çerçevede bütün eserler yukarıda verilen sıralamaya göre derlenecektir. Eserlere ait fotoğraflar için ise ayrıca bir levhalar bölümü oluşturulacak ve katalog sırasına göre eserin alt bölümüne yerleştirilecektir. Böylece eser üzerinde çalışma yapacak okuyucunun levha bölümünde eseri ararken vakit kaybetmemesini ve dikkatinin dağılmamasını sağlamak amaçlanmıştır. Katalog bölümünde yer alan eserlerin fotoğrafları dışında çalışmada ulaşılan verilerin görünürlüğünü sağlamak amacıyla hazırlanan grafik, tablo ve haritaların yer aldığı “Resimler ve Grafikler” ile “Resimler ve Grafikler Listesi” oluşturularak çalışma tamamlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ΝΙΚΑΙΑ (İZNİK)

1. ΝΙΚΑΙΑ (İZNİK)

1.1. Nikaia Kentinin konumu ve topografyası

Antik dönemde Nikaia ismiyle anılan ve Bithynia Bölgesi sınırları içerisinde yer alan kent günümüzde İzniik ismini almış olup, Bursa ilinin kuzeydoğusunda ve İzniik Gölü'nün doğusunda bulunan bir ilçe olarak iskân görmektedir (Harita 1)³³.

Mitolojik bir isim olan Nikaia hikayeye göre; "Nehir tanrısı Saggarios ile Kybele'nin kızıdır. Aşkını reddeden Nikaia yalnızca avlanıyordu ve kendisine kur yapan Phrygia'lı Hymnos'u öldürdüğü için Eros tarafından cezalandırıldı ve Dionysos'u Nikaia'ya aşık etti. Nikaia'nın içtiği pınarı şaraba dönüştüren Dionysos onunla birlikte oldu. Telete ve Satyros isminde çocuklar doğdu. Dionysos ise Hindistan'dan döndüğü bir zaman Nikaia şerefine bu kenti kurdu."³⁴. Her ne kadar mitolojide kentin ismi Dionysos tarafından verilmiş ve ilk olarak bu isimle kurulmuş olarak anlatılsa da Notitae episcopatum'un el yazmalarında ve Arrian'ın Bithyniaka'sına dayanan kenar notunda da belirtildiği gibi kentin en eski ismi "Sarmaşığı bol" anlamına gelen Helikore olarak bilinmektedir³⁵.

Antik yazarlardan Strabon, Nikaia kentini tanımlarken; "*Bithynia'nın iç kısımlarında, Tieion'un üst tarafında kurulmuş olup sığırlar için en mükemmel otlak olan ve Salonites peynirinin yapıldığı Salona'nın etrafındaki toprakları da içine alan Bithynion ve aynı zamanda Bithynia'nın merkezi olan ve çok geniş ve verimli olduğu halde yazın sağlık için hiç de iyi olmayan bir ova tarafından çevrili bulunan Askania Gölü'nün kenarında kurulmuş Nikaia da yer alır.*"³⁶ ifadelerine yer vermiştir.

İzniik isminin kökenine baktığımızda; "εἰς Νικαίων" yani Nikaia'ya anlamına gelen Yunanca kelimedenden dolayı önce "İzniik", Osmanlı'nın fethinden sonra ise son

³³ Kullanılan harita Apple Harita uygulamasının 2019 Ağustos güncellemesi olan halinden kopyalanmıştır.

³⁴ Grimal 2012: 527 vd.; Merkelbach 1987: 36 vd.

³⁵ Şahin 1987a: 1; bkz. Merkelbach 1985: 1.

³⁶ Strab. geogr.: XII.4, 7.

halini alarak “İznik” şeklinde yerleşik dile geçtiği tahmin edilmektedir³⁷. Aynı zamanda adını verdiği İznik (Askania) Gölü’nün doğusuna doğru uzanan bir planlamayla oluşturulmuştur. Suları kentin surlarına kadar geldiği söylenen göl Askania Nehri vasıtasıyla denize dökülmektedir ve buradan hareketle stratejik bir konumda olduğu anlaşılmaktadır³⁸. Kurulduğu ilk dönemden itibaren birbirini takip eden evrelerle aynı alanda inşa faaliyetlerinin sürdürüldüğü görülebilmektedir. Hellenistik Dönem’de kurulduğu bilinen kentin Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait yapı kalıntılarının günümüze kadar aynı şekilde şehir surları içerisinde yer alması buna verilecek en güzel örnektir. Strabon’un kendi döneminde kaleme aldığı “*Kentin çevresi yüz altmış beş stadion’dur ve dörtgen şeklindedir, bir düzlükte kurulmuştur ve dört kapısı vardır; caddeleri dik olarak birbirlerini keser; öyle ki gymnasium’un ortasına konan bir taştan dört kapı da görülebilir.*” tanımlaması da kentin günümüze dek korunagelen haliyle örtüşmektedir³⁹. Ancak kentin tam ortasında olduğuna işaret edilen gymnasium yapısına ait herhangi bir kalıntı mevcut değildir. Surların ise Geç Roma Dönemi’nden itibaren bir miktar daha genişletildiği ancak mevcut plana hiçbir etkisinin olmadığı bilinmektedir⁴⁰.

Nikaia’nın, Askania Gölü’nün doğusunda önemli bir yol güzergahı üzerinde yer alması ise yerleşmenin sürekliliğinin nedenini kanıtlar niteliktedir⁴¹. Kentin bu denli önemli bir geçiş noktasında yer alması, Anadolu’nun en büyük kentlerinden olan Nikomedia ile mukayese edilecek düzeyde geliştiğini gözler önüne sermektedir. Öyle ki Kilise teşkilatına bakıldığı zaman Nikaia’nın Nikomedia’ya tabi olmayan bir metropol olduğu söylenmektedir⁴². Ancak yine de Nikaia kentinin çevre arazileri antik dönemde seyrek bir yerleşim görmüştür ve kuşkusuz bunun en önemli nedenlerinden biri de verimli arazileri tarımsal faaliyetler için kullanmış olmalarıdır⁴³.

Diocletianus Döneminde yaşamış olan Nikaia’lı Aziz Neophytos ise kentin Bizans Dönemindeki halini; “*Bithynia’daki Nikaia’nın güzellikleri sadece sayıca çok*

³⁷ Ramsay 1960: 195; Eyice 1988: 3.

³⁸ Texier 2002: 186.

³⁹ Strab. geogr.: XII.4, 7.

⁴⁰ Şahin 2004: 3.

⁴¹ Nikaia’da çeşitli yönlere giden yollara bakılacak olursa Eribolon üzerinden Nikomedia ve Konstantinopolis’e ya da Pylai, Helenopolis, Prainetos üzerinden deniz yoluyla Konstantinopolis’e, Tataion ve Dableis üzerinde Ankyra’ya, Agrilion üzerinden Dorylaion’a, Askania Gölü’nün kıyısını takip ederek Kios’a ve Apameia’ya kadar uzanmaktadır. (Şahin 1981: 50.)

⁴² Ramsay 1960: 195.

⁴³ Şahin 1981: 67.

değil, aynı zamanda hoştur da. Nedir Bunlar? Yerinin elverişliliği, ılımlı iklim, çepeçevre verimli ve bolluk akıtan bir arazi, salkım salkım üzüm bağları, zeytin yüklü ağaçlar, her yandan akan sular, sıra sıra değirmenler, bağlar, bahçeler ve her yanda hamamlar, surların aşılmazlığı, tapınakların görkemi, insanının seçkinliği; başka yerlerden gelen ve yanı başındaki gölden çıkan ürünlerin bolluğu, bunlara ilaveten, bir günden daha az uzaklıktaki denizden sağladığı yararlar.” betimlemesiyle anlatmıştır⁴⁴.

1.2. Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi’nde Nikaia

Nikaia kentinin ilk kurulduğu dönem tespit edilmeye çalışıldığında birtakım zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bunların başında ise günümüzdeki yerleşimin kent surları içerisindeki asıl çekirdeğin üzerinde yer almasıyla birlikte sistematik ve uzun soluklu kazıların yapılamaması gelmektedir.

Nikaia kentinin kuruluş efsanesine bakıldığında kent sakinlerinin kendi soylarını Herakles ve Dionysos’a dayandırdıkları görülmektedir. Tarihçi Memnon’un belirttiğine göre, Büyük İskender’in ordusuna Yunanistan’ın iç kısımlarından Nikaia isimli bir kentten gelen askerler, İskender’in ölümünden sonra Bithynia’da Askania Gölü kıyısında aynı isimle kent kurmuşlardır⁴⁵. Kent, Büyük İskender’in ölümünden sonra, Antigonos Monophtalmos tarafından dört köşeli bir planda kurulmuş ve etrafını çeviren surlarda da dört tane kapısı bulunmaktaydı. Bu yerleşim Hellenistik Dönem’de aynı bölgede yaşayan Mysia halkları tarafından yıkılmış olsa da Lysimakhos tarafından tekrar kurulmuş ve Lysimakhos’un ilk karısı olan Nikaia adını almıştır⁴⁶. Strabon bu hadiseden; *“Nikaia ilk defa Philippos’un oğlu Antigonos tarafından kuruldu ve buraya Antigonos ismini verdi; daha sonradan Lysimakhos’un karısının ismine izafeten buraya Nikaia dendi. Nikaia, Antipatros’un kızıydı.”* şeklinde bahsetmektedir⁴⁷. Lysimakhos İÖ 281 yılında yapılan Kurupedion savaşında ölmüştür ve bunun sonucunda Nikaia kenti Bithynia Krallığına bağlanmıştır⁴⁸. Uzun yıllar boyunca Bithynia egemenliğinde kalan kent Appianus’un da anlattığı üzere; II. Prusias’ın ilk evliliğinden olan Nikomedes, Pergamon kralı II. Attalos tarafından babasına isyan etmiş ve üzerine yürümüştür.

⁴⁴ Şahin 2004: 3.

⁴⁵ Şahin 2004: 4.

⁴⁶ Şahin 1987a: 2.

⁴⁷ Strab. geogr.: XII.4, 7.

⁴⁸ Şahin 1987a: 2.

Prusias ise Trakya'dan sağladığı birliklerle beraber Nikaia akropolüne sığınmıştır⁴⁹. II. Attalos'un Nikomedia'da öldürülmesinden sonra İÖ 74 yılında IV. Nikomedes'in vasıtasıyla Roma İmparatorluğu himayesine geçen Bithynia Krallığıyla birlikte Nikaia kenti Pontus-Bithynia eyaletine bağlanmıştır⁵⁰.

Mithridates savaşlarıyla birlikte VI. Mithridates, Roma İmparatorluk sınırlarını büyük ölçüde tehdit ederek tüm Küçük Asya'yı ele geçirmiş ancak 3. Mithridates savaşı sırasında Lucullus yönetimindeki Roma ordusunun başarılarıyla yardımcı kumandanlar Triarius ve Barba Nikaia ve Prusia dahil olmak üzere Bithynia kentlerini geri almıştır⁵¹. Bu savaşlar sırasında Nikaia'da yaşayanların bir bölümü Roma'ya köle olarak götürülmüştür⁵².

İÖ 29 yılında bazı Anadolu kentlerinin yanı sıra Nikaia'da İmparatora başvurarak bir tapınak yaptırmayı talep etmiştir. Roma İmparatoru Augustus da bu teklifi onaylayarak Asya ve Bithynia'nın en önde gelen kentleri olan Ephesos ve Nikaia'da, Tanrıça Roma ve Iulius Caesar için bir tapınak yapılmasına müsaade etmiştir⁵³. Bu durumu Nikaia'lı antik yazar Cassius Dio; *"Augustus Tanrıça Roma ve babası Caesar'ın artık ölü bir kahraman olduğunu düşünerek Efes'te ve Nikaia'da birer tapınak yapılmasına izin verir. Çünkü bunlar Asya ve Bithynia'nın en önde gelen kentleriydiler. Ve bu kentte oturan Roma yurttaşlarına, bu ili tanrı kültürüne karşı saygılı olmalarını emreder."* şeklinde kaleme almıştır⁵⁴. Bu olaylardan sonra hem siyasi olarak hem de kronolojik olarak Nikaia üzerindeki Hellenistik Dönem yoğunluğu kalkmış ve uzunca bir süre devam edecek olan Roma egemenliği dönemine girilmiştir. İS 32 yılında ise Nikaia kentinde antik yazarlarca da bildirilen oldukça büyük bir deprem olmuş ve kentin büyük bir bölümü zarar görmüştür⁵⁵. İmparator Vespasianus Dönemi'nde ise kentin giriş kapılarından olan kuzeyde İstanbul Kapı, doğuda ise Lefke Kapı inşa edilmiştir⁵⁶.

Roma egemenliğinden sonra senato eyaleti olarak yönetime alınmış olan Bithynia eyaletine prokonsül olarak C. Plinius Caecilius Secundus (Genç Plinius 109-

⁴⁹ Şahin 1987a: 3.

⁵⁰ Şahin 2004: 7.

⁵¹ Şahin 1987a: 4.

⁵² Şahin 2004: 7.

⁵³ Şahin 1987a: 7.

⁵⁴ Şahin 2004: 8;

⁵⁵ Şahin 1987a: 8.

⁵⁶ Şahin 1987b: 369 vd.; Boyana 2016: 48 vd.

111) tayin edilmiştir⁵⁷. Öyle ki, bu kadar kısa bir dönemde dahi Nikaia kentinde yaşanan bazı olumsuzlukları dönemin imparatoru olan Traianus'a mektup yoluyla bildirmiştir⁵⁸. Örneğin inşasına başlanan ancak dürüstçe yönetilmediği için oldukça fazla masrafa yol açan tiyatro hakkında imparatorun karar vermesini istediği bir mektup göndermiştir. Yine bir başka sorun teşkil eden ve yapılması planlanan gymnasiumun da oldukça külfetli olacağı yönünde imparator ile defalarca fikir alışverişinde bulunmuştur⁵⁹.

İS 120 yılına gelindiğinde Nikaia'da etkisi oldukça büyük olan bir deprem daha meydana gelmiştir. Hieronymus ve Synkellos'un da belirttiği üzere bu deprem nedeniyle yaşanan yıkımın yaralarını sarmak adına dönemin imparatoru olan Hadrian, Sakerdos'un girişimleriyle kent için cömertçe yardımlarda bulunmuş ve çok sayıda yapıyı tekrar tamir ettirmiştir⁶⁰.⁶¹ İS 183 yılında Commodus'un imparatorluğu döneminde ise Nikaia kent surlarının dışında Apollon'a adanmış bir tapınağın yaptırıldığı bilinmektedir⁶². Septimius Severus ve Pescennius Niger arasında taht kavgası olarak İS 194 yılında başlayan savaş Nikaia kentinin geleceği açısından büyük önem arz etmiştir. Kyzikos yakınlarında gerçekleşen ilk çarpışma sonucunda Severus'un ordusu Niger'in ordusunu büyük bir bozguna uğratmış ve Bithynia kentleri en az zararla kurtulmak adına kapılarını Severus ordusuna açmıştır. Ancak Nikomedia'ya karşı olan kininden dolayı Niger'i destekleyen Nikaia kenti, Karsak boğazı yakınlarında yapılan savaşta kazanan Severus'un zaferiyle cezalandırılarak "Neokoros, Bithynia ve Pontus'un birinci kenti, Metropolis" gibi sahip olduğu tüm unvanlar yazıtlardan sildirilmiştir⁶³.

İS 257/58 yıllarında Güney Rusya üzerinden Karadeniz'i kullanarak Khalkedon'a ve daha sonra hat boyunca Bithynia kentlerine saldıran Got'lar, Tarihçi Zosimos'un aktardığına göre Nikaia kentini de oldukça fazla zarara uğratarak yağmalayarak ateşe vermiştir. Bu yıkım neticesinde yüzyıllardır "Pax Romana" adı

⁵⁷ Şahin 2004: 9.

⁵⁸ Şahin-Altın 2018: 816; bkz. *Plin. epist.: X, 39*.

⁵⁹ Şahin 1987a: 11 vd.

⁶⁰ Şahin 1987a: 15.

⁶¹ Ayrıca tamir edilen yapılar arasında İstanbul Kapı ve Lefke Kapı önemli bir yer tutar ve hatta üzerinde Hadrian'a adandığıyla ilgili yazıtlar da bulunmaktadır (Şahin 1987b: 370). Ek olarak kapılar Orta Çağ'da da yoğun bir tadilatın geçtiği için kent içindeki bazı yapılardan alınan Roma Dönemi parçaları da duvarlarda görülebilmektedir (Umar 1995: 164.)

⁶² Şahin 1987a: 16.

⁶³ Şahin 2004: 10 vd.

altında Anadolu’da yaşanan emniyet ve huzur ortamı zedelenmiş, özellikle İS 3. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlı bir şekilde sur yapımına başlanmıştır. Valerianus, Gallienus, Macrinus ve Queitus (253-268) dönemlerinde darp edilen sikkeler üzerinde de bu inşa faaliyetleri dolayısıyla kent suru tasvirleri görülmektedir⁶⁴. Charles Texier bu surların Küçük Asya’daki en mükemmel savunma setleri olduğundan da bahsetmektedir⁶⁵. Özellikle takriben Valerianus döneminde yapımına başlanan surlar, Claudius Gothicus (268-270) döneminde tamamlanmıştır ve bunu Göl Kapı ile Yenişehir Kapısı’nda yer alan yazıtlar açıkça göstermektedir⁶⁶. Kent surlarında yer alan kapıları tarif eden Hans Derschwam, 4 büyük kapının ve harap durumda olan iki kapının haricinde 10 adet de küçük kapının varlığından söz etmiştir. Ancak bu kapıların tam olarak tespiti mümkün olmamıştır⁶⁷.

İS 325 yılında toplanan ve Hıristiyan dünyasının sorunlarının görüşüldüğü konsil ile birlikte Nikaia kentinde günümüzde halen geçerliliğini sürdüren incilin düzenlemeleri yapılmıştır⁶⁸. 17 Şubat 364 tarihinde ise Iovianus’un Ankyra dönüşündeki ani ölümünden sonra bir imparator seçimine karar verilmiş ve bu seçimde en uygun olarak en yakın kent olan Nikaia kararlaştırılmıştır. Seçim sonucunda Valentinianus imparator olarak seçilmiş ve Ankyra’da bulunduğu dolaylı gelmesi için haber verilmiştir. Ancak bu durumdan çok hoşnut olmayan Roma ordusu itiraz ederek ikinci bir imparatorun daha seçilmesini istemiş ve bunun üzerine Valentinianus yakın zamanda ikinci bir imparator seçileceğine dair söz vererek orduyu sakinleştirmiştir. Konstantinopolis’e geldiklerinde ise Valens müşterek imparator olarak görev yapmaya başlamıştır⁶⁹.

Justinianus dönemine gelindiğinde ise Nikaia kentinde büyük ölçüde yapım ve onarım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bunların başında Hadrianus döneminden kalmış olan yaklaşık 400 yıllık su sistemi düzenli hale getirilmiştir. Buna ek olarak kraliyet sarayı onarılmış, kiliseler, manastırlar, bir hamam ve bir sel yatağı üzerine büyük bir köprünün inşası da tamamlanmıştır. Ayrıca dönemin ünlü yazarlarından Prokopios “*De aedificiis - Yapılar Hakkında*” isimli eseri yazmakla görevlendirilmiştir ve Nikaia

⁶⁴ Şahin 2009: 17, Kat. 1-4.

⁶⁵ Texier 2002: 167.

⁶⁶ Şahin 2004: 11.

⁶⁷ Yıldırım 2014: 637.

⁶⁸ Şahin 1987a: 23.

⁶⁹ Şahin 1987a: 26 vd.

kentine uzunca bir bölüm ayrılmıştır⁷⁰. Bu dönemden sonra ise Roma İmparatorluk Dönemi sanat ve anlayışı terkedilmeye başlanarak daha çok Hıristiyan geleneğin yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

⁷⁰ Şahin 2004: 12.

İKİNCİ BÖLÜM

KRONOLOJİ VE TARİHLENDİRME

2. NİKAİA'DAKİ ERKEK VE KADIN HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ

Nikaia'da yapılan yüzey araştırmaları ve müze çalışmalarıyla birlikte heykeltıraşlık eserleri arasında değerlendirilebilecek çok sayıda eser tespit edilmiştir. Bu eserlerin büyük bir bölümünü lahit, stel ve figürlü kabartmaların oluşturduğu görülmektedir. Lahit ve stellerin yoğunlukta olması kentte önemli bir nekropolün olduğuna işaret etmektedir ve bu durum günümüzde Hisardere mevkiinde yapılan kazılarla da desteklenmektedir⁷¹. Ayrıca yine çok sayıda olan mimari süsleme elemanları ve kabartmalar da depo ve müze bahçesinde korunmaktadır. Çalışmanın kapsamında da belirtildiği gibi geniş ve farklı buluntulardan oluşan grupların sınırlandırılması ve daha rahat bir kronoloji izleyerek inceleme yapılması adına yalnızca erkek ve kadınlara ait heykel ve heykeltıraşlık eserlerinin çalışılmasına karar verilmiştir.

Tespit edilen erkek ve kadın heykeltıraşlık eserlerine baktığımızda toplamda 51 adet eserin tamamının İznik Müzesi'nde korunduğu ve kentin herhangi bir yerinde devşirme malzeme olarak kullanılmadığı dikkat çekmektedir. Eserlerin büyük bir bölümünü portrelerin oluşturduğu gruplandırma içerisinde az sayıda da olsa büst, heykel ve heykel parçaları da bulunmaktadır. Eserler hem kendi içlerinde karşılaştırılırken hem de farklı müzelerde korunan benzer eserlerle karşılaştırılarak tarihlendirme yapılmış ve dönemseller olarak bazı çıkarımlarda bulunabilecek veriler elde edilmiştir. Bazı eserlerin ise tarihlendirme unsurları bulunmadığından belli bir dönem aralığına yerleştirilememiştir.

Heykeltıraşlık eserleri katalog aşamasında gruplandırılırken öncelikle "Erkek Portre ve Heykeltıraşlık Eserleri" ve "Kadın Portre ve Heykeltıraşlık Eserleri" olarak iki ana gruba ayrılmıştır. Bu iki grubun oluşturulmasında incelenen eserlerin tüm özelliklerinin tespit edilebilir ve tarihlendirilebilir olabildiği göz önünde bulundurulmuş ve eserler kronolojik bir düzende sıralanmıştır.

⁷¹ Yapılan çalışmalarla ilgili detaylı bir bilimsel çalışma henüz yayınlanmamıştır. Ancak kentte yer alan Nekropol buluntuları ile alakalı Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Araş. Gör. A. Ali Altın "Die Nekropolen und Grabdenkmäler von Nikaia in Bithynien" başlıklı doktora tezini hazırlamaktadır.

Değerlendirme esnasında bazı eserlerde orijinalini yansıtmayan detaylar dikkatimizi çekmiştir. Bu işlemlere örnek olarak; başın bir bölümünün işlenmişken belli bir bölümünün kaba bırakılması, portre özelliklerinin belli bir dönemi yansıttığı ancak önceki ya da sonraki dönemlerde yapılan işlemlerin de belirgin halde olması, ön yüzde işlenen portreye zarar vermeden başın arka bölümüne yeniden bir yüz işleme çalışması ve net bir tanımlama yapılamayan ancak birden fazla eserde olan düzeltmeler gösterilebilir. Bu farklılıklardan dolayı ise yarı mamül halde tamamlanmamış olan eserler de grup içerisine dahil edilerek üçüncü alt başlık olarak “İkincil Kullanım ve Yarı Mamül Eserler” başlığı oluşturulmuştur.

Son olarak ise bu bölümde kronolojik olarak işlenecek olan eserlerin, katalog bölümünde belirli bir düzende ve gruplar halinde sıralanmasını sağlamak adına “Erkek Portre ve Başları, Erkek heykel ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri, Kadın Portre ve Başları, Kadın Heykel ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri, İkincil Kullanım Portre ve Başlar ile Tamamlanmamış Yarı Mamul Heykeltıraşlık Eserleri” gibi alt başlıklar oluşturulmuştur.

2.1. Erkek Portre ve Heykeltıraşlık Eserleri

Toplamda 16 adet eserin yer aldığı bu bölümde 15 adet baş⁷² ve 1 adet büst⁷³ yer almaktadır. Beyler Mahallesi’nden bulunduğu bildirilen bir eser (Kat. 2) dışında kalanların buluntu yerlerinin tam olarak belli olmaması, eserleri bulunmuş olabilecekleri yapılarla ilişkilendirmemizi olanaksız hale getirmektedir⁷⁴.

Roma Geç Cumhuriyet Dönemi heykeltıraşlık ve portre özelliklerine değinecek olursak Yunan sanatıyla benzer şekilde başlayan gelenek ilerleyen yıllarda kendi özelliklerini oturtmaya başlamıştır. Bunlardan en önemli değişiklik yapılan heykeltıraşlık eserinde vurgulanmak istenen kısmın tamamen yüze odaklanması ve vücudun ikinci plana atılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Portrelere bakıldığında sade ve gerçekçi bir üslup ön plana çıkarken, yöneticiler ve önemli şahsiyetlerle birlikte

⁷² Detaylı bilgi için bkz. Kat. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

⁷³ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 16.

⁷⁴ Aşağıda kronolojik olarak sıralanan dönemler içerisinde yer alan erkek portre ve heykeltıraşlık eserlerinin tanımlamaları, buluntu ve korunma yerleri ile karşılaştırma eserlerinin bulunduğu kaynakçalar Katalog bölümünde detaylıca gösterilmiştir.

ana karakterleri ise genellikle yaşlı insanlar oluşturmaktadır⁷⁵. Yunan kültürünün yağmalanmasıyla Roma sanatına taşınan kültür varlıklarının sergilenmesiyle başlayan moda öncelikle yalnızca soylular ve yöneticiler tarafından işleniyorken geç dönemlerde durumu müsait olan herkes tarafından işlenmeye başlamıştır ve bu nedenle özel portrelerin geliştiği görülmektedir⁷⁶. Soylu ve yöneticilere ait portreleri ünlü ustalar kaliteli malzemelerden ve birden fazla kopyalar halinde yapmıştır. Ancak orta sınıf halk portreleri ise daha özensiz şekilde ve daha kalitesiz malzemelerden üretilirken kopyası bulunmamaktadır. Ayrıca yapılan üretimlerde de daha çok soylu ve yöneticilerin oluşturduğu sanat stillerine benzer şekilde tasvir edilmişlerdir⁷⁷. Nikaia'da bulunan eserler ve genel örnekler incelendiğinde alında derin kırışıklıklar, aortlarda çöküntüler, belirgin nazolabileller ve bazı eserlerde dudakların ince bir biçimde verilerek dişlerin olmayışını belli eden özellikler dönem içerisinde oldukça fazla görülen belirteçlerdir.

Bu kapsamda Kat. 1'de yer alan erkek başı alında yer alan çizgisel şekilde betimlenmiş iki sıra kırışıklık ile yaşlı bir görünüm yansıtmaktadır. Sakal ve bıyıkların işlenmediği portrede yine yaşı ilerlemiş bireylere özgü nazolabiallerin belirgin olduğu da görülmektedir. Yapılan karşılaştırmalara göre Kopenhag Müzesi'nde sergilenen Pseudo Ennius portresiyle oldukça benzerlik gösteren eseri bu dönem içerisine yerleştirmek gerekmektedir⁷⁸. İznik'te Beyler Mahallesi'nde bulunmuş olan Kat. 2 olan erkek başı da dönem özelliklerini fazlasıyla yansıtmaktadır. Zayıf ve alın çizgilerinden anlaşıldığı üzere orta yaşta bir erkeğe ait olan baş matkapla oluşturulmuş ve dolgun volütler halindeki saçlarla betimlenmiştir. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir portreyle karşılaştırdığımızda özellikle saç yapısındaki benzerlik eserimizin bu dönem içerisine yerleştirilmesini sağlamaktadır⁷⁹. Kat. 3 numaralı eserimizin de yine zayıf ve yaşlı olarak betimlenmiş bir erkek başı olduğu görülmektedir. Alında yer alan dört sıra kırışıklık ve nazolabiallerin oldukça belirgin işlenmesinden hareketle ve Münih'te bulunan Pseudo Marius portresiyle olan benzerliği bu eserin de Geç Roma Cumhuriyet Dönemi'ne ait olabileceğini göstermektedir⁸⁰. Bu döneme ait olduğu tespit edilen son eser ise Kat. 4 olan erkek başıdır. Düz çentiklerle oluşturulan saç yapısı ile Kat. 3

⁷⁵ Keser 2010: 44.

⁷⁶ Özgan 2013a: 127.

⁷⁷ Özgan 2013a: 128.

⁷⁸ Fittschen vd. 2010: 6, Taf. 6, Nr. 4.

⁷⁹ Özgan 2013a: 124, Resim 82a-b.

⁸⁰ Fittschen vd. 2010: 37, Taf.25, Nr.21

numaralı eserle doğrudan benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte yine yaşlı bir görünüm veren alın kırışıklıkları ve nazolabialler belirgin halde olup dönem özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Lagina Kazıları'nda bulunan bir özel portreyle benzerliği de bu durumu kanıtlar niteliktedir⁸¹. Bu eserle birlikte toplamda 4 adet erkek başı grup içerisine dahil edilmiştir.

Roma İmparatorluk Dönemi başlangıcından itibaren heykeltıraşlık eserleri ve portrelerin oluşturulmasında, yönetimi elinde bulunduran hanedanlığın etkisinde gelişen sanat yansımaları görülmektedir. Bu hanedanlık sanatının belirginleştiği ilk dönem ise Julius-Cladiuslar Hanedanlığı'dır. Cumhuriyet Dönemi sanatında yöneticilerin yıllar boyunca yükselerek hiyerarşik olarak bir göreve gelmelerinden dolayı yaşlı portrelerin fazlalığı dikkat çekse de bu durum Augustus'un genç yaşlarda imparator olmasıyla tersine dönmüş ve daha genç portrelerin işlenmeye başlamasına zemin hazırlamıştır⁸². Ayrıca ilk yıllarda sakallı ve genç olarak betimlenen imparator portreleri ilerleyen yıllarda propaganda açısından daha gösterişli örneklerle yerini bırakmıştır. Dönemin stil özelliklerine baktığımızda geriye doğru çekilmiş başla birlikte ince bir boyun bulunmaktadır. Buna ek olarak yuvarlak bir baş ve çene, kemerli bir burun ve tepeden yanlara doğru yapışık görünümde düzenli bir biçimde yerleştirilen, alın üzerinde de çatal-kısaç görünümünde olan saçlar ayırt edicidir⁸³. Alın üzerinde saç tutamlarının oluşturduğu kısaca benzer görünümünden dolayı bu ismi almıştır. Bu özellik hanedanlığın sanat anlayışının sonuna kadar devam etmiş olduğundan erkek portrelerinin anlamlandırılmasında oldukça kolaylık sağlamaktadır. Hanedanlığın son dönemlerinde ise sakalların uzun favoriler bırakılarak ve saçların enseye doğru uzatılarak işlendiği portreler oluşturulmaya başlanmıştır. Bunlara ek olarak kulakların büyük ve dışarıya doğru dönük olarak betimlenmesi de portrelerin ayırt edilmesinde önemli bir belirteçtir⁸⁴.

Çalışma dahilinde bu grup içerisine alabileceğimiz yalnızca 1 adet erkek başı bulunmaktadır (Kat. 5). Portrenin stil özellikleri göz önünde bulundurulduğunda dönemin en belirgin özelliği olan çatal-kısaç motifinin başın sağ bölümünde yer aldığı görülmektedir. Yüzde ise herhangi bir yaşlılık belirtisi bulunmamaktadır. Bu özelliklere

⁸¹ Fittschen vd. 2010: 39, Taf.28, Nr.25

⁸² Keser 2010: 52.

⁸³ Özgan 2013: 156 vd.

⁸⁴ Özgan 2013a: 260.

göre bir karşılaştırma yapıldığında saç ve yüz yapısından hareketle eserin Octavian portleriyle benzerlik gösterdiği görülmektedir ve bu dönem içerisine yerleştirmek yanlış olmayacaktır⁸⁵.

Julius-Claudian Hanedanlığı sonrasında heykeltıraşlık ve portre sanatında keskin değişimlerin yaşandığı dönem Flavianus Hanedanlığı Dönemi olarak bilinmektedir. Bu döneme gelindiğinde ise eser yoğunluğunun artmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu dönemde önceki dönemin tanrılaştırılma propagandasının aksine insan özelliklerinin ön plana çıkartılması önem kazanmıştır. Özellikle erken örneklerinde Julius-Claudian Hanedanlığı'nda görülen idealist üslup tamamıyla terkedilerek gerçekçi bir yüz işlenmiştir. Buna bağlı olarak zayıf, kilolu ve yaşlı erkek başları da görülebilmektedir. Julius-Claudian'da başlayan ve mermerde derin işlemlerle gölgelendirme teknikleri bu dönem heykeltıraşları tarafından da kullanılarak gelişimi sağlanmıştır⁸⁶. Saç stili ise şakaklardan geriye doğru dolgun bukleler kullanılarak ve kıvrırcık işlenerek oluşturulmuştur. Bukleler birbirinden ayrılırken de matkap kullanımının başladığı görülebilmektedir⁸⁷. Ancak bu özellikler Cumhuriyet Dönemi'ndeki gerçekçi üsluptan farklıdır ve özellikle saçlardaki matkap kullanımı dönemin en belirgin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk dönemlerde adeta yüzük şeklinde işlenen saçlar geç dönemlere doğru düzleşmeye başlamış ve yeni bir üslubun oluşumuna zemin hazırlamıştır⁸⁸.

Bu dönem içerisinde değerlendirebileceğimiz 1 eser bulunmaktadır. Kat. 6 numaralı erkek başına baktığımızda saçların hafif dalgalı ancak başın tamamını yarım ay şeklinde buklelerle kapattığı görülmektedir. Sakalsız olarak betimlenen eserin gözbebeklerinin işlenmemesi dönemsel açıdan ipuçları vermektedir ve Louvre Müzesi'nde MA 1267 katalog numarasıyla korunan Caligula portresiyle karşılaştırılabilmektedir⁸⁹. Eserin Caligula örneğine benzer özelliklerinden dolayı grup içerisine dahil edilmesi doğru olacaktır.

Flavianus Hanedanlığı sonrasında ise adından geniş kapsamlı olarak bahsettirebilecek bir sanat hanedanlığı çabukça gelişmemiştir. Ancak yaklaşık 40 yıl boyunca ve dönemsel olarak yönetimi elinde bulunduran İmparator çevresinde gelişen

⁸⁵ Boschung 1993: 142, Taf. 186, Nr. 72

⁸⁶ Keser 2010: 65 vd.

⁸⁷ Özgan 2013b: 30 vd.

⁸⁸ Özgan 2013b: 13 vd.

⁸⁹ Kaenel 1989: 107, Taf. 2, Kat. 2.

sanat anlayışına göre heykel ve portrelerde değişimler devam etmiştir. İmparator Traian Dönemi'ne bakıldığında Flaviuslar Hanedanlığı sanat özelliklerinin nispeten devam ettiği görülmektedir. İlk örneklerdeki saç işlenişi başın üst bölümünden aşağıya doğru düz kalın bukleler halinde inerek kalın bir tarakla taranmış görünümündedir. Ayrıca alın üzerinde Julius-Claudiuslar Dönemi saç modellerine öykünerek virgül şeklinde kıvrılan saçların olduğu görülebilmektedir⁹⁰. Hadrian Dönemi portre ve heykeltıraşlık eserlerine bakıldığında ise dönemin ve Roma İmparatorluk portreciliğinin en önemli ayırım noktası sakal kullanımının başlamasıdır ki imparatorluk portrelerinde ilk defa sakalla betimlenen imparator olma özelliğini taşımaktadır⁹¹. Hatta sakal kullanımı bu dönem sonrasında Hadrian'a özgü bir stil olmaktan çıkmış ve diğer imparatorlar arasında da moda olarak saç işlenişiyle birlikte dönem portrelerinin birbirlerinden ayırt edilmesinde tariheyle bir unsur olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. Hadrian Dönemi'nde başlayan ve Roma İmparatorluk portreciliği açısından önemli bir değişim de gözbebeklerinin ve irisin kazınarak işlenmeye başlamış olmasıdır. Yine bu dönem öncesinde bazı detayların aktarılmasında boya kullanımı tespit edilmişse de Hadrian'la birlikte tüm detayların sanatsal bir kaygıyla mermere işlendiği görülmektedir⁹². Genel itibariyle bu dönem Antoninler ve Severuslar Hanedanlığı sanat anlayışlarındaki kademeli olarak gelişen mermer işçiliğinin bir başlangıcı niteliğindedir.

Kat. 7 olan eserde ise düz olarak ve taranmış şekilde işlenen saçlar dikkat çekmektedir. Bu bağlamda eseri yansıttığı dönem özellikleri nedeniyle Kopenhag Müzesinde sergilenen Traian portresiyle karşılaştırarak bu dönem içerisine yerleştirmek mümkün olacaktır⁹³.

Nikaia menşeli heykeltıraşlık eserleri içerisinde erkek heykellerinin en yoğun işlendiği dönem hemen hemen diğer eser gruplarında da olduğu gibi Antoninler Hanedanlığı Dönemidir. Bu dönem Roma İmparatorluk Dönemleri arasında da en yoğun yapı faaliyetinin ortaya koyulduğu ve bununla bağlantılı olarak yüksek kalitede sanatsal eserlerin üretildiği dönem olarak görülmektedir. Hadrian Dönemi özellikleri arasında bahsetmiş olduğumuz boya kullanmadan oluşturulan derin detaylar, bu dönemde yeni el aletlerinin de heykel üretim alanına girmesiyle daha fazla

⁹⁰ Özgan 2013b: 74.

⁹¹ Özgan 2013b: 133.

⁹² Keser 2010: 78.

⁹³ Gross 1940: 78, Taf. 11, a.

detaylandırılmaya başlamıştır. Göz ayrıntılarının işlenmesi ve irisin daha derin oyulmasıyla birlikte göz kapaklarının göz küresi üzerinde çıkıntı yaparak ağırlaştırılması bu dönemle birlikte başlamıştır⁹⁴. Dönemin en başından beri kullanılan ve detayların işlenmesinde en önemli değişiklik olan matkap kullanımı Antoninler Dönemi'nin en önemli belirteci haline gelmiştir. Antoninus Pius Dönemi'yle birlikte özellikle saçlardaki buklelerin iyice yoğunlaşması ve bıyıkların ayrıca belirginleştirilmesi önemli unsurlardandır. Marcus Aurelius Dönemi'ne gelindiğinde ise Flavius'lar da başlayan gözbebeği detayının daha da şekillenip, irisin çizgisel biçimde betimlenerek gerçeğe yakın hale geldiği ve göz kapaklarının düştüğü görülmektedir. Dönemin sonlarına doğru ise saç ve sakalların işlenişindeki abartı artmış ve ince matkap kullanımı yaygın hale gelmeye başlamıştır⁹⁵.

Bu dönem içerisinde değerlendirebileceğimiz 6 eser bulunmaktadır. Örneğin Kat. 8 olan erkek başında saçlar derin çizgilerle yoğun olarak işlenmiştir. Göz kapaklarında görülen ağırlaşma da eseri yine bu döneme tarihlendirmemize yardımcı olmaktadır ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde 3609 envanter numarasıyla bulunan eserle karşılaştırılması bu durumu kanıtlar niteliktedir⁹⁶. Kat. 9 numaralı esere baktığımızda tam olarak bu döneme ait bütün özellikler görülmektedir ve Antoninler Hanedanlığı sanatını anlayabilmemiz açısından önemli bir örnektir. Saçların yoğun ve dolgun işlenişi, gözbebekleri ve irisin aşırı tahribata rağmen görülüyor olması ve en önemlisi bıyıkların belirgin hale getirilmiş olması bahsedilen dönem özelliklerini göstermesi açısından eseri Antoninler Dönemi'nin başlarına tarihlendirmemize olanak sağlamaktadır. Roma Kapitol Müzesi'nde bulunan bir büst ile karşılaştırıldığında da oldukça benzer özellikler göstermektedir⁹⁷. Kat. 10 olan erkek başının ise yüz detayları tamamen düzlenerek tahrip edilmiştir. Ancak saç detaylarındaki yoğun bukleler ve volütler halinde sonlanan saç uçlarından hareketle ve Roma'da bulunan Museo del Palatino'da yer alan Antoninus Pius portresiyle karşılaştırdığımızda bu eseri de yine aynı döneme tarihlendirmek doğru olacaktır⁹⁸. Kat. 11 numaralı erkek başına baktığımızda diğer örneklerle göre oldukça büyük boyutta üretilmiş olduğu dikkat çekmektedir. Kıvrıkcık ve volütler halinde işlenen saçlar ile her ne kadar Cumhuriyet

⁹⁴ Keser 2010: 82.

⁹⁵ Özgan 2013b: 177 vd.

⁹⁶ Özgan 2013b: 204, Resim 219a-b.

⁹⁷ Wegner 1939: 141, Taf. 3.

⁹⁸ Wegner 1939: 142, Taf. 8, 2.

Dönemi eserlerini anımsatsa da, irisin işlenmiş olması ve Roma Kapitol Müzesi'nde sergilenen Antoninus Pius portresinin saç işlenişiyile oldukça benzer olması eseri bu dönem içerisine dahil etmemizi sağlamaktadır⁹⁹. Kat. 12 olan eser de bu dönem içerisine yerleştireceğimiz son eserdir. Derin kanallarla ve hafif sola yatık şekilde işlenmiş saçlarıyla, yoğun bıyık hattıyla ve oyularak işlenmiş olan gözbebekleriyle birlikte Havana ve Roma Kapitol Müzesi'nde bulunan privat portrelerle karşılaştırdığımızda Antoninler Dönemi'nin ilk evrelerine işaret etmektedir¹⁰⁰. Kat. 16 numaralı büst parçasına baktığımızda ise baş bölümü eksik olduğu için tarihlendirme yapmak oldukça güçleşmektedir. Bir zırh giymiş şekilde betimlenen büstü işleniş amacı ve özelliklerine göre değerlendirdiğimizde Napoli Ulusal Müzesi'nde sergilenen Antoninus Pius büstüyle karşılaştırarak bu dönem içerisine yerleştirmek doğru olacaktır¹⁰¹.

Severuslar Hanedanlığı Dönemi'ne baktığımızda, bu dönem sonrasında Erken Bizans İmparatorluk sanatına geçişin başladığı görülmektedir. Genel bir tabirle Geç Roma-Erken Bizans özelliklerinin karmaşık şekilde işlendiği bir dönem olarak bilinmektedir. Dönem özelliklerini ana hatlarıyla değerlendirecek olursak ilk yıllarda saç ve sakallardaki dolgunluğun Antoninler'de olduğu gibi devam ettiği ancak matkap kullanımının oldukça yoğunlaştığı görülmektedir. Ek olarak sakalların bir miktar daha uzun işlendiği dikkat çekmektedir. Bu özellikler Caracalla'nın hüküm sürdüğü yıllarda biraz yumuşasa da yine önceki dönemin izleri genel anlamda izlenebilmektedir. Ancak Severuslar Dönemi'nin son imparatoru olan Alexander Severus hükümdarlığı zamanında yapılan eserlere baktığımızda belirgin bir stil değişimi göze çarpmaktadır. Özellikle Roma İmparatorluğu'nun ilk yıllarından itibaren takip edilen kıvrıkcık ve dolgun bukleli saçlar yerini çok kısa ve çentiklerle oluşturulmuş bir görünüme bırakmıştır. Aynı etki sakalların işlenişinde de belirgin olarak kullanılmaya başlanmıştır¹⁰².

Dönem özelliklerine göre değerlendirildiğinde 1 adet erkek başı bu grup içerisine dahil edilebilmektedir. Bu bağlamda Kat. 13 numaralı eser kısa ve çentiklerle oluşturulmuş saç ve sakal işlenişiyile tam da Severuslar Dönemi'nin sonlarına işaret

⁹⁹ Fittschen vd. 2010: 111, Taf. 134, Nr. 108.

¹⁰⁰ Fittschen vd. 2010: 100, Taf. 117, 96.

¹⁰¹ Wegner 1939: 135, Taf. 1.

¹⁰² Özgan 2015: 35 vd.

eden özellikler taşımaktadır. Oslo Ulusal Galeri’de bulunan Alexander Severus portresiyle karşılaştırdığımızda benzer özellikler tespit edilebilmektedir¹⁰³.

Erkekler için eserlerin işlendiği ve çalışma içerisinde yer edinen son dönem ise Geç Antik Çağ ve Erken Bizans Dönemi’dir. Bu dönem içerisinde ise net olmamakla birlikte 2 eser işlenmiştir.

Kat. 14 numaralı esere baktığımızda saçların dalgalı ve alnı kapatacak şekilde işlendiği görülmektedir. Gözbebeklerine varlığı net olarak görülemeyen eserde ince detaylarla işlenmemiş ancak dolgun bir biçimde oluşturulmuş sakalların varlığı da göze çarpmaktadır. Stil özelliklerinden hareketle bu erkek başını İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde 2256 envanter numarasıyla korunan portreyle karşılaştırdığımızda İ.S. 425-450 yıllarına tarihlendirilebilmektedir¹⁰⁴. Kat. 15 numaralı erkek başının yuvarlak yüz hatlarıyla betimlendiği görülmektedir. Saç işlenişine baktığımızda önceki dönemlerden farklı olarak üst bölümlerde düz olarak işlenen saçların alt. bölümlere doğru volütler oluşturduğu görülmektedir. Buna ek olarak gözbebeklerinin de işlenmesi eserimizin Erken Bizans Dönemi’ne tarihlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

2.2. Kadın Portre ve Heykeltıraşlık Eserleri

Toplamda 23 adet eserin yer aldığı bu bölümde 16 adet baş¹⁰⁵, 4 adet heykel torsosu¹⁰⁶ ve 3 adet heykel¹⁰⁷ ele alınmıştır. Buluntu yerlerinin tam olarak belli olmaması bölgesel bir yorumlama yapmayı olanaksız hale getirmektedir. Yine de Mahmudiye ve Elbeyli Köyleri’nden bulunan heykellerle birlikte Tiyatro Kazısı buluntusu olan eserler kesin olmamakla birlikte bazı bilgiler vermektedir. Stil özelliklerine göre tarihleri saptanabilen eserlerden hareketle kadınların da geniş bir aralıkta üretildikleri göze çarpmaktadır. Özellikle tez konusunu oluşturan Nikaia’daki erkek ve kadın heykeltıraşlık eserleri arasında Hellenistik Dönem içerisinde gösterilebilecek 2 kadın heykeli bulunmaktadır (Kat. 33 ve 34).

Hellenistik Dönem denildiği zaman yaklaşık 300 yıllık oldukça geniş ve sanatsal anlamda çok zengin bir dönemden bahsedilmektedir. Klasik Dönem Heykel Sanatı’nın kendine has ve katı yapısını tamamen kırarak hareketli heykellerin ve mitolojik

¹⁰³ Wegner 1971: 180, Taf. 46, a-b.

¹⁰⁴ İnan-Rosenbaum 1966: 180, Plate CLXXVI, Taf. 3-4.

¹⁰⁵ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.

¹⁰⁶ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 33, 37, 38, 39.

¹⁰⁷ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 34, 35, 36.

tasvirlerin işlendiği bu dönem de stil gelişimi ve tipoloji açısından kendi içerisinde G. Kraemer tarafından 3 ana gruba ayrılmıştır¹⁰⁸. Erken Hellenistik Dönemde Grek Klasizmi'nin devam etmesiyle daha sade ve basit heykeltıraşlık eserleri üretilmiştir. Yüksek Hellenistik Döneme gelindiğinde ise çok daha abartılı ve barok stilde üretilen eserler karşımıza çıkmaktadır. Geç Hellenistik Dönemde ise eserlerde hafif çözümler başlayarak günlük konuların işlenmeye başladığı ve Roma Cumhuriyet Sanatı olarak adlandıracağımız dönemin temellerinin atıldığı görülmektedir¹⁰⁹.

Bu dönem içerisine dahil edebileceğimiz 2 eser bulunmaktadır. Kat. 33 numaralı kadın heykelinin yalnızca belden aşağı bölümü korunmuştur ve bu nedenle saç ve yüz özellikleri incelenememektedir. Ancak kıvrım detaylarına bakıldığında ince işçilik ve ip biçimli uçuşan kıvrımların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bu hususta değerlendirilirken Myndos'ta bulunan bir kadın heykeliyle karşılaştırıldığında oldukça benzer özellikler gösterdikleri görülmektedir ve eserimizi İÖ 2. yüzyıla yani Geç Hellenistik Döneme tarihlendirmek uygun olacaktır¹¹⁰. Kat. 34 numaralı eser ise bir pedestale dayanmış şekilde ayakta duran kadın heykelidir. Baş bölümü korunamamış olan heykelin elbise kıvrımları ve detayları incelendiğinde yelpaze şeklinde kıvrımların varlığı görülmektedir. Buradan hareketle eseri Philiskos mousalarına yakın bir tarih olan İÖ 2. Yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmek yanlış olmayacaktır¹¹¹.

Roma Geç Cumhuriyet Dönemi kadın portrelerinde ise yüz hatları ve özelliklerinden ziyade saçların işlenişine ağırlık verilmiştir. Bunun nedeni ise soylu sınıfın idealize edilmesiyle birlikte kadının daima güzel olduğunu vurgulamaktır¹¹². Ortadan ayrılarak betimlenen ve geriye doğru dalgalı bir biçimde ilerleyen saçlar, kulak önünde bukleler oluşturan ve tepede topuz yaparak bağlanan saçlar dönem içerisine Hellenistik stille birlikte girmiş tiplerdir. İÖ 1. yüzyılın son yarısında ise Roma portreciliği açısından önemli bir gelişme olarak "nodus"¹¹³ tipi kadın portrelerinde

¹⁰⁸ Özgan 2016: 9.

¹⁰⁹ Özgan 2016: 10 vd.

¹¹⁰ Şahin 2012, 591, Re. 1-6.

¹¹¹ Şahin-Akın 2017: 248, fig. 1.

¹¹² Özgan 2013a: 131.

¹¹³ Nodus kadın portreleri saç özellikleri arasında yer alan ve kısaca alın topuzu şeklinde isimlendirilebileceğimiz bir çıkıntıdır. Uygulama açısından her eserde farklılık gösteren nodusu oluşturan 3 değişik bulunmuştur. Bunlardan ilki nodusun kendisi olan topuz, ikincisi ensedeki topuzla birleşecek şekilde devam eden örülmüş saçlar ve üçüncüsü alın topuzunun kenarından alın üzerine düşen perçemlerdir. (Erkoç 2016, 210.)

kullanılmaya başlanmıştır¹¹⁴. Ancak Nikaia menşeli eserler arasında bu dönem aralığına tarihlenen herhangi bir eser bulunmamaktadır. Bu dönemde yaygınlaşan mermer kullanımıyla birlikte heykel ve portre yapımındaki maliyetler önceki dönemlere göre azaldığından daha fazla kesime hitap eden portre ve heykeltıraşlık eserlerinin yapıldığı anlaşılmaktadır.

İS 1. yüzyıla baktığımızda Julius-Claudiuslar Hanedanlığı kadın portrelerine bakıldığında ise büyük oranda genç bireylerin işlenişinde nodus kullanımının yoğun olduğu ve Hellenistik idealist bir üslupla işlendikleri görülmektedir¹¹⁵. Iulia Drusilla ve Iulia Livia'nın saç işlenişine bakıldığında önceki dönemlerde ortadan ayrılan saçlara ek olarak alın üzerinde yüzük şeklinde buklelerin oluşturulması da dikkat çekmektedir¹¹⁶. Agrippina Minor örneklerine bakıldığında ortadan ayrılmış saçlardaki dalgalı görünümün azaldığı ve alındaki geniş buklelerle ense bölümünde çift düğüm atılarak oluşturulan stilde işlendiği görülmektedir¹¹⁷. Saç stillerindeki çeşitlenmenin ve uzun saçların arttığı bu dönemde aynı zamanda alında çeşitli bantların kullanılmaya başlandığı da dikkat çekmektedir. Bu dönemde saç iğneleri, taçlar ve diademler gibi aksesuarlar baş bölümünü zenginleştirmek açısından sıklıkla tercih edilmeye başlamıştır¹¹⁸.

Bu bağlamda çalışmamızın içerisine dahil olan kadınlar arasında bu dönem içerisinde yer alan eserlere bakacak olursak Kat. 35 numaralı eser Elbeyli'den bulunmuş ve bir kaide üzerinde ayakta durur vaziyette betimlenmiş bir kadına aittir. Elbisede derin olmayan çapraz kıvrımların varlığı ve manto altında ezilen bir vücut görülmektedir. Manisa Müzesi'nde 4984 envanter numarasıyla bulunan kadın heykeliyle karşılaştığımızda eserimizi Roma İmparatorluk Dönemi'nin erken evrelerine yani bu döneme yerleştirmek doğru olacaktır¹¹⁹. Kat. 17 numaralı eser ise yoğun bir aşınma görmüş kadın başıdır. Göz altı torbaları şişik biçimde işlenmiş eserin tarihlendirme unsurları oldukça azdır ancak göz çevresinden anlaşıldığı kadarıyla İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Attis kabartmalı bir masa ayağındaki figürle karşılaştırıldığında İS 1. yüzyıla

¹¹⁴ Keser 2010: 49.

¹¹⁵ Keser 2010: 56.

¹¹⁶ Özgan 2013a: 230.

¹¹⁷ Keser 2010: 62 vd.

¹¹⁸ Keser 2010: 62.

¹¹⁹ Dinç 2015: 45, Kat. Nr. 11.

tarihlendirmek doğru olacaktır¹²⁰. Kat. 18 numaralı eser de Kat. 17 olan eserle oldukça benzer özellikler taşımaktadır. İşleniş bakımından grup içerisindeki örneklerden ayırt edici bir takım özellikleri olan eserin saçları çizgisel kıvrımlarla oluşturulmuş ve geride topuz biçimindedir. Aynı zamanda göz kapakları etli ve dolgun biçimde badem şeklinde işlenmiştir. Bu nedenle bu eseri de İS 1. yüzyıla tarihlendirmek doğru olacaktır. Kat. 36 numaralı ve Mahmudiye'den bulunduğu bilinen bir başka eser ise bir kaide üzerinde ayakta durur vaziyette betimlenmiş peploslu bir kadına aittir. Yoğun bir aşınım görmüş olan heykeldeki elbise kıvrımları mermerdeki ciddi deformasyona rağmen belirgin şekilde görülebilmektedir. Belirgin vücut hatları ve kıvrımlardan hareketle eseri bu dönem içerisine yerleştirmek mümkündür.

Flaviuslar Hanedanlığı kadın portrelerine bakacak olursak Roma İmparatorluk sanatı açısından çok farklı ve yenilikçi saç işlenişlerinin olduğu görülebilmektedir. Bu özellikler ise erkeklerde olduğu gibi karmaşık bir süreçten ziyade daha kolay bir sıralama yapılmasına imkan sunmaktadır. Özellikle eserlerde matkap kullanımıyla birlikte bukleler çeşitlendirilmiş dönemsel olarak birbirlerinden ayrılmaları daha da kolaylaşmıştır. Flaviuslar Hanedanlığı kadınlarında saç işlenişlerindeki abartılı yenilikler buklelerin yüzük şeklinde işlenmesine ve diadem görünümü almasına neden olmuştur. Bu görünüm de eserlerde barok üslubun etkisinin artmasına ortam hazırlamıştır¹²¹. Domitianus'un eşi Iulia ile birlikte literatüre "bal peteği" olarak geçmiş bir saç tipi kullanılmaya başlamış ve yaygınlaşmıştır. İlerleyen dönemlerde de kullanılmaya başlanan bu peruklara ek olarak bukleler halinde eklenen saçlarda işlenerek zengin bir işleniş ortaya koyulmaya başlanmıştır¹²². Marcia Furnilla ile birlikte ise daha önceki gibi idealize edilmiş kadın portrelerinin terk edilmeye başlandığı görülebilmektedir. Saç işlenişinde ise bukleler arasında matkap kullanımıyla birlikte yoğun bir kıvrıkcık model oluşturulmuştur. Bu saç modası hanedanlığın erken dönemlerinden itibaren moda olmuş ve daha sonra işlenecek olan Traian Dönemi'nde ise zirve yapmış olarak bilinmektedir¹²³. Flaviuslar Hanedanlığı kadın portrelerine saç özelliklerine genel olarak bakıldığında peruk gibi betimlenen ve yüzük şeklinde işlenen

¹²⁰ Sezer 2013: 231, Lev. 99, 121.

¹²¹ Özgan 2013b: 42 vd.

¹²² Keser 2010: 70.

¹²³ Keser 2010: 71.

yoğun matkap kullanımı izleri görülmekte ve başın arka bölümünde ise sarmal şekilde oluşturulmuş bir topuzla son bulmaktadır.

Bu dönem içerisinde değerlendirilebilecek toplamda 3 adet eser bulunmaktadır. Kat. 19 numaralı kadın başı Flaviuslar Dönemi saç stili ve kompozisyonunu anlamamızda oldukça önemli bir örnektir. Yoğun bir aşınım görmesine karşın saçlardaki matkap delikleri ve abartılı stil rahatça görülebilmektedir. Karşılaştırma örneklerine baktığımızda Domitia Longina portreleriyle oldukça benzerlik gösteren bu eseri Domitian Dönemine tarihlendirmek doğru olacaktır¹²⁴. Yine Flaviuslar Dönemi içerisine yerleştirilebilen fakat hangi imparator çağında olduğu tam olarak tespit edilemeyen eserler de bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kat. 20 olan kadın başıdır. Görünüm itibariyle baktığımızda Klasik Dönem tanrıça heykellerini anımsatan yüz özellikleri yansıtan eser İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan bir kadın başıyla karşılaştırıldığında Flaviuslar Dönemine tarihlendirmenin daha doğru olacağı anlaşılmaktadır¹²⁵. Kat. 21 numaralı eserin saçlarına baktığımızda ise dönem sanatının ilk evrelerinde olduğu gibi derin matkap deliklerine yer verilmemiştir. Saçlar bukleler halinde kıvrırcık işlenmiş olup bir başörtüsüyle betimlenen eserin gözbebekleri işlenmediğinden dolayı kabaca İS 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirmek yanlış olmayacaktır.

Flaviuslar Hanedanlığı sonrasında bir önceki bölümde erkek portre ve heykeltıraşlık eserlerinin anlatımında bahsedildiği gibi bir geçiş evresi yaşanmıştır. Bu ara dönemde oluşturulan kadın portrelerine baktığımızda özellikle Plotina portrelerinin Traian'a benzer işlenişle birlikte dönemin modası olduğu görülebilmektedir. Oval bir yüzle betimlenen portreler başın ön bölümünde virgül şeklinde oluşturulmuş saçlarla betimlenmiştir. Ayrıca saçlar arka bölümde toplanarak topuz yapılmış vaziyette görülmektedir¹²⁶. Hadrian Dönemi'ne baktığımızda ise Vibia Sabina ile birlikte kadınlarda da imparatorluk propagandasının izleri görülmeye başlamıştır. Önceki dönemde başın arkasında oluşturulan topuz bölümü alnın ortasından ikiye ayrılan saçların arka bölümde gevşek bir topuz oluşturulmasıyla değişim göstermiştir. Bu işleniş Hadrian Dönemi'nin Hellenistik sanata bir öykünmesinin göstergesi olarak düşünülmektedir. Başın üst bölümünde işlenen diademler ise süsleme unsuru olmaktan

¹²⁴ Daltrop vd. 1966: 68, Taf. 54, a-b.

¹²⁵ Sezer 2013: 162, Levha 30, 37.

¹²⁶ Keser 2010: 75.

ziyade başı örten kumaşları tutan bir gereksinim haline gelmiştir¹²⁷. Tez konumuz içerisinde İmparator Traian Dönemi içerisinde kesin olarak gösterilebilecek bir eser bulunmamaktadır. Ancak Hadrian Dönemi'nin ortalarından sonra gözbebeklerinin işlenmeye başlaması ve göz kapaklarının düşürülmesi tarihlendirme açısından önemli bir kıstas olarak karşımıza çıkmaktadır¹²⁸.

Bu dönem eserlerine baktığımızda Kat. 22 olan eserde Flavius'lardan sonraki bir evre olduğundan matkap kullanımı yok denecek kadar az, saçlar ise dalgalı ve kabarık şekildedir. Göz kapakları ise yine bir dönem özelliği olarak düşük işlenmiştir. Ancak buna ek olarak saçların bir bölümü başörtüyle kapatılmıştır. Bu özellikler doğrultusunda Museo Nazionale delle Terme'de bulunan Sabina portresiyle karşılaştırıldığında eseri Hadrian Dönemine tarihlendirmek daha doğru olacaktır¹²⁹.

Antoninler Hanedanlığı Dönemleri içerisinde yer alan kadın portrelerine bakacak olursak yine erkek portrelerinde görülen gözlerin kazıma çizgilerle verilmesi ve yüzün parlatılması amacıyla zımpara kullanımı gibi özelliklerin çağdaş olarak devam ettiği görülebilmektedir. Ancak saç işlenişindeki matkap kullanımı erkeklerde olduğu kadar moda halini almamış ve özellikle İS 2. yüzyılın ortalarında Flaviuslar Döneminin sadeliğine bir geri dönüş olmuştur¹³⁰. Bu dönemin yansıtılmasında en önemli karakterlerden birisi olan Yaşlı Faustina portrelerinde alın üzerinden ikiye ayrılarak geriye doğru taranan saçlar kulakları açıkta bırakacak şekilde arka bölümde örgülerle oluşturularak kuş yuvasını andırır biçimde toplanarak betimlenmiştir¹³¹. Genç Faustina portrelerine bakıldığında ise gözbebeklerinin oyularak işlenişi ve saçların dilimler halinde geriye doğru yatırılmış oluşu bu dönemle birlikte portre sanatı içerisine dahil edilmiştir¹³².

Bu dönem içerisinde yer alan eserler diğer dönemlere nazaran oldukça fazladır. Örneğin Kat. 23 olan kadın başı dönem özelliklerini her yönüyle yansıtmaktadır. Ağırlaşan göz kapakları, sade ve dalgalı bir biçimde adeta dilimler halinde oluşturulması eseri bu dönem aralığına yerleştirmektedir. Ayrıca yüzün işlenişi ve portre özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda Genç Faustina portreleriyle

¹²⁷ Keser 2010: 80.

¹²⁸ Özgan 2013b: 103 vd.

¹²⁹ Wegner 1956: 90, Taf. 48, a-b.

¹³⁰ Keser 2010: 88.

¹³¹ Özgan 2013b: 206.

¹³² Keser 2010: 89.

karşılaştırılabilmektedir¹³³. Kat. 24 olan kadın başında da dönem özellikleri görülmektedir. Belirleyici olarak bölmeler halinde oluşturulmuş saç stilinden hareketle eseri bu dönem içerisine yerleştirmek doğru olacaktır. Kat. 25 numaralı portreye baktığımızda bir bölümünün kırık olarak korunduğu görülmektedir. Ancak korunan kısımlardan hareketle saçların dalgalı ve çizgisel kıvrımlardan oluştuğu dikkat çekmektedir. Göz kapakları ağırlaşmış ve yüzün genelinde dönem geleneği olarak bilinen zımparalama neticesinde pürüzsüz bir görünüm hakimdir. Saç yapısı ve işlenişinden hareketle Genç Faustina'nın V. Tip portreleriyle ya da Dresden Müzesi'nde bulunan Lucilla portresiyle karşılaştırmak mümkündür¹³⁴. Kat. 37 olan eser ise büyük bölümü tahrip olmuş ve korunan kısımları da oldukça aşınmış bir heykel torsosudur. Kıyafet detayları incelendiğinde peplosun transparan biçimde işlendiği görülmektedir. Kolpos kıvrımları da göz önünde bulundurulduğunda bu eseri İzmir Arkeoloji Müzesi'nde 591 envanter numarasıyla korunan Nike torsosuyla karşılaştırarak Antoninler Dönemi içerisine yerleştirebilmek mümkündür¹³⁵. Kat. 26 numaralı eser ise Tiyatro kazısında aynı sondaj içerisinden 2 parça halinde ele geçirilmiştir. Birbirine kırık kırığa birleşmeler dahi saçların yapısı ve eksik bölümlerden hareketle aynı başa ait oldukları anlaşılmaktadır. Saçlar başın geneline dolgun buklelerle ve salyangoz şeklinde volütlerle yayılmıştır ve bu stil özelliklerinden hareketle her iki eseri de Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirmek yanlış olmayacaktır. Marcus Aurelius Döneminde üretilen kadın portre ve heykelleri ise grup içerisindeki en fazla sayıya sahiptir. Kat. 27 olan eser tam olarak bu dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Ağırlaşan göz kapakları ve saçlarda korunduğu izlerden anlaşıldığı kadarıyla oluşturulan topuzdan hareketle bu dönem içerisine yerleştirilebilmektedir. Kat. 28 olan eserin saçları ise dönem içerisinde yoğun olarak işlenilmeyen matkap kullanımıyla oluşturulmuştur. Olasılıkla bir mantoyla kapatılan saçların ön bölümlerinde derin matkap kanalları görülmektedir. Saçların işlenişi ve göz kapaklarının düşük olarak verilmesinden hareketle eseri Perge'de bulunan Lucilla portresiyle karşılaştırarak bu aralıkta değerlendirmek doğru olacaktır¹³⁶. Kat. 29 olan esere baktığımızda dalgalı ve geriye taranmış saçlar, düşük göz kapakları ve göz bebeklerinin işlendiği görülmektedir.

¹³³ Özgan 2013b: 254, Resim 269a-b-c-d

¹³⁴ Özgan 2013b: 240, Resim 257a-b-c.

¹³⁵ Sezer 2013: 169, Levha 37, 44.

¹³⁶ Özgan 2013b: 276, Resim 291a-b.

Saçların işleniş detayları aşınmadan dolayı tam olarak anlaşılmasa da gözbebeklerinin oluşturulmasına bakıldığında Genç Faustina portreleriyle büyük benzerlik göstermektedir. Roma Thermenmuseum'da bulunan bir Genç Faustina portresiyle karşılaştırıldığında bu dönem içerisine yerleştirmek doğru olacaktır¹³⁷. Kat. 30 olan kadın başında da yine matkap kullanımıyla oluşturulan bukleli saçlar ve ağırlaşmış göz kapakları dikkat çekmektedir. Bu hususta eseri Lucilla portreleriyle karşılaştırarak Marcus Aurelius - Lucius Verus Dönemi içerisinde değerlendirmek doğru olacaktır¹³⁸. Bu grup içerisinde yer alan eserler içerisinde en rahat tarihlendirebildiğimiz eser Kat. 31 olarak isimlendirilen eserdir¹³⁹. Büyük bir bölümü aşınmışsa da korunan kısımlar yeterli bilgileri yansıtmaktadır. Tacıyla betimlenmiş olan portrenin saçlarında ve tacında matkap izleri görülmektedir. Oval bir yüzle betimlenen kadın başının daha önceki çalışmalarda belirtildiği üzere Lucilla'ya ait olduğu ve Lucius Verus Dönemine tarihlendirildiği bilinmektedir¹⁴⁰.

Yine İS 2. yüzyıla tarihlendirilebilen ancak hangi imparator döneminde üretildiği kesin olarak belirlenemeyen eserler de bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kat. 38'de yer alan kadın torsosudur. Yüz detayları mevcut olmayan eserin yalnızca elbise detaylarına bakarak bir şeyler söylemek mümkündür. Vücut hatlarının ustaca belli edildiği eserin kıyafet detayları stilize bir görünümde. Magnesia ad Sipylum'da bulunun ve İS 2. yüzyıla tarihlenen bir kadın heykeliyle karşılaştırıldığında bu eserin de olasılıkla yakın bir tarihte üretildiği tahmin edilmektedir¹⁴¹. Kat. 39'da yer alan torsoya baktığımızda ise elbise ve kıvrım detaylarında benzer özelliklerin olduğu görülmektedir.

Kadınlara ait eserlerin işlendiği ve çalışma içerisinde yer edinen son dönem ise Severuslar Hanedanlığı Dönemidir. Kadın portre ve heykeltıraşlık eserlerine bakacak olursak Antoninler Dönemi stiline bir nebze de olsa devam ettiği görülebilmektedir. Göz kapaklarındaki düşme iyice belirginleşmiş ve saçlardaki açılma iyice artmıştır. Saç işlenişlerinde bitimleri tüylerle sonlandırılan yeni bir saç tipinin ortaya çıktığı görülmektedir. Başın tamamının kaplanmadığı bu saç işlenişinde bukleler üst üste getirilerek balık pulu şeklinde betimlenmiştir¹⁴². Iulia Domna portrelerine baktığımızda

¹³⁷ Wegner 1939: 53, Taf. 35.

¹³⁸ Özgan 2013b: 276, Resim 291a-b.

¹³⁹ İnan-Rosenbaum 1966: 81, Plate XXXIV, 3-4; Özgan 2013b: 276, Res. 292a-b.

¹⁴⁰ Özgan 2013b: 276, Resim 292a-b.

¹⁴¹ Dinç 2015: 52, Kat. Nr. 16.

¹⁴² Keser 2010: 105 vd.

saçların başın orta bölümünden kulaklara doğru dikey olarak indirilmiş ve arka bölümde sarmal oluşturularak toplanmış olduğu görülmektedir. Peruk görünümünde olan bu saçlar yanak kısımlarında saçın altından uzanan buklelerle ayrılmaktadır¹⁴³. Iulia Maesa portrelerinde ise bu peruk daha sert bir görünüm alarak “miğfer tipi”¹⁴⁴ adı verilen görünümde işlenmeye başlamıştır. Ayrıca miğfer biçimli oluşturulan saç başın arka bölümünde yuva şeklinde oluşturulan bir örgüyle sonlandırılmıştır¹⁴⁵. Bu dönemin kadın portreleri genellikle sade bir görünümde işlenmiştir. Iulia Mamaea örneklerinde ise saçın bir şeritle sınırlandırıldığı görülmektedir ki bu durum ileriki süreçte başın tamamen bir başlıkla örtüldüğü örneklere yerini bırakacaktır¹⁴⁶.

Bu dönem içerisinde değerlendirebileceğimiz tek bir eser bulunmaktadır. Kat. 32 olarak isimlendirilen kadın başına baktığımızda saçlar ince kıvrımlarla dalgalı şekilde oluşturulmuş ve göz bebekleriyle birlikte işlenmiştir. Saçların işlenişi ve gözkapaklarının düşüklüğü ile benzer özellikte olan ve Aphrodisias Müzesi’nde sergilenen Claudia Antonia Tatiana portresiyle karşılaştırılarak bu dönem içerisine yerleştirmek mümkün olacaktır¹⁴⁷.

2.3. İkincil Kullanım ve Yarı Mamul Eserler

Toplamda 12 adet eserin yer aldığı bu bölümde 10 adet baş¹⁴⁸, 1 adet tamamlanmamış büst¹⁴⁹ ve 1 adet heykelcik torsosu¹⁵⁰ ele alınacaktır. Eserlerin tamamının buluntu yerlerinin tam olarak belli olmaması bölgesel bir yorumlama yapmayı olanaksız hale getirmektedir. Ancak stil özelliklerine göre değerlendirildiğinde 2 eser haricinde tüm eserlerin tarihleri ortalama olarak saptanabilmiştir. Bu tarihlendirmelerden hareketle ikincil kullanım eserlerin de geniş bir aralıkta düzenlendikleri göze çarpmaktadır. Genel istatistik üzerinden değerlendirdiğimizde

¹⁴³ Özgan 2015: 66 vd.

¹⁴⁴ Bu tipte saçlar kulakları tamamıyla kapatılarak alın üzerinde ikiye ayrılmış bir biçimde yanlara doğru indirilerek başın üzerini örtmüş şekildedir (Özgan 2015: 131).

¹⁴⁵ Özgan 2015: 131.

¹⁴⁶ Keser 2010: 107.

¹⁴⁷ Özgan 2015: 77, Resim 65 a-b.

¹⁴⁸ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47,48 ve 49.

¹⁴⁹ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 50.

¹⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. Kat. 51.

ikincil kullanım eserlerin çok büyük bir bölümünün Roma İmparatorluğu'nun refah seviyesinin arttığı İS 2. Yüzyılda düzenlendiği tespiti karşımıza çıkmaktadır.

İkincil kullanım eserlerin dönemseller olarak tanımlanmasına geçmeden önce bu bölümün oluşturulmasındaki amaçtan kısaca bahsetmek gerekmektedir. Yukarıda da incelendiği üzere erkeklere ve kadınlara ait portre ve heykeltıraşlık eserleri ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken ise eserlerin üretildiği dönemler de saptanarak kronolojik bir çerçevede sıralanmıştır. Ancak bu süreçte şu an oluşturmuş olduğumuz bölümde yer alan eserlerde normalin dışında farklılıklar gözlemlenmiştir. İlk etapta bu eserler yine önceki mevcut bölümlerde değerlendirilmeye devam ederken daha detaylı incelemeler sonucunda aslında ikinci kullanıma ait olan değişikliklerin bir çok eserde olduğu da ortaya çıkmıştır. Bu durum yalnızca belli bir dönem özellikleri göstermeyen ve hatta bazı eserlerde kadın ve erkek özelliklerinin bir arada olduğu eserleri bu başlık altında toplamayı zorunlu hale getirmiştir. Bunlara ek olarak yarı mamul halde ve tamamlanmamış durumda olan 2 adet eser de (Kat. 50 ve 51) bu grup içerisine dahil edilerek erkek ve kadınlara ait portre ve heykeltıraşlık eserlerinin daha sağlıklı incelenmesi amaçlanmıştır.

Kronolojik olarak sıralanan eserlerin genel grup içerisinde yer aldıkları hanedanlık ya da stil özellikleri üst başlıklarda yer alan erkeklere ve kadınlara ait eserlerin listelendiği bölümlerde detaylıca anlatıldığı için bu bölümde yeniden yer verilmeyecektir. Onun yerine eserler üzerinde dönemseller olarak yapılan değişiklikler vurgulanmaya çalışılarak bu bölüm sonlandırılacaktır.

Bu bağlamda Kat. 40 olan esere baktığımızda yaşlı bir erkek başı görülmektedir. Hafif kıvrıkcık ve başın etrafını kaplayan saçlarla işlenmiş olan portrenin yüzünde kırışıklıklar da oluşturulmuştur. Bu özelliklere göre değerlendirdiğimizde Roma Geç Cumhuriyet Dönemine tarihlendirmek doğru olacaktır. Ancak başın arka yüzüne baktığımızda diğer örneklerden farklı olarak bir yeniden işleme söz konusudur. Aynı zamanda yarı mamul olarak tamamlanmamış durumda olan bu bölümde yeniden bir yüz işlenmeye çalışılmıştır. İnce işçilik yapılmadığından dolayı hangi dönemde yeniden işlendiği konusunda kesin bir yargıya ulaşılmamaktadır. Ancak kabarık bir saç yapısının betimlendiği eserin olasılıkla İS 2. yüzyılda şekillendirilerek yarım bırakıldığını söylemek daha doğru olacaktır. Kat. 41 olan eserde ise ilk bakışta herhangi bir farklılık gözlemlenmemektedir. Kıvrıkcık ve kabarık saçlarla işlenmiş olan erkek başında fark

edilen ilk belirteç favorilerin sakal uzantısı olarak kulak memesi hizasından çene kemiğine doğru inmekte olduğudur. Bu sakal özelliklerinin Nero Dönemi portrelerinde belirteç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Aynı şekilde bu ipucundan hareketle eserin ense bölümüne bakıldığında yine dönem özelliği olarak kullanılan saç uzantıları dikkati çekmektedir. Ancak bu dönem belirteçleri arasında yer almayan kıvrıkcık ve salyangoz biçiminde volütlerle oluşturulan saç bukleleri başın olasılıkla Antoninler Döneminde yeniden şekillendirilmeye çalışıldığını göstermektedir. Aynı zamanda göz bebeklerinin verilmemiş olması da bu durumu güçlendirir nitelikte bir kanıt sunmaktadır. Kat. 42 numaralı eser ise kıvrıkcık saçlarla oluşturulmuş bir erkek başıdır. Göz kapakları ağırlaşmaya başlamış ve göz bebekleri işlenmiştir. Bu eserin grup içerisine dahil edilmesini sağlayan durum ise baş bölümü detaylıca incelendiğinde yüzünün sağından başlayarak başın arkasına kadar olan bölümde murç izleriyle yapılmış düzeltmelerdir. Yüzün sol tarafı tamamlanmışken, sağ tarafı tamamlanmadan yarım bırakılmış vaziyettedir. Yine de mevcut oluşturulan kısımlardan hareketle eserimizi Thera Müzesi'nde yer alan bir Hadrian portresindeki saç işlenişiyile karşılaştırdığımızda bu dönem içerisine yerleştirmek doğru olacaktır¹⁵¹. Kat. 43'de yer alan eserimiz de yine Kat. 42'deki örnekle benzer bir yarı işlenmeden dolayı grup içerisine dahil edilmiştir. Kıvrıkcık ve dolgun saçlarla işlenen eserin yüzünün sağ ve başının arkasına doğru olan bölümü dikey murç izleriyle kaplıdır ve tamamlanmamış yarı mamul vaziyettedir. Ayrıca ense bölümüne bakıldığında kıvrıkcık buklelerle sonlanan alandan aşağıya doğru uzanan nispeten daha düz bir bölüm yer almaktadır ki bu özellik stil açısından Nero Dönemini anımsatmaktadır. Ancak eserin mevcut durumu göz önünde bulundurulduğunda Berlin'de bulunan bir çocuk portresiyle karşılaştırılarak ikincil kullanım olarak Hadrian Dönemine tarihlendirilmesi daha doğru olacaktır¹⁵². Kat. 44 olan eser de kıvrıkcık saç ve dolgun buklelerle oluşturulmuş bir erkek başıdır. Bu eserin grup içerisine dahil edilmesini sağlayan durum ise baş bölümü detaylıca incelendiğinde yüzünün sol bölümünde tıraşlanmış şekilde ve kaba bırakılmış bir görünümün olmasıdır. Saçlarının arka bölümü ise hafifçe işlenerek başın diğer bölümlerinde olduğu gibi kıvrıkcık ve dolgun bukle görünümü verilmemiştir. Yine de mevcut durumunda korunan kısımlarına baktığımızda Palazzo dei Conservatori'de 1371 envanter numarasıyla sergilenen genç bir erkek başıyla karşılaştırılarak Antoninler Dönemi

¹⁵¹ Wegner 1956: 63, Taf. 31, a-b.

¹⁵² Özgan 2013b: 159, Resim 166a-b.

içerisine yerleştirmek daha doğru olacaktır¹⁵³. Kat. 45 numaralı esere baktığımızda oval ve dolgun bir yüzle betimlenmiş erkek başı görülmektedir. Ancak eser dikkatlice incelendiğinde oluşturulan saç bölümünde bazı uygunsuzluklar göze çarpmaktadır. Özellikle geniş buklelerle yoğun bir görünümde olan saçlar alın üzerinden her iki yana doğru ayrılmış vaziyettedir ve bu durum eserimizin bir kadın portresinden devşirilmiş olabileceği fikrini akla getirmektedir. Mevcut özelliklere göre hareket ettiğimizde Atina Ulusal Müzesi'nde bulunan 3563 envanter numaralı portrenin saç yapısı ile benzerlik gösteren bu eseri de Antoninler Dönemine tarihlendirmek yanlış olmayacaktır¹⁵⁴. Kat. 46 olan eser ise başında külah benzeri bir şapkayla betimlenmiş bir erkek başıdır. Büyük oranda aşınmış olan başa baktığımızda saçlarda matkap kanallarının varlığı görülebilmektedir. Yüzünün sol tarafından arkaya doğru murç izleri bulunmaktadır ve bu bölüm dışarıya doğru çıkıntı yaparak kaba bırakılmış vaziyettedir. Bu durumdan hareketle eserimizi ikincil kullanım olarak değerlendirmek doğru olacaktır. Mevcut özelliklere göre karşılaştırma yapacak olursak Antoninler Döneminin son çeyreğine tarihlendirilebilmektedir. Kat. 47 olan eser ise yine Kat. 46 numaralı esere oldukça benzer şekilde üretilmiştir. Aralarındaki tek fark bu eserin sakalsız olarak betimlenmiş olmasıdır. Ancak derin matkap kanallarını saç bölümünde yansıttığından dönemselsel bir farklılık bulunmayan iki eserin ikincil kullanım olduğuna işaret eden düzeltme ya da kaba bırakılmış bölüm yine aynı şekilde yüzün sol bölümünden arkaya doğru devam etmektedir. Hatta her iki eser birlikte incelendiğinde daha ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. Sol gözlerine bakıldığında gözbebeğiyle alakalı olmayan ve oldukça derin bir matkap izi görülmektedir. Bu işlemin neden yapıldığı konusunda ise mevcut donelerle herhangi bir yorumlama yapılamamaktadır. Kat. 48 olan eser ise bir kadın başına aittir. Göz bebeklerinin işlendiği ve göz kapaklarının ağırlaşmış şekilde betimlendiği eserimizin saç bölümünde de matkap kullanımının olduğu görülmektedir. Yüz bölümü ve başının sağ tarafı tamamlanmışsa da başın arka bölümüne baktığımızda yatay murç izlerinin varlığı görülmektedir ve yarım bırakılmış şekildedir. Başının sol tarafına bakıldığında ise hiç işlenmediği ve kırık bir şekilde korunduğu görülmektedir. Mevcut verilerle birlikte bir lahit ya da kabartmadan kopmuş olduğu ihtimalini düşündüren eser her ne olursa olsun yarı mamul vaziyette olduğundan grup içerisine dahil edilmiştir. Derin kanallı saç işlenişinden hareketle Lucilla portreleriyle

¹⁵³ Fitschen-Zanker-Cain 2010: 112, Taf. 138, Nr. 110.

¹⁵⁴ Özgan 2013b: 192, Resim 206a-b.

karşılaştırıldığında eserimizi yine Antoninler Dönemine tarihlendirmek yanlış olmayacaktır¹⁵⁵. İkincil kullanım olduğu düşünülen eserler arasındaki son örnek Kat. 49 olan erkek başıdır. Güçlü bir çene ve ağırlaşmış göz kapaklarıyla betimlenen erkek başı kabarık ve korunduğu kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla başın tamamını kaplayan saçlarla betimlenmiştir. Üst ve arka bölümü tamamen kırık olduğundan saçlardan bir çıkarım yapmak mümkün değildir. Ancak yüzüne baktığımızda kabarık şekilde görülen sakalların üst bölümlerinde çentiklerle kazınarak bir yeniden işleme belirtisi görülebilmektedir. Bıyıklardaki ve saçlardaki kabarık ve dolgun görünüm eserin daha önceki dönemlerde üretildiğini ancak sakallara bakıldığında Vatikan'da bulunan Alexander Severus portresi örnek alınarak bu dönemde bir işlem uygulandığını söylemek doğru olacaktır¹⁵⁶.

Bu bölüm içerisine dahil edilen ve herhangi bir tarihlendirme yapılamayan son 2 esere bakacak olursak Kat. 50 olan eser yarı mamul vaziyette tamamlanmamış bir erkek büstüdür. Yalnızca kıyafet kıvrımlarının bir bölümü işlenmiştir ancak bunlar da tarihlendirme unsurları barındırmadığından kesin bir dönem aralığına yerleştirilememiştir. Baş bölümü ise herhangi bir şekillendirmeye geçilemeden yalnızca murç ile düzeltilerek sütunvari bir görünümde bırakılmıştır. Kat. 51 numaralı eser ise küçük boyutlarda işlenmiş bir kadın heykelcik parçasıdır. Yalnızca belden üst bölümü korunmuş şekilde yarı mamul vaziyette tamamlanmamış bir eserdir. Ancak mevcut durumuna baktığımızda ellerini başının üzerine doğru getirmiş ve göğüsleri de betimlendiğinden kadın olduğu anlaşılmaktadır. Tarihlendirme unsurlarının olmaması da yine bu eseri herhangi bir aralık içerisine yerleştiremememize neden olmaktadır.

Genel itibarıyla baktığımızda ikincil kullanım heykeltıraşlık eserleri ve portrelerin neredeyse tamamı Antoninler Dönemi'ni işaret etmektedir. Kent genelinden elimize geçen az sayıda portre ve heykeltıraşlık eseri olduğundan kesin bir yargıya ulaşabilmek güçtür. Ancak mevcut verilere göre bir yorum yapmak gerekirse Antoninler Dönemi ve İS 2. yüzyılın genelinde Nikaia kentinde oldukça fazla sanat eseri üretilmiş ve önceki dönemlerden kalan çok sayıda heykeltıraşlık eseri ve mimari parçalar yeniden düzenlenerek dönem sanatı içerisine dahil edilmiştir.

¹⁵⁵ Özgan 2013b: 276, Resim 291a-b.

¹⁵⁶ Fittschen vd. 2010: 145, Taf. 178, Nr. 143.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKONOĞRAFI

3. İKONOĞRAFI

Kronoloji bölümünde yer alan ve detaylı tarihlendirmeleri yapılan toplam 51 adet portre ve heykeltıraşlık eseri, kendi içerisinde gösterdikleri özelliklere göre yalnızca erkek, kadın ve ikincil kullanım ya da yarı mamul şeklinde sınıflandırılmıştır. Ancak eserlerin tanımlamaları yapıldığında ve benzer karşılaştırma örnekleri bulunduğu çalışmada yer alan bazı eserlerin önemli karakterlere ait oldukları tespit edilmiştir. Bu eserlerin bazıları, tanrı ve tanrıça gibi mitolojik karakterler şeklinde değerlendirilirken bazıları ise Roma İmparatorluk Dönemleri içerisinde yer alan soylu ya da yönetici zümrenin sipariş ettiği örnekler şeklinde tanımlanmıştır. Ancak çalışmada yer alan portre ve heykeltıraşlık eserlerinin çok büyük bölümünün özel portre kategorisine dahil edebileceğimiz ve halk tarafından sipariş edilen örnekler oldukları görülmektedir. Bu sınıflandırma yapılırken eserlerin tanrısal özellik taşıyıp taşımadığı ve belirgin bir stil ve portre özelliği gösterip göstermediği gibi özellikler ölçüt alınmıştır. Bu nedenle katalog bölümünde detaylı tanımlamaları ve karşılaştırma örnekleri bulunan eserler bölümünde, “Mitolojik Eserler”, “İmparator, İmparatoriçe ve Önemli Kişiler” ile “Özel Portreler ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri” olarak 3 alt başlıkta değerlendirilmiştir.

3.1. Mitolojik Eserler

Bu grup içerisinde yer verilen eserlere baktığımızda, yoğun aşınmalar ve uzuv eksikleri olduğundan dolayı kesin olarak mitolojik bir eser olup olmadığını anlamak oldukça zordur. Atribütlerin eksik olması ve olasılıkla bir arada işlendikleri diğer grup heykellerin bilinmemesi nedeniyle kesin bir yargı üretmek doğru olmayacaktır. Bu nedenle mevcut özellikler ve işleniş stilleri de göz önünde bulundurularak en azından bu grup içerisinde yer alması gerektiğini düşündüğümüz eserleri tanıtmak daha yararlı olacak ve ileride yapılacak kapsamlı çalışmalar için bir ön çalışma oluşturulacaktır.

Bu kapsamda Kat. 34 numaralı kadın heykeli grup içerisinde değerlendirilen en önemli eserlerden biridir. Cepheden ayakta durur şekilde ve bir pedestale dayanır

vaziyette işlenmiştir. Kendi sağına doğru ¾'lük bir dönüş yapan heykelin elbise detaylarına baktığımızda ise antik dönem kadın kıyafetleri arasında sıklıkla tercih edildiği gibi khiton ve himation giydiği görülmektedir. Himationun sarkan kıvrımlarında ise kırlangıç kuyruğu şeklinde işlenen kıvrım detayları yer almaktadır. İkonografik olarak değerlendirdiğimizde himationun ayakları açıkta bırakacak şekilde giyilmesi ve pedestale yaslanır şekilde oluşturulan duruş ünlü “*Archelaos Kabartması*”¹⁵⁷ üzerinde yer alan mousalardan birini akla getirmektedir. Yine bu kabartma incelendiğinde sahnenin orta bölümünde yer alan tanrı Apollon’a doğru bakan ve aynı şekilde bir pedestale dayanmış vaziyette işlenen bir mousa görülmektedir. Bu benzerlik ve stil özelliklerine göre mevcut eserimizin antik dönemin sevilen tipleri arasında yer alan “*Mousa Polyhymnia*” olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca diğer Polyhymnia örnekleriyle karşılaştırıldığında Nikaia’da bulunan yeni bir varyant olarak literatüre geçmiştir¹⁵⁸. Grup içerisinde yer alan diğer eserler ise Polyhymnia heykeli kadar kesin sonuçlar yansıtmamakla birlikte ancak benzer örneklere ve duruş özelliklerine göre değerlendirilebilmişlerdir. Örnek olarak Kat. 36 numaralı kadın heykeline baktığımızda yine cepheden oluşturulmuş ve ayakta durur vaziyette işlenmiştir. Peplos üzerine bir himation giymiş şekilde işlenen heykel, bir bölümü eksik olan sol kolunu ileriye doğru uzatmış ve sırtındaki himationun kenarından tutuyor gibi görünmektedir. Bir kaide üzerine yerleştirilen heykelin baş bölümü eksik olduğundan detaylı bir tanımlama yapılamamaktadır. İşleniş özelliklerinden hareketle net bir karşılaştırma yapılamamış ancak elini ileriye doğru uzatması ve tanrıçavari bir duruş sergilemesinden hareketle Prusias ad Hypium’da bulunmuş bir Tykhe heykelinde¹⁵⁹ görülen duruşu anımsatmaktadır. Kat. 20 numaralı eser ise cepheden oluşturulmuş bir kadın başıdır. Yüzde yoğun aşınma ve tahribat olsa da yanaklara ve dudaklara baktığımızda idealize edilmiş bir baş olduğu rahatça anlaşılabilir. Örnek verecek olursak Roma Kapitol Müzesi’nde bulunan “*Çıplak Aphrodite*”¹⁶⁰ heykelinin yüz özellikleri eserimizle oldukça benzerdir. Bu nedenle kesin olmamakla birlikte bu örneğin de bir tanrıçaya ait olabileceği görüşü göz önünde bulundurulmalıdır. Kat. 28 olan kadın başına bakıldığında ise yine yanaklarda ve yüzde idealize edilmiş gibi bir

¹⁵⁷ Pinkwart 1965: 61; Durugönül 1997: 59 vd.; Şahin-Akın 2017: 243.

¹⁵⁸ Detaylı tarihlendirme ve karşılaştırma öğelerinin tamamını görebilmek için bkz. Şahin-Akın 2017.

¹⁵⁹ Sezer 2015: 58, 36.

¹⁶⁰ Özgan 2016: 97, 77a-b.

görünüm karşımıza çıkmaktadır. Bu örneğimizde de kesin olarak tanrısal unsurlara yer verilmemiştir ancak Kat. 20 numaralı eserimizde olduğu gibi Aphrodite heykellerinin yüz özelliklerini yansıtır gibi görünmektedir.

Bu gruba genel olarak baktığımızda kesin emin olduğumuz ve olasılıklar dahilinde olan bazı mitolojik karakterlere ve tanrıçalara ait eserlerin incelemesi yapılmıştır. Ancak konunun başında da belirtildiği gibi tez çalışması içerisindeki eserlerde atribütlerin olmaması, yoğun aşınım ve tahribat görmüş olması gibi etkenlerden dolayı belki de bu grup içerisinde yer alması gereken bazı heykel ve portreler tanrısal unsurlar saptanamadığından dolayı değerlendirmeye alınamamıştır. Bu nedenle bu başlık altında işlenen örneklere benzer özellikler gösterse de grup içerisine dahil edilebilecek kadar güçlü belirteçler bulunamayan eserler, sonraki başlıklar altında değerlendirilerek konu başlığı dışına çıkılmaması sağlanmıştır¹⁶¹.

3.2. İmparator, İmparatoriçe ve Önemli Kişiler

Çalışma içerisinde yer alan eserlere bakıldığında imparator, imparatoriçe ya da soylulara ait örneklerin tespiti tanrı ve tanrıçaların tespitine göre nispeten daha kolay ve kesindir. Önceki bölümde de bahsedildiği gibi tanrı ve tanrıçalar ya da mitolojik tasvirlerde tespit yapmak atribütler olmadığı takdirde oldukça güçleşmektedir. Ancak imparator ve imparatoriçelerde portrecilik anlayışının gelişimiyle birlikte farklı yüz özellikleri ve herkesçe tanınan tiplerin üretimiyle tanımlama yapmak daha kolay bir hal almıştır. Bu nedenle bu grup içerisinde incelenen eserler sayıca daha fazladır.

Örnek olarak önceki yapılan çalışmalarla kesin olarak isimlendirilmiş olan Kat. 31 numaralı kadın portresi bu grup içerisinde yer almaktadır. Cepheden işlenen başta kırıklar ve aşınmalar görülmektedir. Derin kanallarla ve kabarık şekilde işlenen saçların orta bölümünden yukarıya doğru yükselen gösterişli bir taçla betimlenmiştir. Bu tacın üzerine de olasılıkla giymiş olduğu himationun başlığı gelerek oldukça gösterişli bir görünüm elde edilmiştir. Normal insan boyutlarından daha büyük şekilde işlenmiş olan kadın başının bu özelliklerle birlikte olasılıkla bir yönetici eşine ya da soylu bir kadına ait olabileceği aşıkardır. Özgan'ın yapmış olduğu çalışmada ise bu eserin Lucilla'ya ait olduğu tespit edilmiştir ve bu durum düşüncemizi kanıtlar niteliktedir¹⁶². Kat. 9 numaralı esere bakacak olursak cepheden işlenmiş olan bir erkek portresidir. Baş ve yüz

¹⁶¹ Bahsedilen örnekler için bkz. Kat. No. 21, 27, 33, 35, 37, 38, 39, 46, 47, 51 v.b.

¹⁶² Özgan 2013b: 276 vd.

bölümünde yine ciddi bir tahribat görülmektedir. Ancak saç ve sakalların işlenişi mevcut korunan bölümlerden rahatlıkla okunabilmektedir. Yoğun ve kabarık şekilde kıvrıkcık olarak işlenen sakallarla betimlenen başın üst bölümü bir bant yardımıyla sınırlandırılarak daha düz bir görünümde bırakılmıştır. Bıyıkların da dolgun biçimde işlendiği portre yine normal insan boyutlarına göre biraz büyük şekilde oluşturulmuştur. Bu özelliklerden hareketle mevcut portre önemli bir kişiye ait gibi görünmektedir. Genel görünümüne baktığımızda kabarık saç ve sakallarla ve orta yaşın üzerinde bir görünümle Hellenistik Dönem filozof tiplerini anımsatmaktadır. Vatikan Müzesi'nde bulunan Sophokles heykelinin¹⁶³ portre özelliklerine baktığımızda yine benzer şekilde bir yüz işlenişi ve bantla sınırlandırılmış saçlardan hareketle eserimizin de bir filozof portresi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kat. 10 numaralı esere baktığımızda ise yine cepheden oluşturulmuş bir erkek başıdır. Salyangoz kabuğunu andıran yoğun buklelerle betimlenmiş olan başın üst bölümü önceki örnekte olduğu gibi yine bir bantla sınırlandırılmıştır ve ipler arka taraftan bağlanarak boynundan aşağıya doğru salınmıştır. Normal insan boyutlarında işlenmiş olan portrenin yüz bölümü ise kasıtlı bir biçimde tahrip edilerek düzlenmiştir. Bu durum üretildiği dönemde portre sahibinin ya bir yönetici ya da ileri gelen birisi olduğunu ancak daha sonraki dönemlerde alınan kararlarla anılarının yok edilmesi gibi bir işlem uygulandığı fikrini güçlendirmektedir.

Kat. 11 numaralı eser ise yine insan boyutlarından büyük şekilde işlenmiş gösterişli bir erkek başıdır. Yüzde yoğun bir aşınma ve kırıklar bulunsa da saç ve sakalların dolgun buklelerle oluşturulduğu görülebilmektedir. Başın üst bölümüne baktığımızda olasılıkla taç ya da başlık gibi bir nesnenin oturtulması için oluşturulmuş kare bir dübel deliği bulunmaktadır. Ayrıca korunan yan bölümlerinden hareketle eserin büst şeklinde işlendiği anlaşılmaktadır. Bu özellikler doğrultusunda ise orta yaşın üzerinde bir görünümle betimlenmiş olan başın dönem içerisinde önemli bir bireye ait olduğu fikri ağır basmaktadır. Kat. 16 numaralı eserin de büyük bir bölümü eksik olsa da benzer şekilde cepheden normal insan boyutlarında büst şeklinde oluşturulmuş olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda değerlendirdiğimizde eserimizin yine ileri gelen bir kişiye ait olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde işlenen ancak tamamlanmamış vaziyette yarı mamul olarak bırakılan Kat. 50 numaralı eser de büst şeklinde oluşturulmuş ve bir erkeğe aittir. Genel olarak baktığımızda büst şeklinde

¹⁶³ Zanker 1995: 50, Abb. 25.

oluşturulmuş bir örneklerin Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemlerinde önemli kamu binaları ve yapılar içerisinde kullanıldıkları düşünüldüğünde bu örneklerin önemli kişiler ya da yöneticilere ait olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Torso olarak korunmuş olan Kat. 33, 35 ve 37 numaralı kadın heykellerine baktığımızda ise az önce bahsetmiş olduğumuz sorun ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir atribütün olmayışı bu örnekleri kesin olarak tanrıçalar ve mitolojik örneklerin arasında değerlendirmemize engel olmakla birlikte işleniş özellikleri ve boyutları da sıradan örnekler arasında değerlendirilmemesi gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Özellikle Kat. 35 numaralı kadın heykeli buluntu yeri bilinen nadir örneklerden biri olarak da önemlidir. Ayakta durur vaziyette betimlenmiş heykel peplos üzerine uç bölümlerinde zengin işlemler bulunan uzun bir himation giyerek gösterişli bir biçimde işlenmiştir. Baş bölümü olmadığından kime ait olduğu tespit edilememiştir ancak yine de işleniş özellikleri ve boyutları nedeniyle ileri gelen bir kadına ait olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde işlenmiş Kat. 33 numaralı eserin ise yalnızca belinden alt bölümü korunmuş ve arka tarafta yer alan himation kıvrımlarında kırılmalı kuyruğu motifi görülebilmektedir. Kat. 37 numaralı kadın heykeli torsosunun ise yoğun bir aşınım ve tahribat görmüşse de mevcut korunan kısımlardan hareketli bir görünüme sahip olduğu anlaşılabilir. Bu nedenle bu eserimizi de en azından bu grup içerisinde değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

Çalışma içerisinde yer alan eserlerin geneline bakıldığında buluntu yerinin en net belirlenebildiği eser ise Kat. 26 numaralı kadın başıdır. Eser İznik Roma Tiyatrosu Kazılarında ortaya çıkartılmıştır ve kazı evi deposunda korunmaktadır. Daha önce eser üzerine herhangi bir çalışma yapılmadığı gibi belki de bu öneriyle birlikte önemli bir yaklaşım ortaya çıkartılmış olacaktır. Eser özelliklerine baktığımızda 2 parça halinde korunmuş olduğu görülmektedir. Kırık kırığa birleşirse de saç ve bant işlenişinden ve aynı alan içerisinden çıkartılmasından hareketle aynı başa ait oldukları anlaşılmaktadır. Saç ve bant işlenişine baktığımızda Kat. 10 numaralı olan eserde uygulanan stilin çok benzer şekilde işlendiği görülmektedir. Ancak burada farklı ve önemli bir durum karşımıza çıkmaktadır. Eserin tiyatrodan bulunmasından ve özellikle bu gibi yapılarda daha çok imparatorlar, imparatoriçeler ve yapının oluşturulmasında katkıda bulunan kişilerin heykellerine yer verilmesinden dolayı bu başın da olasılıkla böyle bir kişiye ait olduğu aşikardır. Plinius'un aktardıklarından hareketle Nikaia Tiyatrosu'nun Traian

Döneminde yapıldığı bilinmektedir¹⁶⁴. Ancak eserimizin detaylı incelemesi yapıldığında saçların işlenişinden ve karşılaştırma örneklerinden dolayı Antoninler Dönemi'ne tarihlendiği düşünülmektedir. Bu durum ise yıllardır kesin bir sonuca varılmamış olan tiyatronun kullanılıp kullanılmadığı konusunu açıklığa kavuşturmak adına önemli bir tespittir ve eserin burada bulunması olasılıkla Traian Döneminde inşa edilen tiyatronun Antoninler Dönemindeki kullanımına işaret etmektedir.

Son olarak bu grup içerisinde kesin olarak değerlendiremediğimiz ancak kentte yapılacak çalışmalarla birlikte ortaya çıkartılacak heykel ve portrelerle birlikte daha net anlamlandırarak belki de önemli kişilere ait olduğu tespit edilecek bazı eserler bulunmaktadır. Bunlar normal insan boyutlarından daha büyük ve gösterişli şekilde işlenmiş örnekler olup önemli kişilere ait olmasalar bile özel portreler arasında değerlendirilebilecek varlıklı kişilere ait portreler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle detaylı tanımlamalarına ve grup içerisine dahil edilmeleri gereken özelliklerine yer verilmemiştir¹⁶⁵.

3.3. Özel Portreler ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri

Bu grup, ikonografi başlığı altında eserlerin değerlendirildiği son ve en geniş bölümü temsil etmektedir. Çalışma içerisinde yer alan ve önceki bölümlerde gruplandırılan eserlerin dışında kalan tüm örnekler bu grupta değerlendirilebilmektedir. Zira önceki bölümlerde tanrılar, tanrıçalar, mitolojik karakterler, imparatorlar, imparatoriçeler ve önemli kişilere ait örnekler karşılaştırmalar yapılarak incelenmiş ve bunların dışında kalan eserlerin tamamı ise özel portre heykeltıraşlık eserleri olarak ayrılmıştır. Söz edildiği gibi dönem içerisinde herkesçe tanınmayan ya da tanrısal öğelere yer verilmeyen bu çalışmalar maddi durumu heykel ve portre yaptırmaya müsait olan kişilerce sipariş edilmiş ve başka kopyalarının bulunmasının mümkün olmadığı eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca önceki bölümde de belirtildiği üzere dönemselsel olarak önemli kişilere ya da yöneticilere ait olduğu konusunda kesin bilgimizin bulunmadığı ancak belki de önemli bir şahsa ait olan bazı eserler de ne yazık ki bu bölümde yer almış olabilmektedir. İlerleyen yıllarda yapılacak çalışmalarla ortaya çıkartılacak farklı tipte portre ve heykellerle birlikte kesin veriler sunacak yazıtlar

¹⁶⁴ Şahin 1987a: 11 vd.

¹⁶⁵ Bahsedilen örnekler için bkz. Kat. No. 1, 2, 3, 4, 17, 19, 41, 49 v.b.

neticesinde bu bölümün tekrar değerlendirilmesi belki de yeni tespitlerin oluşmasına zemin hazırlayacaktır. Halihazırda ikinci bölümde kronolojik olarak tanımlamalarına ve karşılaştırma örneklerine yer verilen eserlerin tamamı bu bölümde konu tekrarı olmaması açısından yeniden anlatılmamış ve yalnızca ikonografik olarak bazı yorumlar yapılabilecek olan eserlere değinilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak Kat. 21 olan kadın başına bakacak olursak cepheden oluşturulmuş ve başında olasılıkla himationa ait bir başlık bulunmaktadır. Donuk bakışlarla betimlenen eserimizi diğer örneklerden ayıran en büyük fark ise üretiminde kullanılmış olan mermer cinsidir. İnce kristalli gri mermer içerisinde ince hatlarla görülebilen kahverengi damarlar bulunmaktadır. Aynı malzemenin kullanıldığı bir diğer örnek ise Kat. 27 numaralı kadın başıdır. Bu eserimiz de cepheden ve tanrısal unsurlara yer verilmeden işlenmiştir. Öncelikle aynı malzeme kullanımı nedeniyle mitolojik bir heykel grubu olma ihtimaline karşın inceleme yapılsa da gözbebeği ve saç işlenişlerinden hareketle eserlerin farklı dönemlerde üretildikleri düşünülmektedir. Bu nedenle her iki eser de aynı grup içerisinde yer almasa da olasılıkla aynı ocaktan çıkartılan mermerle veya aynı atölyenin farklı evrelerde oluşturmasıyla günümüze ulaşmıştır. Bu özelliklerden hareketle ileriki zamanlarda yapılacak mermer analizi ve bölgedeki ocakların araştırılmasıyla belki de Nikaia kentinde yerel bir atölyenin ürettiği eserler oldukları ortaya çıkacaktır. Detaylı incelemelerle birlikte her iki eserde de net olarak tanrısal özellik ya da mitolojik bir atribüt görülemediğinden bu grup içerisinde yer vermek daha doğru olacaktır.

Kat. 46 numaralı esere baktığımızda ise cepheden oluşturulmuş ve başında bir başlık bulunan bir erkek başıdır. Yoğun bir aşınma görülse de derin kanallarla oluşturulan saçlar ve yüz detayları görülebilmektedir. Aynı stilde oluşturulmuş bir diğer eser ise Kat. 47 numaralı erkek başıdır. Diğer eserle aralarındaki tek fark bu örnekte sakalların işlenmemiş olmasıdır. Ancak başların sol bölümlerinin tamamlanmamış şekilde yarı mamul olarak bırakılması, başlıkların ve saçların işleniş şekilleri ve en önemlisi sol gözlerde yer alan ve anatomiye uygun olmayan matkap deliği bu iki eserin bir arada değerlendirilmeleri gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Başlıklardan hareketle mitolojik gruplar arasına yerleştirme olanağı bulunsa da kesin bir belirteç olmadığı için özel portreler arasında değerlendirmenin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Bu iki eser de üst paragrafta bahsettiğimiz gibi olasılıkla aynı atölyede ve hatta aynı zamanda

üretmiştir. Ancak yüzün sol bölümünün yarım bırakılması ve sol gözdeki farklı matkap deliği, eserlerin ileriki dönemlerde yapılacak çalışmalarla daha kesin tanımlamalarının yapılması ihtiyacını doğurmaktadır. Yukarıda katalog numaralarıyla belirtilen eserler dışında kalan tüm örnekler ise yine bu bölümde katalog bölümündeki mevcut tanımlamalarıyla değerlendirilebilmektedir.

Genel olarak baktığımızda tanrılar, tanrıçalar, mitolojik karakterler, imparatorlar, imparatoriçeler ve önemli kişilere ait olduğu düşünülen eserlerin sayısı nispeten fazladır. Nikaia kentinde günümüze ulaşmış olan Roma İmparatorluk Dönemi yapılarının tiyatro dışına çok fazla çıkamamış olması da eserlerin lokalizasyon sorununu ortaya çıkartmaktadır. Ama yine de bu örneklerin genel olarak kamu yapıları ve özellikle tiyatrodaki kullanıldıklarını düşünmek yanlış olmayacaktır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Giriş bölümünde belgeleme çalışmaları detaylıca anlatılmış olan ve Nikaia kentinde tespit edilen erkek ve kadın heykeltıraşlık eserleri tez çalışması kapsamında detaylıca incelenmiştir. Yine ikinci bölümde detaylıca anlatılan ve çalışma konusunu oluşturan eslere baktığımızda erkeklere ait 16¹⁶⁶, kadınlara ait 23¹⁶⁷ ve ikincil kullanım veya yarı mamul olarak ise 12¹⁶⁸ adet portre ve heykeltıraşlık eserin var olduğu görülmektedir. Yapılan karşılaştırmalar ve stil özelliklerinin tespiti neticesinde en erken eserin İÖ 140'lı yıllara (Kat. 33), en geç eserin ise Geç Antik - Erken Bizans Dönemi'ne (Kat. 14-15), tarihlendirildiği görülmektedir. Bu istatistik ile birlikte¹⁶⁹ Nikaia'da bulunan erkek ve kadın heykeltıraşlık eserlerinin üretiminin Roma İmparatorluk Döneminin başlangıcından itibaren hızla arttığı, özellikle İS 2. yüzyıldan sonra Antoninler Döneminde oldukça yoğun işlendiği ve bu dönemde Roma İmparatorluğunun etki alanının genişlediği ve refah seviyesinin yükseldiği ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın şekillendirilmesi amacıyla yapılan gruplandırma içerisinde değerlendirme yapacak olursak erkeklere ait eserlerin 15 adedi portre özellikleri gösteren erkek başı (Kat. 1-15), 1 adedi ise büst parçası (Kat. 16) olarak tespit edilmiştir. Buradan hareketle eserlerin ait olduğu aralık olan Roma Geç Cumhuriyet Dönemi ve İmparatorluk Dönemleri göz önünde bulundurulduğunda Nikaia'daki örneklerle göre yalnızca portrelerin bir ölçüde korunarak günümüze ulaştığı, büst parçasını bu tespit içerisine dahil etmezsek, heykeltıraşlık eserlerine ait ise hiçbir parçanın korunamadığını söyleyebiliriz. Yalnızca tez çalışması içerisinde yer alan eserler üzerinden bir değerlendirme yapacak olursak Nikaia'da Roma Geç Cumhuriyet Dönemine ait portrelerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Julius-Claudiuslar Dönemine ait

¹⁶⁶ Bkz. Kat. 1-16.

¹⁶⁷ Bkz. Kat. 17-39.

¹⁶⁸ Bkz. Kat. 40-51.

¹⁶⁹ Yapılan karşılaştırmalara göre en erken tarihli eserler Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir. Bunun sonrasında Roma Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte artış göstermeye başlayan portre ve heykeller İS 1. yüzyıl itibarıyla oldukça yoğunlaşmıştır. Augustus, Caligula, Nero ve Domitian Dönemi bu aralık içerisinde gösterilebilmektedir. İS 2. yüzyıla gelindiğinde ise en yoğun buluntu grubuna ulaşılmıştır. Özellikle Traian ve Hadrian sonrasında Antoninus Pius ve Marcus Aurelius Dönemlerinde çok sayıda eser verilmiş ve İmparatorluğun altın çağı yaşanmıştır. İS 3. yüzyılda ise Severus Hanedanlığı'yla birlikte eser sayısında azalmalar başlamış ve bu durum genel itibarıyla değerlendirildiğinde tezimizin ikinci bölümünde detaylıca anlatılan ve vurgulanan Roma İmparatorluk Dönemi'nin de etkileşim sahası ve refah düzeyiyle paralellik göstermektedir.

eserlerin de bulunduğu grupta en yoğun malzemenin bulunduğu dönem Traian ve Hadrian sonrasında Antoninler Dönemidir. Severuslar Dönemi'nde ise eser sayısında azalma görülmektedir. Bu eserlerin bazıları yoğun bir tahribat görmüşse de tamamı tarihlenmiş ve dönemsal istatistik içerisine net olarak yerleştirilebilmiştir. Sonuç olarak bakıldığında erkeklere ait eserlerin Geç Roma Cumhuriyet Dönemi'nden başlayarak Severuslar Hanedanlığı Dönemi'ne kadar üretildikleri tespit edilmiştir.

Kadınlara ait eserlere baktığımızda ise yapılan gruplandırma çerçevesinde 16 adet portre özelliği gösteren kadın başı (Kat. 17-39), 4 adet heykel torsosu (Kat. 33, 37, 38 ve 39) ve 3 adet heykel (Kat. 34-36) çalışma dahilinde incelenmiştir. Bu kapsamda Nikaia'da bulunan kadın örneklerinde yine portrelerin daha yoğun şekilde korunduğu ancak buna ek olarak heykeltıraşlık eserlerine ait iyi korunmuş örneklerin ve torsoların da yer aldığı dikkat çekmektedir. Bu bölümde de mevcut eserlerin tamamı benzer örneklerle karşılaştırılarak tarihlendirilmiştir. Çalışma içerisinde yer alan eserler üzerinden bir değerlendirme yapıldığında İÖ 2. yüzyıla tarihlendirilebilen iki heykelin varlığı dikkat çekmektedir. Ancak Roma Geç Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde hiçbir örneğin bulunmadığı ve Nikaia yerelinden ele geçen örneklerde sadece erkeklerin varlığı görülmektedir. İS 1. yüzyıl ve Flaviuslar Döneminde artmaya başlayan yoğunluk erkeklerde de olduğu gibi Antoninler Döneminde yine zirve yapmış durumdadır. Severuslar Döneminde ise önceki dönemlere nazaran önemli ölçüde bir azalma görülmektedir. Ancak yine de erkeklere ait eserlerle kıyaslandığında bu döneme tarihlenebilen örneklerin sayısı fazladır.

İkinci kullanım ve yarı mamul eserleri oluşturan gruplandırmaya baktığımızda 10 adet portre özelliği gösteren baş (Kat 40-49), 1 adet tamamlanmamış büst (Kat. 50) ve 1 adet tamamlanmamış heykelcik gövdesi (Kat. 51) incelenmiştir. Bu kapsamda baktığımızda portrelerin yine en yoğun eser grubunu oluşturduğu dikkat çekmektedir. Bu bölümde yarı mamul olarak günümüze ulaşmış büst ve heykelcik gövdesi haricindeki tüm eserlerin tarihlendirilmesi yapılmış ve grafik oluşturulmuştur. Çalışma içerisinde yer alan eserler üzerinden bir değerlendirme yapıldığında mevcut eserlerin tamamına yakınının Antoninler Döneminde işlem gördüğü dikkat çekmektedir. Bu durum da tüm eser gruplarında olduğu gibi en yoğun heykeltıraşlık eseri ve portrenin işlendiği dönem olan bu yıllarda eserler üzerinde değişimler yapıldığının bir kanıtı niteliğindedir. Bu grup içerisinde yer alan eserlere baktığımızda portre özelliği taşıyan

başların fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu eserlerin bazıları yoğun bir tahribat görmüşse de 2 adet yarı mamul ve tamamlanmamış eser dışındakilerin tamamı tarihlenmiş ve dönemsel istatistik içerisine net olarak yerleştirilebilmiştir. İkincil kullanım eserler, Geç Roma Cumhuriyet Dönemi'nden başlayarak Severuslar Hanedanlığı Dönemi'ne kadar üretilmiştir

Tüm eser grupları genel olarak değerlendirildiğinde portre özelliği gösteren başların ezici üstünlüğü görülebilmektedir. Bu durum ise müzede korunan eserler de göz önünde bulundurulduğunda daha kolay açıklanabilir şekildedir. Portre ve başlar sanatsal anlamda kaliteli görünüşleri ve estetik anlayışı nedeniyle saklanırken, heykellere ait torso ve kaba parçaların devşirme olarak kullanıldığı fikri ortaya çıkmaktadır. Yine farklı bir sonuç olarak müze bünyesinde heykellere ait olduğu anlaşılan el, ayak ve parmak gibi parçaların çokluğu yalnızca heykellerin olmadığı düşüncesiyle birleştirildiğinde devşirme malzeme olarak kullanıldıkları fikrini doğrular niteliktedir. Ayrıca antik dönemde deniz yolu bağlantısının da bulunduğunu bildiğimiz Nikaia'nın öneminin yitirmeye başladığı yıllarda zengin heykel ve sanat eserlerinin çevre büyük kentlere ve özellikle başkente taşındığı fikri de değerlendirilmesi gereken bir gerçektir. Zira sabit nekropol buluntuları ve lahit tipolojileri açısından oldukça zengin olan Nikaia'da bu denli az heykeltraşlık eserinin korunmuş olmasının açıklamasını taşınabilir özellikleri neticesinde bu fikir dışında yapmak oldukça zordur.

Çalışma dahilinde tespit edilen bir diğer sonuç ise erkeklere ait olan portrelerin yoğunlukla ikincil kullanım olarak düzeltilmiş olmasıdır. Aynı zamanda yalnızca portre ve heykellerden değil başka mimari malzemelerden de faydalanılarak oluşturulan eserler ithal edilen eserlerden çok yerel atölyelerde oluşturulan örnekler olmalıdır. Bu durumun kanıtlanması için mevcut eserler ve kentte bulunan mimari örnekler üzerinde analiz yapılması gerekmektedir. Bunun sonucunda ise olasılıkla yerel kaynakları da kullanan yerel atölyelerin varlıkları da netlik kazanmış olacaktır.

Son olarak eserlerin ikonografik açıdan değerlendirilmesiyle farklı düşünceler ve olası tespitler ortaya çıkmıştır. Tiyatronun Traian Döneminde tamamlanarak ileriki dönemlerde de kullanıldığını kanıtlayan portre örneğimiz bu tespitler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Yine diğer bir tespit ise şu anda halihazırda kapsamlı bir çalışma yapılmamış olsa da olasılıkla yerel bir atölyenin olduğu ve benzer stilde ve benzer malzemeleri kullanarak eserlerini üretmiş olduğu gerçeğidir.

Genel itibariyle bu çalışma erkek ve kadın portre ve heykeltıraşlık eserlerinin detaylandırılmasına yönelik yapılacak çalışmalara öncülük etmesi açısından eserlere ait tüm bilgilere detaylıca yer verilerek oluşturulmuştur. Yukarıda da vurgulandığı gibi Nikaia kentinin özellikle Roma İmparatorluk Dönemindeki önemini yansıtan örneklerin büyük bir bölümü lahitler üzerinden verilmektedir. Bu denli zengin bir dönemi merkezinde barındıran kent için heykeltıraşlık eserlerinin günümüze kadar tek bir çalışma altında toplanmamış olması üzücüdür. Yalnızca belli başlı makale ve çalışmalarda münferit eserlerin işlenmiş olması ve müze envanterinde eser buluntu yerlerinin kaydedilememiş olması örneklerle alakalı bir lokalizasyon sonucu sunmaya elverişli değildir. Ancak ilerleyen çalışmalarla birlikte yapılacak analizler atölye ve taş ocağı sorunlarının çözümüne yönelik yeni bilgiler sunacağından bu kapsamda daha sağlıklı değerlendirmeler yapılabilmesine imkan sağlayacaktır.

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

Çalışma içerisinde kullanılan kısaltmaların tamamı Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün hazırlamış olduğu listeye uygun olarak yapılmıştır. Antik kaynaklarda Der Kleine Pauly'nin önerdiği kısaltmalar, Türkçe kısaltmalarda ise Türk Dil Kurumu Yazılım Kılavuzu kullanılmıştır. Bunların dışında kalan kısaltmalar ise aşağıdaki listede yer almaktadır.

- Ainsworth 1842 W. F. Ainsworth, Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea and Armenia II (London).
- Altun-Arlı 2007 A. Altun – V. B. Demirsar Arlı, “İzmit Çini Fırınları Kazısı 2006 Yılı Çalışmaları”, 29. Kazı Sonuçları Toplantısı 3. Cilt (Kocaeli), 17-36.
- Andreasyan 1964 H. D. Andreasyan, Polonyalı Simeon'un Seyahatnamesi 1608-1619 (İstanbul).
- Baedeker 1905 K. Baedeker, Konstantinopel und das Westliche Kleinasien (Leipzig).
- Boschung 1993 D. Boschung, Das römische Herrscherbild – Die Bildnisse des Augustus, K. Fittschen-P. Zanker (Eds.) (Berlin)
- Boyana 2016 H. Boyana, “Nikaia Kenti ve Dionysos Kültü”, Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu II, H. Selvi (Ed.), (Kocaeli), 43-59.
- Dallaway 1797 J. Dallaway, Constantinople Ancient and Modern, with Excursions to the Shores and Islands of the Archipelago and to the Troad (London).
- Daltrop vd. 1966 G. Daltrop - U. Hausmann – M. Wegner, Das römische Herrscherbild – Die Flavier, M. Wegner (Ed.) (Berlin)
- Dernschwam 1992 H. Dernschwam, İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü, Y. Önen (Çev.) (Ankara).
- Dinç 2015 M. Dinç, “Manisa Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Heykelleri”, Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri, S. Durugönül (Ed.), (İstanbul), 27-96.
- Durugönül 1997 S. Durugönül, “Burdur Müzesi'nde Bir Yaslanan Musa (Müz)”, TAD 31, 59-67.

- Durugönül 2015 S. Durugönül, “Manisa Müzesin’deki Hellenistik-Roma Dönemi Heykelleri”, Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri, S. Durugönül (Ed.), (İstanbul), 115-159.
- Erkoç 2016 S. Erkoç, “Küçük Asya’daki Livia Portreleri”, CEDRUS The Journal of MCRI – IV, 209-217.
- Ermış 2014 Ü. M. Ermiş, “Seyyahların Gözüyle İznik Şehri ve Yapıları”, CIEPO 19 Osmanlı Öncesi ve Dönemi Tarihi Araştırmaları I, İ. Şahin - H. Egawa - E. Erdoğan Özünlü - T. Öğün (Eds.) (İstanbul), 205-232.
- Eule 2001 J. C. Eule, Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien: Weibliche Gewandstatuen in ihrem antiken Kontext (İstanbul).
- Eyice 1988 S. Eyice, İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri (İstanbul).
- Fellows 1839 C. Fellows, A Journal written during an excursion in Asia Minor (London).
- Fittschen-Zanker 1983 K. Fittschen – P. Zanker, Katalog der römischen Porträts in den capitolinischen Museen und den anderen kommunalen Sammlungen der Stadt Rom - III. Kaiserinnen- und Prinzessinnenbildnisse, Frauenporträts (Mainz).
- Fittschen vd. 2010 K. Fittschen – P. Zanker – P. Cain, Katalog der römischen Porträts in den capitolinischen Museen und den anderen kommunalen Sammlungen der Stadt Rom – II. Die männlichen Privatporträts (Berlin).
- Gercke-Zimmerman 2007 P. Gercke – N. Zimmerman, Antike Steinskulpturen und neuzeitliche Nachbildungen in Kassel Bestandskatalog (Mainz am Rhein).
- Goltz 1896 C. F. von der Goltz, Anatolische Ausfüge (Berlin).
- Grimal 2012 P. Grimal, Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma, S. Tamgüç (çev.) (İstanbul).
- Gross 1940 W. H. Gross, Das römische Herrscherbild – Bildnisse Traians, M. Wegner (Ed.) (Berlin).
- Hammer 1818 J. von Hammer, Umblick auf einer Reise von Constantinopel nach Brussa und dem Olympos und von da Zurück über Nicaa und Nicomedien (Pest).
- Hell 1855 X. H. de Hell, Voyage en Turquie et en Perse I (Paris).

- İnan-Rosenbaum 1966 J. İnan, - E. Rosenbaum, Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia Minor (London).
- Kaenel 1989 H. M. von Kaenel, Das römische Herrscherbild – Die Bildnisse des Caligula, M. Wegner (Ed.) (Berlin).
- Karnapp 1974 W. Karnapp, “Das Istanbul der Stadtmauer von Nicaea-Iznik”, Mansel’e Armağan I, E. Akurgal (Ed.), (Ankara), 221-225.
- Keser 2010 H. Keser, Efes Müzesinde Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Heykel, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Konya).
- Kleiner 1957 G. Kleiner, “Hellenistische Sarkophage in Kleinasien”, *IstMitt* 7, 1-10.
- Laborde 1838 L. de Laborde, Voyage de l’Asie Mineure (Paris).
- Launay 1913 L. de Launay, La Turquie que l’on voit (Paris).
- Leake 1824 W. M. Leake, Journal of a Tour in Asia Minor (London).
- Lechevalier 1800 J. B. Lechevalier, Voyage de la Propontide et du Pont-Euxin (Paris).
- Lippold 1950 G. Lippold, Die griechische Plastik (München).
- Lubenau 2012 R. Lubenau, Reinhold Lubenau Seyahatnamesi: Osmanlı Ülkesinde 1587-1588, T. Noyan (Çev.) (İstanbul).
- Mendel 1909 G. Mendel, “Catalogue des monuments grecs, romains et byzantins du Musée Impérial Ottoman de Brousse”, *BCH* 33, 245-435.
- Meriç vd. 2017 A. E. Meriç – A. K. Öz – N. Köşklük Kaya – F. A. Kaya – N. Kardoruk, “İznik Roma Tiyatrosu 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, 39. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt, Bursa, 285-300.
- Merkelbach 1985 R. Merkelbach, “Nikaia die Rankenreiche (ΕΛΙΚΩΦΗ). Ein übersehenes Fragment aus Arrians Bithyniaka”, *EpigrAnat* 5, 1-3.
- Merkelbach 1987 R. Merkelbach, Nikaia in der römischen Kaiserzeit (Opladen).
- Mordtman 1925 A. D. Mordtman, Anatolien Skizzen und Reisebriefe aus Kleinasien (1850-1859) (Hannover).
- Naumann 1893 E. Naumann, Von Golden Horn zu den Quellen des Euphrat (München-Leipzig).

- Osten 1837 P. von Osten, Denkwürdigkeiten und Erinnerungen aus dem Orient III (Stuttgart).
- Özgan 2013a R. Özgan, Roma Portre Sanatı I (İstanbul).
- Özgan 2013b R. Özgan, Roma Portre Sanatı II (İstanbul).
- Özgan 2015 R. Özgan, Roma Portre Sanatı III (İstanbul).
- Özgan 2016 R. Özgan, Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı II (İstanbul).
- Öztepe 2003 E. Öztepe, "Roma Dönemi", Anadolu Medeniyetlerinden Kültür Yansımaları, İ.M. Targaç (Ed.), (İzmir), 84-117.
- Perrot 1864 G. Perrot, Souvenirs d'un Voyage en Asie Mineure (Paris).
- Peyssonel 2005 C. de Peyssonel, 1745 Yılında İzmit ve İznik'e Yapılmış Bir Gezinin Öyküsü, F. Y. Ulugün (Çev.) (Kocaeli).
- Pinkwart 1965 D. Pinkwart, "Das Relief des Archelaos von Priene", AntPl. IV, 89-94.
- Plin. epist. Plinius, Genç Plinius'un Anadolu Mektupları. Epistulae 10, Ç. Dürüşken-E. Özbayoğlu (çev.) (İstanbul).
- Pococke 1743 R. Pococke, A Description of the East and Some other Countries I (London).
- Poujoulat 1840 M. B. Poujoulat, Voyage a Constantinople dans l'Asie Mineure, en Mésopotamie, a Palmyre en Syrie, en Palestine et en Egypte I (Paris).
- Pozzi 1933 J. Pozzi, Nicée (Paris).
- Ramsay 1960 W. M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, M. Pektaş (çev.) (İstanbul).
- Renard 1899 M. Renard, Brousse (Paris).
- Schneider-Karnapp 1938 A. M. Schneider – W. Karnapp, "Die Stadtmauer von İznik (Nicaea)", IstForsch 9 (Berlin).
- Schneider 1943 A. M. Schneider, "Die römischen und byzantinischen Denkmäler von İznik", IstForsch 16 (Berlin).
- Sestini 1789 D. Sestini, Voyage dans la Grèce Asiatique, a la Péninsule de Cyzique, a Brusse et a Nicée (Paris).
- Sezer 2013 S. S. Sezer, İzmir Arkeoloji Müzesi Deposu'ndan Heykeltıraşlık Eserleri (İstanbul).
- Sezer 2016 S. S. Sezer, Prusias ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserleri (İstanbul).

- Strab. geogr. Strabon, Geographika, A. Pekman (çev.) (İstanbul).
- Şahin 1979 S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)-İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu I (Bonn).
- Şahin 1981 S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)-İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu II, 1 (Bonn).
- Şahin 1982 S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)-İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu II, 2 (Bonn).
- Şahin 1987a S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)-İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu II, 3 (Bonn).
- Şahin 1987b S. Şahin, “Yazıtların Diliyle İznik’te (Nikaia) Tarih”, 5. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Ankara), 369-374.
- Şahin 1990 S. Şahin, “İznik (Nikaia) “Alamannia” (?) Rölyefi”, X. Türk Tarih Kongresi 22-26 Eylül 1986, II. Cilt (Ankara), 657-661.
- Şahin 2004 S. Şahin, “Hellenistik ve Roma Çağlarında İznik/Nikaia”, Tarih Boyunca İznik, I. Akbaygil – H. İnalçık – O. Aslanapa (Eds.) (İstanbul), 3-23.
- Şahin vd. 2008 M. Şahin – D. Yavaş – R. Okçu – D. Şahin, “İznik Yüzey Araştırması 2006”, 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Ankara), 11-26.
- Şahin 2009 M. Şahin, “Sikke Betilerine Göre Roma Çağı Nikaia’ında (İznik) Yapı Programı”, Bursa Araştırmaları 26, 15-21.
- Şahin 2012 M. Şahin, “Myndos’tan İpek Giysili Bir Kadın Heykeli”, Ahmet Adil Tırpan Armağanı: Stratonikeia’dan Lagina’ya, B. Söğüt (Ed.), (İstanbul), 587-592.
- Şahin 2014a M. Şahin, “Bursa İli Yüzey Araştırması – 2013”, 32. Araştırma Sonuçları Toplantısı – 1, Ankara, 117-121.
- Şahin 2014b M. Şahin, “Koimesis Kilisesi ve Böcek Ayazma”, Bursa’da Zaman 10, 102-104.
- Şahin-Berns 2014 M. Şahin – C. Berns, “Bursa İli Yüzey Araştırması 2012: İznik”, 31. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Ankara), 49-60.

- Şahin 2015a M. Şahin, “Bursa İli Yüzey Araştırması – 2014: İznik”, 33. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Ankara), 287-300.
- Şahin 2015b M. Şahin, “İznik Gölü Bazilika Kalıntısı Sualtı Yüzey Araştırması – 2015”, TINA Denizcilik Arkeoloji Dergisi 4, 32-51.
- Şahin 2016a M. Şahin, “İznik Gölü Bazilika Kazıları – 2016”, TINA Denizcilik Arkeoloji Dergisi 6, 64-79.
- Şahin 2016b M. Şahin, “İznik Gölü Bazilikası’nın Köle Tasvirli Sikkeleri”, Bursa’da Zaman 19, 48-49.
- Şahin 2017a M. Şahin, Abdülvahap Sancaktar Tepesi Sondaj Kazıları (Bursa).
- Şahin 2017b M. Şahin, “İznik Gölü Bazilika Kazısı”, 38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu III (Ankara), 435-450.
- Şahin 2017c M. Şahin, “İznik Gölü Mezarları”, Bursa’da Zaman 21, 78-81.
- Şahin-Akın 2017 M. Şahin – M. Akın, “Nikaia’dan Musa Heykeli: Polyhymnia”, OLBA XXV, 241-250.
- Şahin-Altın 2018 M. Şahin – A.A. Altın, “Nikaia’nın Antik Dönemdeki Tarımsal Üretimine Dair İzler: Nikaia’dan Bir Pres Taşı”, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 35, 815-827.
- Şahin (Baskıda)a M. Şahin, “İznik Yüzey Araştırmaları”, UNESCO Dünya Mirası Olma Yolunda İznik/Nicaea, (Baskıda).
- Şahin (Baskıda)b M. Şahin, “Bursa Yüzey Araştırması – 2015”, 34. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Edirne), (Baskıda)
- Tancoigne 1820 M. Tancoigne, A Narrative of a Journey into Persia, and Residence at Theran: Containing a Descriptive Itinerary from Constantinople to the Persian Capital (London).
- Texier 2002 C. Texier, Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi I, Ali Suat (çev.) (Ankara).
- Umar 1995 B. Umar, Türkiye’deki Tarihsel Anıtlar (İstanbul).
- Wegner 1939 M. Wegner, Die Herrscherbildnisse in antoninischer Zeit (Berlin).
- Wegner 1956 M. Wegner, Das römische Herrscherbild – Hadrian (Berlin).

- Wegner 1971 M. Wegner, Das römische Herrscherbild – Macrinus bis Balbinus (Berlin).
- Yalman 1981 B. Yalman, “İznik Tiyatro Kazısı 1980”, 3. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 31-34.
- Yalman 1998 B. Yalman, Nikaia-İznik (Bursa).
- Yalman 2008 B. Yalman, “2006 Yılı İznik Tiyatro Kazısı, 29. Kazı Sonuçları Toplantısı 3. Cilt, Ankara, 37-54.
- Yıldırım 2014 F. Yıldırım, 14. Yüzyıldan Cumhuriyet Dönemine Kadar Yabancı Seyyahların Gözünden Bursa İlindeki Mimari Eserler I. Cilt (İstanbul).
- Zanker 1995 P. Zanker, Die Maske des Sokrates: Das Bild des Intellektuellen in der antiken Kunst (München).

KATALOG

Erkek Portre ve Başları

Kat. No.: 1

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, N6 rafı.

Env. No.: YEN 530

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 26 cm, Genişlik: 15 cm, Derinlik: 14,5 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boynunun altı ve başının arkası eksik. Çenesi, burnu, üst dudağı ve başının sağ tarafı kırık. Yüzünde ufak çarpmalar. Yüzeyde hafif aşınma.

Baş hafif sağına doğru döndürülmüş ve durağan bir yapıdadır. Alını dar olarak oluşturulmuş ve iki adet kırışıklık işlenmiştir. Saçlara bakacak olursak dolgun ve yoğun bir biçimde dairesel olarak oluşturulmuş kısa ve kıvrıkcık bir görünüm elde edilmiştir. Saç bukleleri başın tamamına düzenli bir şekilde yayılmış ve salyangoza benzer şekilde işlenmiştir. Kulaklar açıkta bırakılmıştır ve kulak memesi hizasına kadar inen favoriler saçlara oranla daha düz ve ince bir görünümde. Başın arka bölümü her ne kadar eksikse de 2 adet dübel deliği görünmektedir ve geçmiş dönemde bir onarım gördüğü anlaşılmaktadır.

Burun tamamen tahrip olmuş ve kaşlar bir miktar öne doğru çıkıntı yapmaktadır. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları işlenmiş olan portrenin gözbebekleri betimlenmemiştir. Korunan izlerden anlaşıldığı kadarıyla etli ve dolgun dudaklara sahiptir. Sert ve güçlü bir çene ile dikdörtgen bir yüz tasvir edilmiştir. Sakal ve bıyıktan muaf bırakılarak oluşturulan portrenin nazolabialleri az da olsa belirgindir.

Fizyonomik olarak incelendiğinde çizgisel olarak işlenen kırışıklıklardan portrenin yaşça büyük bir bireye ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Alındaki kırışıklıklar, göz bebeklerinin işlenmemesi ve saçların işlenişi eserin Kopenhagen Müzesi'nde sergilenen Pseudo Ennius portresiyle büyük ölçüde benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle eserimizi Geç Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 6, Taf. 6, Nr. 4; Özgan 2013a: 101, Resim 64a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Roma Geç Cumhuriyet Dönemi

Kat. No.: 2

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik-Beyler Mahallesi

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, A6 rafı.

Env. No.: YEN 2403

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 31 cm, Genişlik: 22 cm, Derinlik: 24 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boyundan altı eksik. Burnu ve ense bölümü kırık. Başının sağında ve çenede çarpmalar. Yüzde hafif aşınma ve yatış pozisyonuna bağlı olarak yüzünün sol tarafında kahverengi lekeler.

Alın kısmı oldukça geniş bırakılmıştır. Saçlar oldukça kabarık ve çok derin kıvrımlarla oluşturulmuş ve adeta pasta kreması görünümündedir. Saçlar alnın yanlarını açık bırakacak şekilde işlenmiş, üst kısımlara gidildikçe daha basık ve düz olarak çizgisel kıvrımlarla dönüştürülmüştür. Alnın ortasından ince ve dalgalı bir şekilde bir miktar aşağıya doğru bırakılmıştır.

Alın kısmında yatay çizgilerle işlenmiş 3 sıra kırışıklık mevcuttur. Burnunun bir bölümü tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye çekilmiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanallarıyla birlikte kaşlar da belirgin hale getirilmiştir. Dudaklar sade olarak betimlenmiş olup zayıf ve uzun bir yüz oluşturulmuştur. Sakallar, tıpkı saçlarda olduğu gibi ince çizgisel kıvrımlarla başlayıp volütlerle dolgun ve kabarık bir biçimde betimlenmiştir. Bıyıklar ise sakallara oranla daha düz bir biçimde gösterilmiştir.

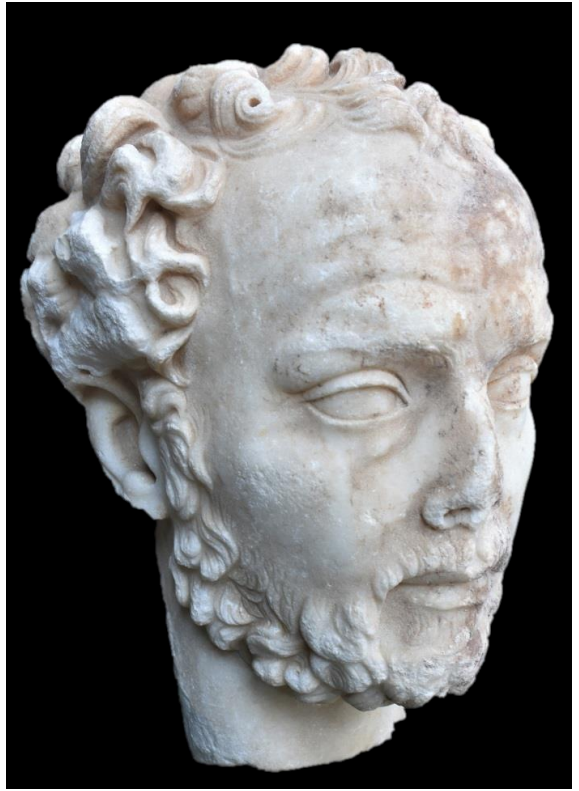
Fizyonomik özelliklerine bakıldığında kırışıklıklardan, saçlarının yanlarda seyrekleşmesinden ve yüzün oluşturuluşundan hareketle yaşlı bir erkeğe ait olduğu söylenebilir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Yoğun buklelerle işlenen ve salyangoz şeklinde betimlenmiş olan saç ve sakalların göze çarptığı portrede gözbebeklerinin işlenmediği görülmektedir. Kırışıklıklara da yer verilen eseri İznik Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir portreyle karşılaştırdığımızda Roma Geç Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Özgan 2013a: 124, Resim 82a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Roma Geç Cumhuriyet Dönemi

Kat. No.: 3

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 2414

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 30 cm, Genişlik: 17 cm, Derinlik: 24 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Başının sağ tarafı ve burnu eksik. Dudaklar kırık. Yüzde ve gözlerde çarpma. Genel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alın kısmı oldukça geniş bırakılmış ve saçlar kısa şekilde ve kabarık olmadan ince çentiklerle oluşturulmuştur. Alnın yan taraflarından açılarak dökülen saçlar başın geneline yayılmış vaziyettedir. Yan ve üst bölümlerde tam olarak anlaşılmasa da arka bölüme bakıldığında hafif dalgali bir görünüm verilmeye çalışılmıştır.

Alında yatay şekilde oluşturulmuş dört sıra çizgisel kırışıklıklar göze çarpmaktadır. Kaşlar yukarıya doğru kalkık vaziyettedir ve durağan bir görünüm elde edilmiştir. Burun tamamen tahrip olmuş, gözler normal olarak işlenmiş ve göz kapakları ile gözyaşı kanallarına yer verilmiştir. Gözbebeklerinin bulunduğu kısım aşınmaya uğradığından bu bölümle ilgili bir yorum yapmak olanaksızdır. Dudaklar ince ve sade olarak betimlenmiş ve nazolabialler oldukça belirgin şekilde işlenmiştir. Sivri bir çene ve güçlü elmacık kemikleriyle betimlenen portrenin yüzünde belli belirsiz kırışıklıklar yaygın olarak işlenmiştir. Sakalsız olarak işlenmiştir.

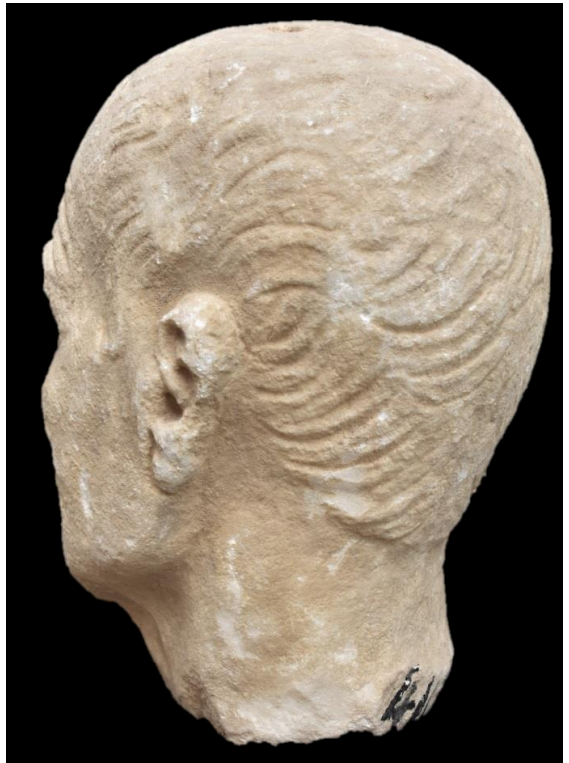
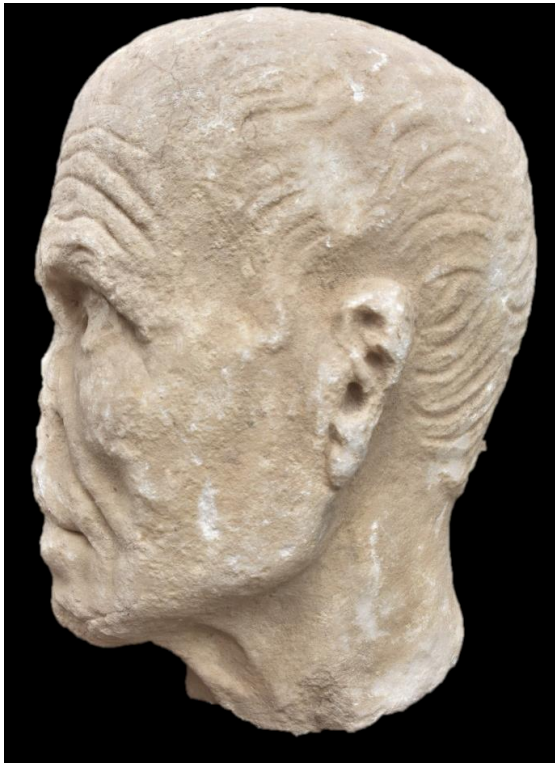
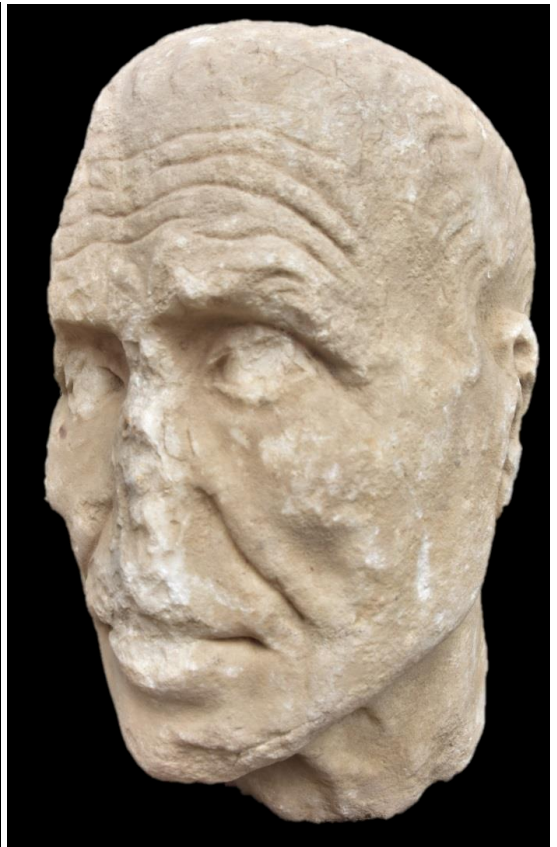
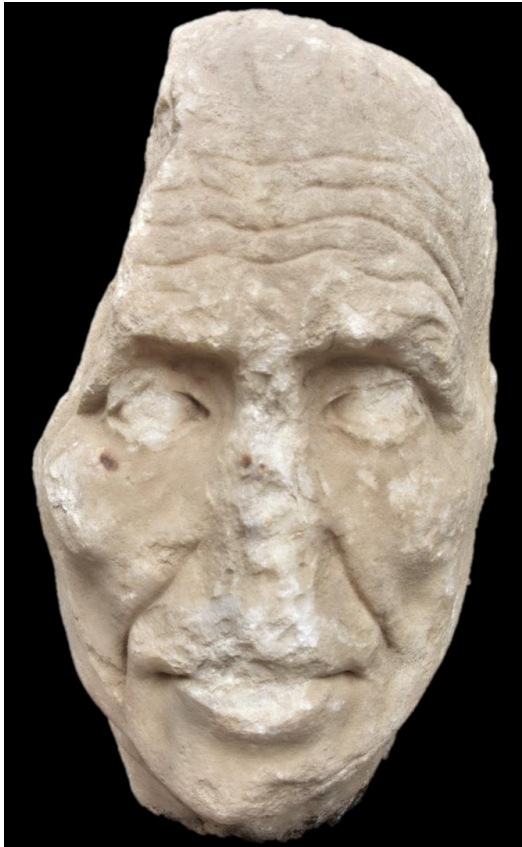
Fizyonomik özelliklerine bakıldığında kırışıklıklardan ve saçların işleniş yapısından hareketle yaşlı bir erkeğe ait olduğu söylenebilir. Herhangi bir tanrısal unsur görülmemektedir.

Kırışıklıkların yoğun olarak işlendiği ve saçların çentiklerle adeta başa yapışık bir biçimde gösterildiği eserimizi Münih'te bulunan Pseudo Marius büstüyle karşılaştırabiliriz. Nazolabiallerin de belirgin olduğu başın İÖ 1. Yüzyılın son yarısına tarihlendirilmesi doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 37, Taf.25, Nr.21; Özgan 2013a: 86, Resim 55a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İÖ 50

Kat. No.: 4

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Blinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C2 rafı.

Env. No.: YEN 2494

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 32 cm, Genişlik: 18 cm, Derinlik: 22 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Başın üst ve sağ kısmı ile burun eksik. Boynun alt bölümü kırık. Sağ yanakta ve çenede çarpma. Tüm yüzeyde yoğun bir aşınma ve dış faktörlere bağlı hafif sararma.

Cepheden oluşturulsa da baş bir miktar sağına doğru yatık vaziyettedir. Alın oldukça geniş bırakılmış ve saçlar yanlarda korunduğu kadarıyla çizgisel olarak ters düz çentiklerle kıvrıkcık bir şekilde betimlenmiştir. Başın büyük bir bölümü tahrip olduğundan daha detaylı bir tanımlama yapılamamaktadır. Kulaklar saçlar tarafından kapatılmamıştır.

Alın üzerinde dört sıra yatay şekilde çizgisel olarak işlenmiş kırışıklıklar görülmektedir. Burun tamamen tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebeklerine yer verilmiştir. Dudaklar çok ince şekilde gösterilmiş hatta dudak çizgisi haricinde bir çıkıntı yok gibidir. Buradan da olasılıkla dişlerinin olmadığı ve dudakların içe doğru çöktüğü düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Nazolabialler de özellikle vurgulanmıştır.

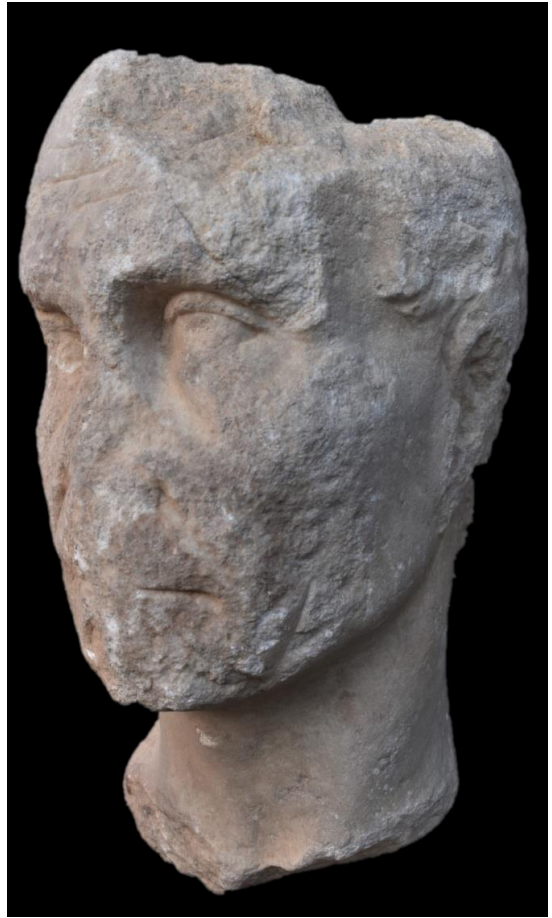
Fizyonomik açıdan bakıldığında saçların işlenişi, kırışıklıklar ve ağız yapısından hareketle yaşlı bir erkeğe ait olduğu söylenebilir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Kırışıklıkların yoğun olarak işlendiği ve saçların çentiklerle adeta başa yapışık bir biçimde gösterildiği bu eseri de Lagima Kazısı'nda bulunan bir privat portreye karşılaştırdığımızda Roma Geç Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 39, Taf.28, Nr.25; Özgan 2013a: 117, Resim 74a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Roma Geç Cumhuriyet Dönemi

Kat. No.: 5

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Blinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, D1 rafı.

Env. No.: YEN 2504

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 30 cm, Genişlik: 21 cm, Derinlik: 17,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boynu ve başının arka kısmı eksik. Burnu ve çenesi kırık. Yüzde çarpımlar. Yüzün sağ tarafında yoğun, genelde yüzeysel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı hafif kararma.

Alını geniş olarak bırakılmıştır. Saçlar alın ortasından her iki yana doğru ayrılarak kısa fakat derin ve oval çizgilerle bukle bukle kabarık ve kıvrıkcık bir yapıda işlenmiştir. Bu durum başın üst bölümlerine doğru ilerledikçe daha düz ve dalgalı bir hal almaktadır. Saçlar kulakları kapatmamıştır.

Burun bir miktar tahrip olsa da ince olarak işlenmiştir. Gözler normal olarak işlenmiş olup göz kapaklarına ve gözyaşı kanallarına yer verilmiştir. Dudaklar etli ve dolgun olarak betimlenmiştir. Güçlü bir çene ve uzun bir yüze sahip olan portrede sakal ve bıyık yer almamaktadır.

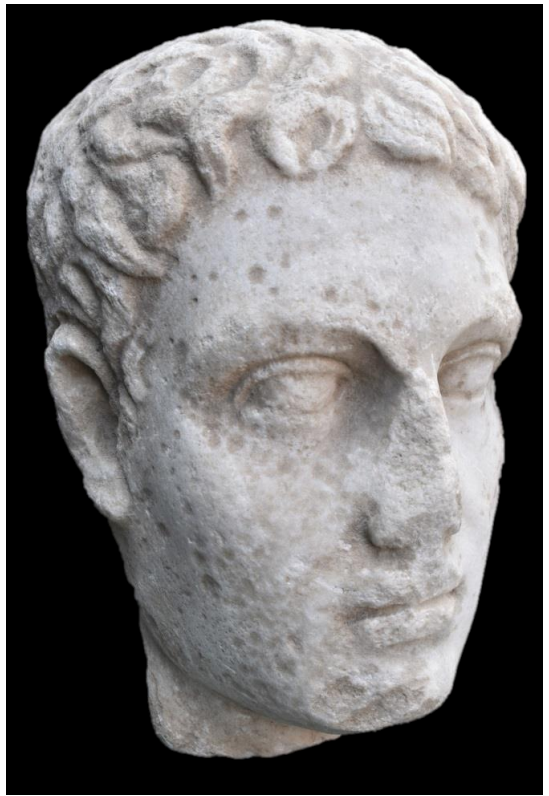
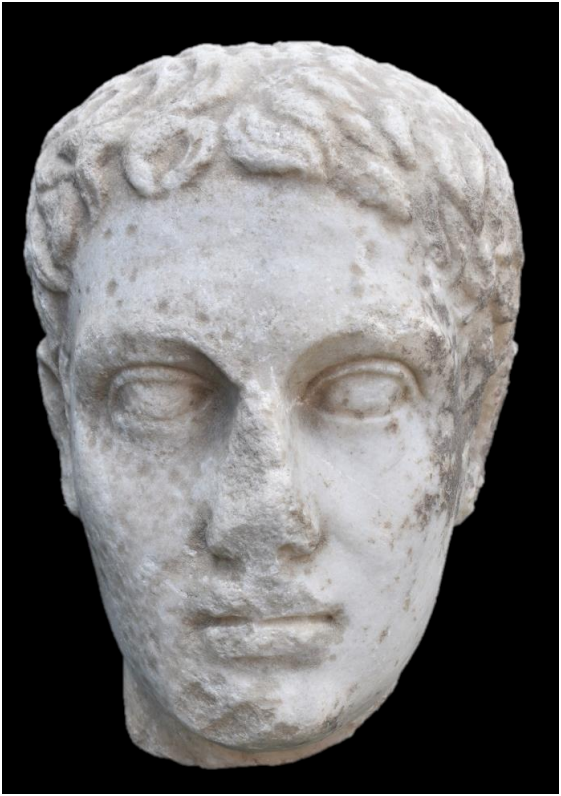
Fizyonomik açıdan değerlendirildiğinde sade ve bebeksi bir yüzle betimlendiğinden genç bir erkeğe ait olduğu söylenebilir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Gözbebeklerinin işlenmediği ve bukleler halinde saçların betimlendiği portreye bakıldığında bazı dönem özellikleri göze çarpmaktadır. Özellikle saçların işlenişi ve alının sağ tarafında çatal-kıskaç şeklinde oluşturulmuş saç yapısından dolayı bu eseri Octavian portreleriyle karşılaştırabiliriz. Bu nedenle Augustus Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Boschung 1993: 142, Taf. 186, Nr. 72; Özgan 2013a, 157, Resim 103a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Iulius-Claudiuslar Dönemi (Olasılıkla Augustus Dönemi)

Kat. No.: 6

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C4 rafı.

Env. No.: YEN 881

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 25 cm, Genişlik: 19,5 cm, Derinlik: 22 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş bir erkek başı. Boynu ve ağız kısmı eksik. Burnu, yüzünün sağ ve başının üst bölümü kırık. Dış faktörlere bağlı sararma ve yüzeyde yoğun aşınma.

Korunan izlerden anlaşıldığı kadarıyla dar bir alınla betimlenmiştir. Saçlar başın gerisine gidildikçe kabarık ve çizgisel kıvrımlarla yuvarlak bir yapıdadır. Yandan bakacak olursak başın ön kısmındaki kıvrıkcık saç yapısının, daha düz ve hafif dalgalı bir halde olduğu görülmektedir. Çizgisel kıvrımlarla oluşturulan saçlar kulak üzerini kapatmamış ve favoriler kulak memesi hizasına kadar indirilmiştir.

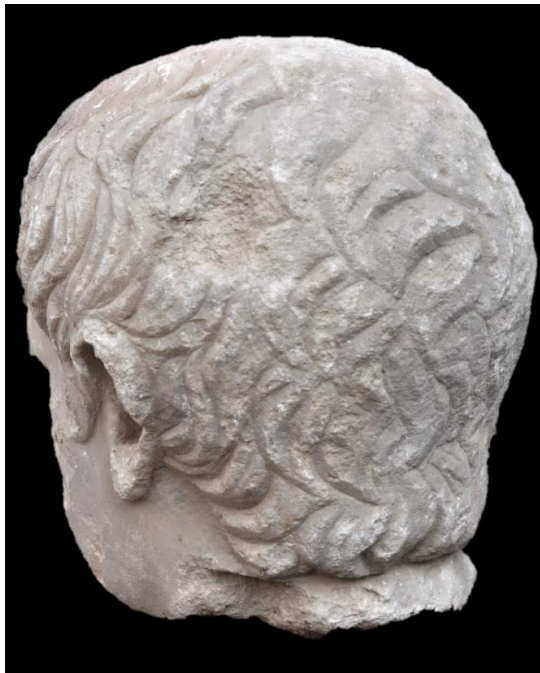
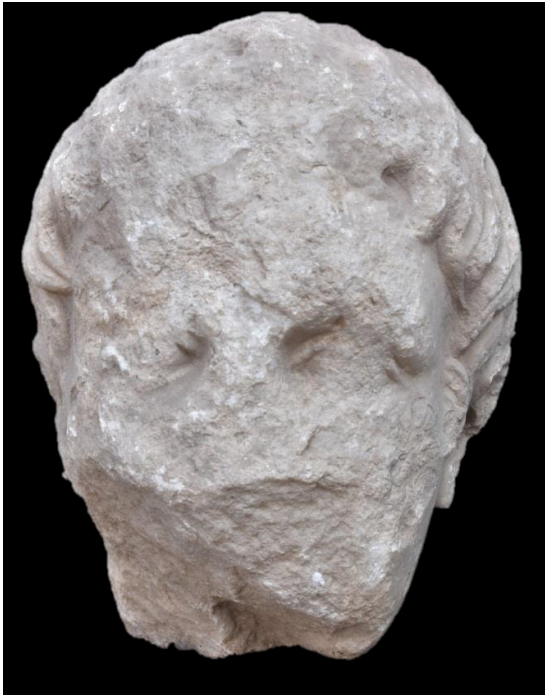
Burun tamamen eksiktir ve gözler geriye doğru çekilmemiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları da betimlenmiştir. Ağız ve yüz detayları hakkında tanımlama yapamadığımız portre sakalsız olarak işlenmiştir ve olasılıkla genç bir erkeğe ait olduğu söylenebilir.

Portre özelliklerine bakıldığında geniş bir tarakla taranmış vaziyette ve çizgisel olarak betimlenen, yarım ay şeklinde saç bukleleri görülmektedir. Yoğun bir aşınma olsa da saçların ön bölümü hafif dalgalıdır. Ense bölümündeki saçlar ise öne doğru uzanır şekildedir. Gözbebeklerinin de işlenmemiş olduğu bu eseri özellikle saç işlenişinden dolayı Caligula Dönemi'ne tarihlendirmek daha doğru olacaktır. Paris Louvre Müzesi'nde MA 1267 envanter numarasıyla sergilenen Caligula portresi saç işlenişi eserimizle oldukça benzer şekildedir.

Karşılaştırma: Kaenel 1989: 107, Taf. 2, Kat. 2.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Caligula Dönemi

Kat. No.: 7

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 1826

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 29 cm, Genişlik: 19,5 cm, Derinlik: 17 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boynu ve burnu eksik. Başının arkası ve üst dudağı kırık. Çenede ve saçlarda çarpamalar. Yüzeyde yoğun aşınma ve dış faktörlere bağlı hafif sararma.

Alın dar olarak bırakılmıştır ve saçlar alın üzerinden çizgisel şekilde oluşturulmuştur. Ön bölümde dalgalı bir biçimde betimlenmişse de üstlere doğru gidildikçe detayların işlenmesi azalmıştır. Başın genelinde yüzeysel kıvrımlarla işlenmiştir ve arkalara doğru murç yardımıyla şekillendirilmiştir. Aynı zamanda kulakların saçlar altında kapatılmadığı anlaşılmaktadır.

Burun tamamen tahrip olmuştur ve gözler geriye çekilmemiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanallarına yer verilmiştir. Gözler donuk bir ifadeyle oluşturulmuş ve direkt olarak karşıya bakar vaziyettedir. Dudakların bir bölümü tahrip olmuşsa da korunan izlerden normal olarak işlendiği görülmektedir. Yuvarlak bir çene ve güçlü elmacık kemikleri ile betimlenmiştir. Herhangi bir sakal veya bıyığa yer verilmemiştir.

Fizyonomik özelliklerine baktığımızda sert bir duruşla ve yerleşmiş yüz hatlarıyla betimlenen başın orta yaşlı bir erkeğe ait olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Saçların düz ve kalıp halinde adeta tarakla taranmış vaziyette işlendiği görülmektedir. Koppenag Müzesi'nde sergilenen Traian portresi incelendiğinde özellikle saç işlenişinin oldukça benzer olduğu görülmektedir. Buradan hareketle eseri Traian Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Gross 1940: 78, Taf. 11, a; Özgan 2013b: 77, Resim 64a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Traian Dönemi

Kat. No.: 8

Eser Adı: Erkek Başı Parçası

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, N6 rafı.

Env. No.: YEN 18

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 9,5 cm, Genişlik: 10 cm, Derinlik: 4,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Üst dudağına kadar olan çene bölümü, başının arkası, yüzünün sağ ve solu ile başının üst bölümü eksik. Burnunun ucu ve saçlarının bir bölümü kırık. Yüz bölümünde ufak çarpmalar ve yüzeysel aşınma.

Alın oldukça dar olarak işlenmiştir ve saçlar alın üzerinde ortadan iki yana ayrılarak derin çizgilerle düz ve kalın bir şekilde betimlenmiştir. Başın yan bölümünde az da olsa dalgalı bir görünüm de söz konusudur. Ancak başın büyük bir bölümü eksik olduğundan daha detaylı bir tanımlama yapılamamaktadır.

Bir bölümü kırık olan burundan ve kaşlardan anlaşıldığı üzere gözler bir miktar derine çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve gözbebekleri işlenmiş olan eser, ağırlaşmış göz kapaklarıyla tasvir edilmiştir. Yalnızca üst dudağının bir bölümü görülmekte olan başın fazla dolgun olan bir dudakla betimlenmediği anlaşılmaktadır. Yüzün büyük bir bölümü korunamadığı için sakal yapısı ve yüz hatlarının şekli ile ilgili bir yorum getirilememektedir.

Fizyonomik özelliklerine baktığımızda basık bir yüze sahip olan ve herhangi bir yaşlılık unsurunun belirtilmediği eserin bir çocuğa ait olabileceği düşünülmektedir. Tanrısal öğelere de yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Saçların kalıp şeklinde dalgalı ve dolgun olarak işlenmiş olması ve gözbebeklerinin belirtilmesi bu eseri Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirmektedir. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan 3609 envanter numaralı eserle benzerlik göstermektedir. Bu eserde de saçların görünümüne bakıldığında yukarıya doğru yükselen bir yapı görülmektedir.

Karşılaştırma: Özgan 2013b: 204, Resim 219a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 9

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 37

Malzeme: Beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 34 cm, Genişlik: 25 cm, Derinlik: 22,5 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boyun ve başının arka kısmı eksik. Başın üst bölümü ile alını kırık. Sakallarında ve yüzünde hafif çarpma. Dış faktörlere bağlı yüzeyde hafif koyulaşma ve az miktarda aşınma.

Alın kısmı tamamen tahrip olduğundan dolayı tanımlama yapılamamaktadır. Ancak başın yan bölümlerinde oldukça iyi takip edilebilen saç formu çizgisel bir teknikle ve dalgalı şekilde birbirine zıt bukleler halinde betimlenmiştir. Kulağı açıkta bırakan saçlar başın üst bölümünde ince bir bant vasıtasıyla iki parçaya bölünmüştür. Bandın üst bölümünde kalan saçlar alttakilere nazaran biraz daha düz olarak tasvir edilmiştir.

Burnu tamamen tahrip olmuştur ve gözler geriye çekilmemiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları sade bir biçimde işlenmiştir ve gözbebekleri ile iris belli belirsiz görülmektedir. Dudaklarda da tahribat görülmektedir ancak alt dudağın üst dudağa oranla daha etli yapısı dikkat çekmektedir. Çene kısmı aşınmaya uğramışsa da sakalların çizgisel buklelerle dalgalı ve oldukça dolgun şekilde işlendiği anlaşılmaktadır. Dolgun buklelerle oluşturulmuş saç ve sakallarla birlikte bıyıkların özellikle belirgin hale getirildiği görülmektedir.

Fizyonomik özelliklerine göre değerlendirdiğimizde yoğun sakallarla ve nispeten yüz hatları oturmuş şekilde işlenen eserin orta yaşın üzerindeki bir bireye ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal unsurların görülmediği bu eserin işleniş açısından incelendiğinde bir devlet yöneticisi ya da dönemin önemli kişileri arasında yer alan bir erkeğe ait olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

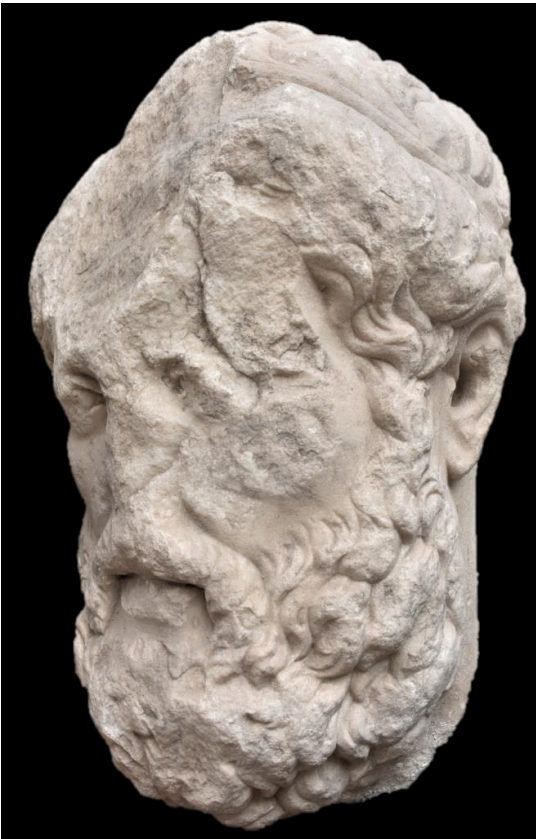
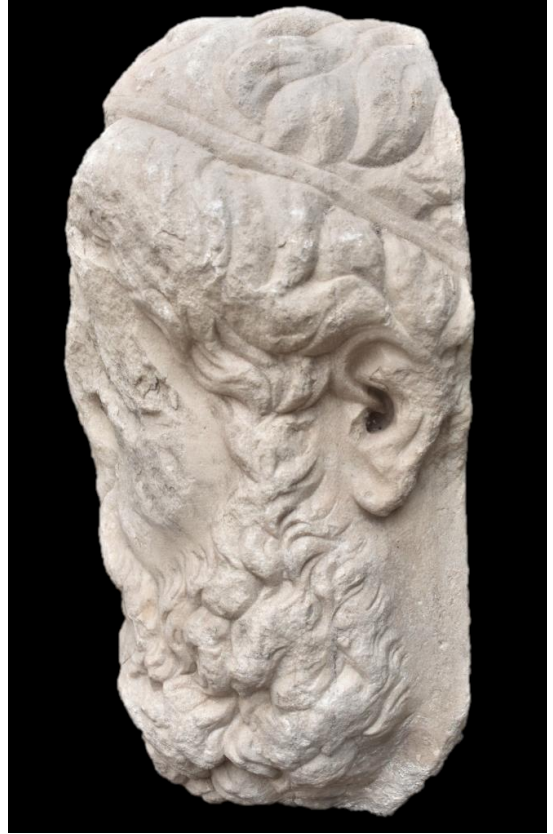
Bıyıkların işleniş ve özellikle sakallardan ayrı tutularak oluşturulması Antoninler Dönemi'nde yaygınlaşmaya başlayan bir özelliktir. Buna göre portre özellikleri göz önünde bulundurulduğunda Roma Kapitol Müzesi'nde bulunan büst ile karşılaştırdığımızda eserin Antoninus Pius Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 141, Taf. 3; Özgan 2013b: Resim 186, 197b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 10

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 707

Malzeme: Beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 25,5 cm, Genişlik: 22 cm, Derinlik: 14,5 cm.

Tanım: Cepheaden işlenmiş erkek başı. Boynundan altı eksik. Baş bölümünde kırıklar. Yüzeyle hafif aşınma.

Saçların işlenişine baktığımızda, dolgun ve kabarık bir şekilde derin kanallarla oluşturulmuş olup çok yoğun kıvrıkcık görünüm verildiği görülmektedir. Saç bukleleri salyangoz şeklinde işlenerek başın geneline yayılır vaziyettedir. Kulaklar saçların altında kaybolmadan açıkta bırakılmıştır ve başın üst bölümünden enseye doğru indirilerek bağlanan kalın bir saç bandı başı sıkarak saçlar arasında derin bir yer edinmiştir. Oluşturuluş bakımından saç bandını incelersek; kendi içerisinde burğu yaparak başın üst bölümünden bağlanarak düğüm atıldıktan sonra kulak altlarına düz bir şekilde inmektedir.

Portrenin yüz kısmı ise kasıtlı olarak tahrip edilerek düzlenmiştir ve murç izleri halen görülmektedir. Böyle bir uygulama genellikle portre sahibinin anılarının yok edilmesi kararlarından sonra yapılmaktadır. Bu nedenle yüz detayları ile ilgili herhangi bir yorumda bulunmak mümkün değildir. Büyük bir bölümü tahrip olduğundan dolayı daha detaylı bir tanım yapmak güçleşmektedir.

Saçların başın tamamında dolgun buklelerle salyangoz şeklinde işlenmiş olması bir dönem özelliği olarak görülmektedir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve Nikomedia'dan getirilmiş olan Antoninus Pius portresi ve Roma'da Museo del Palatino'da bulunan Antoninus Pius portresiyle saç işleniş bakımından oldukça benzer bir yapıdadır. Her ki esere istinaden eserimizi Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 142, Taf. 8, 2; Özgan 2013b: 192, Resim 206a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 11

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C4 rafı.

Env. No.: YEN 991

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 45 cm, Genişlik: 25 cm, Derinlik: 24 cm.

Tanım: Cepheden büst şeklinde oluşturulmuş erkek başı. Omuz kısımları eksik. Başının üst bölümü, burnu, çenesi ve alını kırık. Yüzde yoğun aşınma. Başın arka bölümünde yatış pozisyonuna bağlı hafif sararma. Yine üst bölümde daha sonradan oluşturulmuş kare bir dübel deliği.

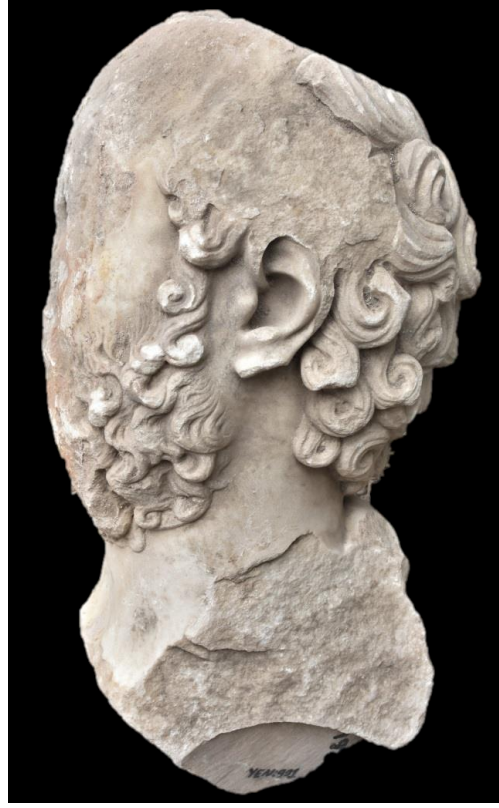
Cepheden oluşturulmuş ancak baş bir miktar sağına doğru döndürülmüş vaziyettedir. Alın büyük ölçüde tahrip olmuşsa da geniş olarak işlendiği görülebilmektedir. Saç yapısı cepheden bakıldığında görülemezse de yandan baktığımızda oldukça derin kanallarla işlenmiş ve volütler halinde oluşturulmuş olup dolgun ve kıvrıkcık bir görünüm verilmiştir. Öyle ki bu volütler salyangoz ya da pasta kreması şeklinde abartılı bir görünümündedir. Başın üst kısmında ise derin kıvrımlarla oluşturulan saçlar daha yüzeysel bir hal alıp dalgalı biçimdedir. Ensenin hemen altında ise sade ve yatay kıvrım detaylarının görüldüğü manto tasvir edilmiştir.

Burun tamamen tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve irise yer verilmiştir. Göz altı torbalarının belirgin olarak işlendiği dikkat çekmektedir. Dudaklar da yoğun bir şekilde tahrip olmuş fakat görüldüğü kadarıyla ince bir yapıya sahiptir. Çene tamamen yok olduğu için bir yorum getirilememektedir ancak nazolabieller belirgin ve elmacık kemikleri güçlüdür. Sakallara bakacak olursak kulak hizasından başlayarak tüm yüze yayılmış ve tıpkı saçlarda gördüğümüz şekilde volütler halinde kabarık ve dolgun olarak işlenmiştir. Bıyıklar da dolgun olarak gösterilmiş ve sakallardan ayrı tutulmuştur.

Fizyonomik olarak değerlendirdiğimizde bu portrenin, göz altı torbalarının büyüklüğü, nazolabiellerin işlenmesi ve yüz yapısı da göz önünde bulundurulduğunda yaşı büyük bir erkeğe ait olduğunu söyleyebiliriz. Büst şeklinde işlenmesinden ve boyutlarından da dönem içerisinde önemli bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Saç ve sakalların başın tamamında kabarık ve salyangoz şeklinde volütler halinde işlenmiş ve az korunmuş olsa da irisin varlığından söz edilebilmektedir. Roma Kapitol Müzesi'nde sergilenen bir Antoninus Pius portresi incelendiğinde özellikle saç ve sakal işlenişinde yoğun bir benzerlik dikkat çekmektedir. Bu nedenle bu eserimizi Antoninus Pius Dönemine tarihlendirmek yanlış olmayacaktır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 111, Taf. 134, Nr. 108; Özgan 2013b: 191, Resim 205a-b.
Kaynakça: Yayınlanmamış.
Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 12

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, D2 rafı.

Env. No.: YEN 2276

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 16 cm, Genişlik: 11 cm, Derinlik: 12 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boynu ve çenesinin bir bölümü eksik. Burnu ve yüzünün sol kısmı kırık. Yüzeyde çarpımlar ve yoğun bir aşınma. Dış faktörlere bağlı hafif sararma.

Alın oldukça dar olarak bırakılmış ve alın üzerine doğru derin kanallarla oluşturularak hafif sola yatık şekilde düşen saçlar betimlenmiştir. Başın geneline bu şekilde yayılan saçlar kulakları tamamen kapatmamıştır. Başın üst bölümüne bakıldığında derin kanalların işlenmesine ağırlık verilmediği görülmektedir.

Burun büyük ölçüde tahrip olmuş ve gözler normal yerindedir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebekleri işlenmiştir. İnce ve hafif kısık şekilde işlenen göz kapaklarıyla birlikte bakışlara derin bir ifade verilmiştir ve gözbebekleri işlenirken oldukça geniş bir oyukla tasvir edilmiştir. Dudaklar etli ve dolgun olarak işlenmiş ve ağız bir miktar aralık bırakılmıştır. Sivri bir çene ve güçlü elmacık kemikleriyle oluşturulmuş yüzün genelinde kabarık sakallar ile birlikte yoğun ve dolgun bir bıyık bölümü yer almaktadır.

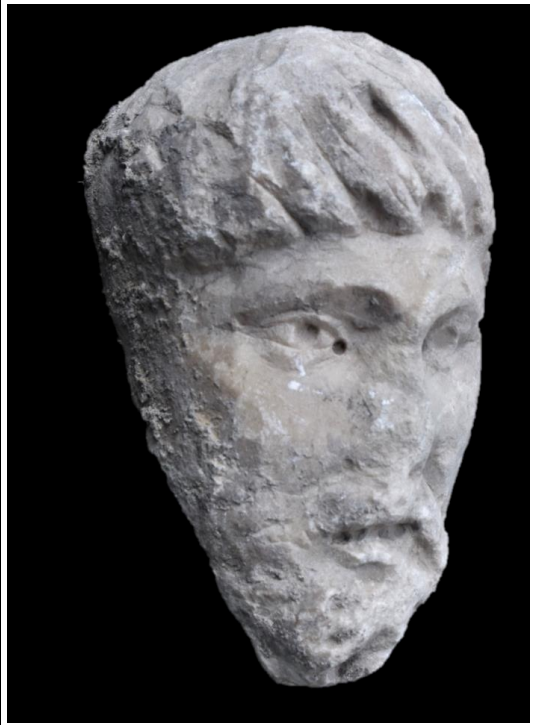
Fizyonomik özelliklerine bakıldığında sakalların işlenişi ve yüzdeki olgun görünümünden hareketle yetişkin bir erkek bireye ait olduğu söylenebilir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Gözlerin oyularak işlenmesi ve saçların dolgun bir şekilde düz olarak işlenmiş olmasından hareketle eseri Havana'da ve Kapitol Müzesi'nde bulunan privat portrelerle karşılaştırdığımızda Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 100, Taf. 117, 96; Özgan 2013b: 205, 220.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 13

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C2 rafı.

Env. No.: YEN 149

Malzeme: İnce kristalli, mavimsi gri mermer

Ölçüler: Yükseklik: 25,5 cm, Genişlik: 18 cm, Derinlik: 17 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boynu ve burnu eksik. Yüzünün sol tarafı ve başının üstü kırık. Ağız bölümü ve tüm yüzeyde yoğun aşınma. Depolama koşullarına bağlı olarak başın üst bölümünde yatay izler ve dış faktörlere bağlı sararma.

Yüzünün hemen hemen tamamına yakını aşınmıştır fakat sağ tarafında korunan kısımları tanımlama yapmamıza olanak sağlamaktadır. Alnı geniş olarak bırakılmış ve saçları ince çentiklerle kısa bir biçimde betimlenmiştir. Dolgun ve kabarık değildir ve yanlardan hafif açık şekildedir. Ense kısmına doğru inildikçe çentiklerin boyları uzamış ve arka tarafta daha düz bir görünüm kazanmıştır. Başın üst bölümünde ise kırıktan dolayı detaylar görülememektedir.

Kulaklar başa oranla biraz büyükçe işlenmiştir ve kısa saçlar tarafından kapatılmamıştır. Burun tamamen tahrip olmuştur ve gözler geriye çekilmeden normal konumunda işlenmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve gözbebeklerine yer verilmiştir. Bakışlar gözlerin bir miktar yukarıya kaldırılmasıyla seyirciden ziyade uzak bir noktaya bakar şekildedir. Ağız kısmı da yoğun bir tahribat görmüştür fakat dudak çizgisine bakacak olursak etli ve dolgun olmayan bir dudaktan bahsetmek doğru olacaktır. Aynı zamanda nazolabiellerin dudak kenarlarında işlenmesi dikkat çekmektedir. Yine tüm yüzü kaplayan sakallar da saçlarda olduğu gibi dolgun ve kabarık olmadan çentiklerle oluşturulmuştur. Çene eksik olduğu için alt bölümdeki yapısının takibi mümkün değildir ve yüz dikdörtgen biçimde betimlenmiştir.

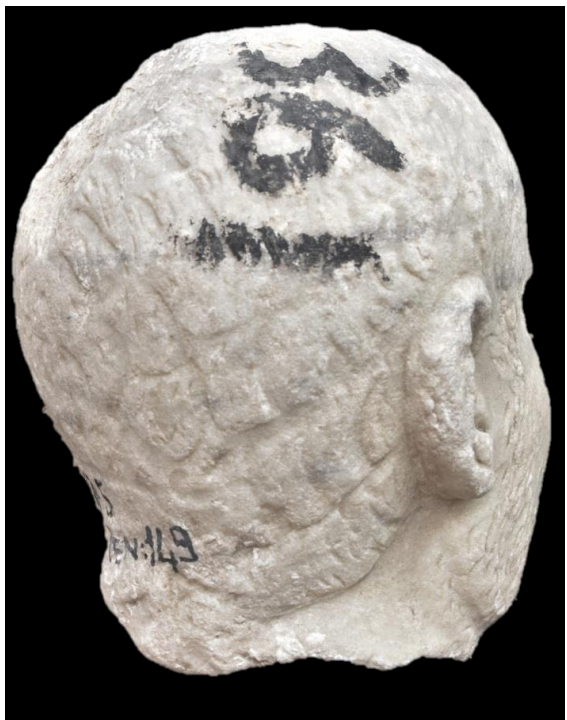
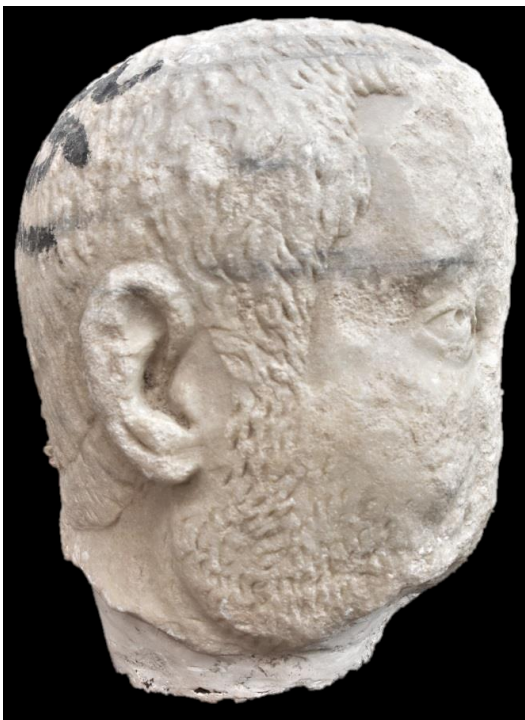
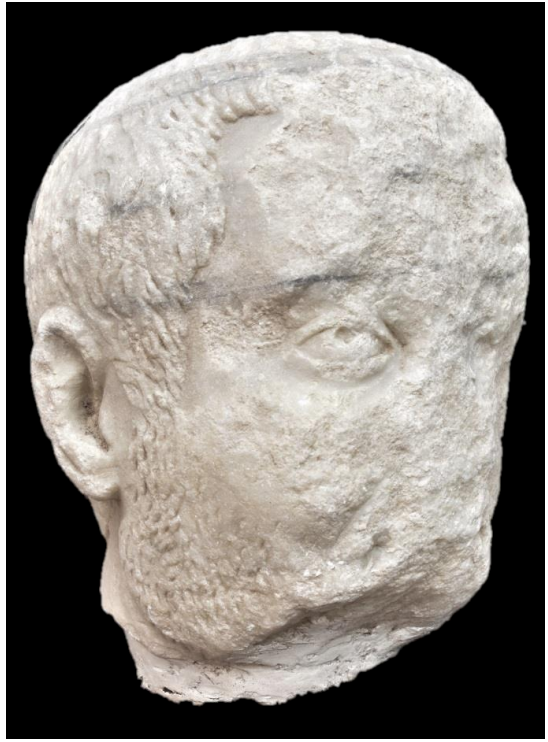
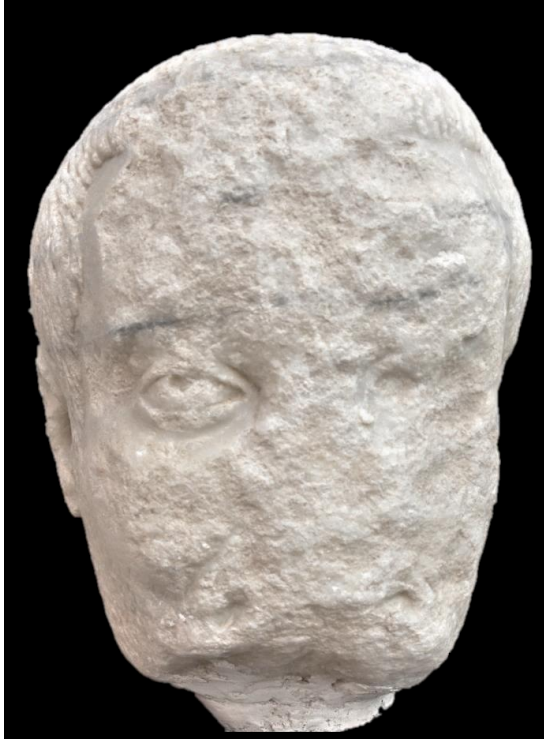
Fizyonomik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda nazolabiellerin belirginleştirildiği ve saçların alın kısmında seyredildiği görülen bu eserin yaşlı bir erkeğe ait olduğu aşikardır. Gerçekçi üslupla oluşturulan eserde tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

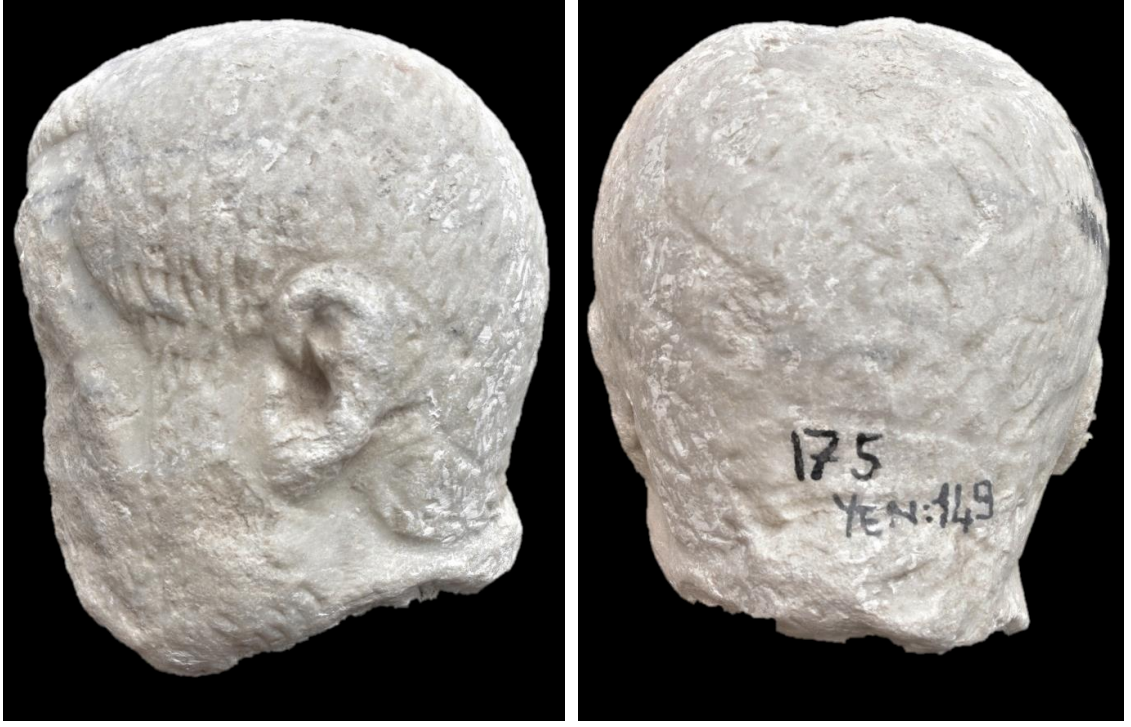
Saçların oluşturuluş biçimine bakıldığında çentiklerle işlendiği görülmektedir ve bu durum eseri Alexander Severus Dönemi'ne tarihlendirmektedir. Oslo Ulusal Galeri'de bulunan Alexander Severus portresine baktığımızda da oldukça benzer özellikler görülmektedir.

Karşılaştırma: Wegner 1971: 180, Taf. 46, a-b; Özgan 2015: 123, Resim 110a-b.

Kaynakça: İnan-Rosenbaum 1966: 95, Plate L, Taf. 3-4

Tarih: Alexander Severus Dönemi (222-235)

Kat. No.: 14

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C2 rafı.

Env. No.: YEN 63

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 29 cm, Genişlik: 19 cm, Derinlik: 23 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boynu ve çenesi eksik. Ağız, burnu ve başının sağında kırık. Başın üst bölümünde çarpma. Yüzeyde hafif aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alın oldukça dar bırakılmış ve saçlar düz bir şekilde sola doğru eğimli bir şekilde tüm alını kapatarak işlenmiştir. Derin kanallar vasıtasıyla plastik bir görünüm elde edilen saçlar geniş bukleler halinde oluşturulmuştur. Başın yanlarına, arkasına ve üst bölümüne bakıldığında yine düz yapıyı bir miktar bozan kavisli saçlar birbirlerine zıt yönlerde işlenerek dalgalı ve kıvrıkcık bir görünüm elde edilmiştir. Saçlar kulakların üst bölümünü üzerine çıkarak kapatmıştır.

Burun tamamen tahrip olmuş ve gözler derine çekilmemiştir. Göz kapakları sade ve ince bir yapıdadır ve gözyaşı kanallarına yer verilmiştir. Dudaklar ve çene kısmı tamamen tahrip olduğu için herhangi bir yorum getirmek mümkün değildir. Yüzün yan kısmında korunan sakallara bakacak olursak saçlarda olduğu gibi derin kıvrımlardan uzak bir görünümde kalıp halinde oluşturulmuştur. Çok ince çizgilerle işlenen sakallara kıvrıkcık bir görünüm verilmeye çalışılmıştır ve boyun altına doğru devam ettiği takip edilebilmektedir.

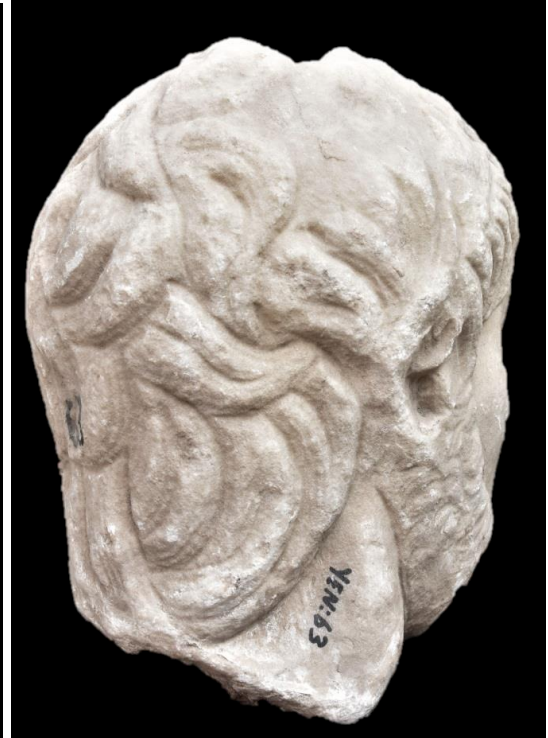
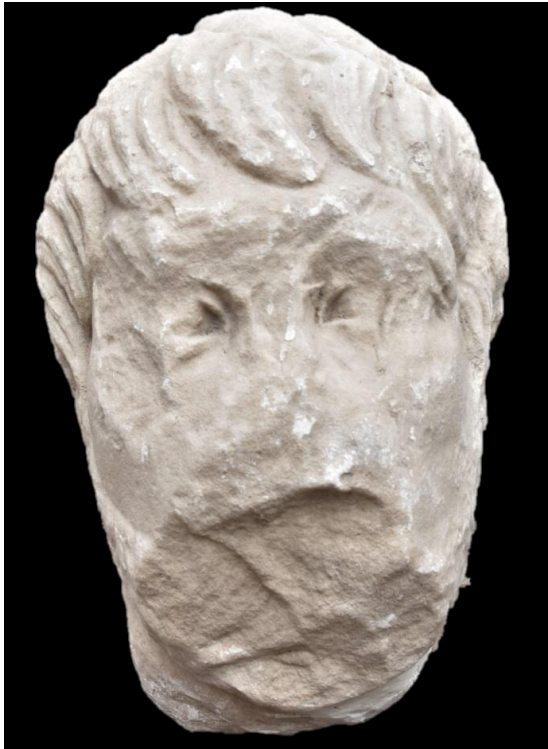
Eserin fizyonomik özelliklerine baktığımızda kırışksız ve dikdörtgen bir yüzle betimlendiği görülmektedir. Sakalların da işlendiği ve tanrısal unsurların tasvir edilmediği bu eseri de özel portreler arasında değerlendirebiliriz.

Saç yapısı ele alındığında düz ve geniş aralıklarla oluşturulan saçlar adeta geniş bir tarakla taranmış vaziyettedir. Bu özellikten dolayı eser Traian Dönemi'ne tarihlendirilebilecek gibi gözükse de gözlerin işlenişi ile birlikte Geç Antik Dönem'e tarihlendirmek daha doğru olacaktır. İstanbul Arkeoloji Müzelerinde korunan 2256 envanter numaralı eserle oldukça benzerlik göstermektedir.

Karşılaştırma: İnan-Rosenbaum 1966: 180, Plate CLXXVI, Taf. 3-4.

Kaynakça: İnan-Rosenbaum 1966: 94, Plate XLVII, Taf. 1-3.

Tarih: İ.S. 425-450.

Kat. No.: 15

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, D2 rafı.

Env. No.: YEN 529

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 13,5 cm, Genişlik: 10 cm, Derinlik: 13 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Çenesi ve yüzünün solu yoğun eksik. Burnu ve ağız bölümü kırık. Saçlarda çarpmalar. Yüzeyle belirgin aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alın dar olarak bırakılmıştır. Saçlar alın ortasından her iki tarafa da ayrılarak öncelikle çizgisel ve düz bir şekilde devam ederken kulak üzerine gelindiğinde daha dolgun, kabarık ve volüt şeklinde sonlandırılmıştır. Korunan sağ taraftan anlaşıldığı üzere saçlar kulakları tamamen kapatmıştır. Kulak hizasından yanaklara doğru ise düz ve kısa olarak işlenmiş bir saç tutamı uzanmaktadır.

Burnun büyük bir bölümü tahrip olmuşsa da sağ burun deliği korunmuş ve gözlere bakıldığında bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve gözbebekleri işlenmiştir ve bakışlar donuk şekilde ileriye doğrudur. Ağız ve çene kısmı tamamen tahrip olduğundan herhangi bir yorum getirmek olanaksızdır. Yuvarlak ve dolgun bir yüz ile betimlenmiştir.

Fizyonomik açıdan değerlendirildiğinde yuvarlak yüz hatlarıyla betimlenen başın saç işlenişinden ve yanaklardaki dolgunluktan dolayı genç bir erkeğe ait olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Herhangi bir tanrısal unsura yer verilmemiştir.

Stil özellikleri göz önünde bulundurulduğunda üst bölümlerde düz olarak betimlenirken alt kısma doğru kıvrımlaşarak volüt oluşturan saçlar dikkat çekmektedir. Bu saç işlenişi Antik Dönem kuaföründen uzak görünümde ve daha çok Geç Antik Dönem ile Erken Bizans Dönem özellikleri göstermektedir.

Karşılaştırma: -

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Erken Bizans Dönemi

Erkek Heykel ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri

Kat. No.: 16

Eser Adı: Erkek Büstü Parçası

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, D3 rafı.

Env. No.: YEN 186

Malzeme: İnce kristalli, beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 42 cm, Genişlik: 35 cm, Derinlik: 14,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş büst parçası. Başı, boynunun sağ tarafı ve sol omzu ile göğüs hizasından aşağısı ile arka bölümü eksik. Ön bölümde hafif çarpmalar.

Korunan kısımlara bakıldığında, cepheden işlenen eserin sol tarafından omuz üzerinden gelerek sağına doğru uzanan bir kumaş demeti görülmektedir. Bu kumaş demeti derin kanallarla oluşturulmuş ve sık aralıklarla işlenerek plastik bir görünüm kazanmıştır. Boynunun hemen alt bölümünde sona eren detaya baktığımızda üzerinde olasılıkla bir zırh bulunduğu düşünülmektedir.

Korunan kısımlardan anlaşıldığı gibi bir zırh giymiş olan bu büst parçasının olasılıkla bir komutana yahut imparatora ait olduğu anlaşılmaktadır. Oldukça yoğun bir tahribat görüldüğü için daha fazla yorum ve tanımlama yapmak oldukça güçtür. Ancak işleniş amacına ve heykel özelliklerine baktığımızda Napoli Ulusal Müzesi'nde bulunan Antoninus Pius büstünün kıyafet işleniş de göz önünde bulundurulduğunda Roma İmparatorluk Dönemi eserleri arasında değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 135, Taf. 1.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İS 2. Yüzyıl

Kadın Portre ve Başları

Kat. No.: 17

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, D2 rafı. Env. No.: YEN 79

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 36 cm, Genişlik: 29 cm, Derinlik: 24,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynundan altı ve başının sağ tarafı eksik. Başının üstü, burnu ve çenesi kırık. Yüzeyde yoğun bir aşınma. Dış faktörlere bağlı hafif sararma.

Baş cepheden işlenmiştir fakat bir miktar sola doğru yatık durumdadır. Başın üst bölümü tahrip olduğu için alını hakkında bir yorum yapmak güçleşmektedir. Saçlar korunan kısımlarından anlaşıldığı üzere yanlarda oldukça yoğun ve kabarık olarak dalgalı şekilde işlenmiştir. Aynı durum başın üst kısmında bu denli yoğun ve kabarık değildir aksine basık şekilde betimlenmiştir. Saçlar kulakları tamamen kapatmıştır. Ensesinden aşağıya doğru uzanan bir bölüm de görülmektedir.

Burun az da olsa tahrip olmuş ve gözler geriye çekilmemiştir. Gözler oldukça aşınmıştır fakat göz kapakları ve gözyaşı kanallarının varlığından söz edilebilmektedir. Göz altı torbaları hafif şişik şekilde işlenmiştir. Dudaklar ince bir şekilde betimlenmiş ve neredeyse sadece iki dudak arasındaki çizgiden ayırt edilebilmektedir. Elmacık kemikleri öne doğru çıkıktır ve güçlü bir yüz ifadesi vardır.

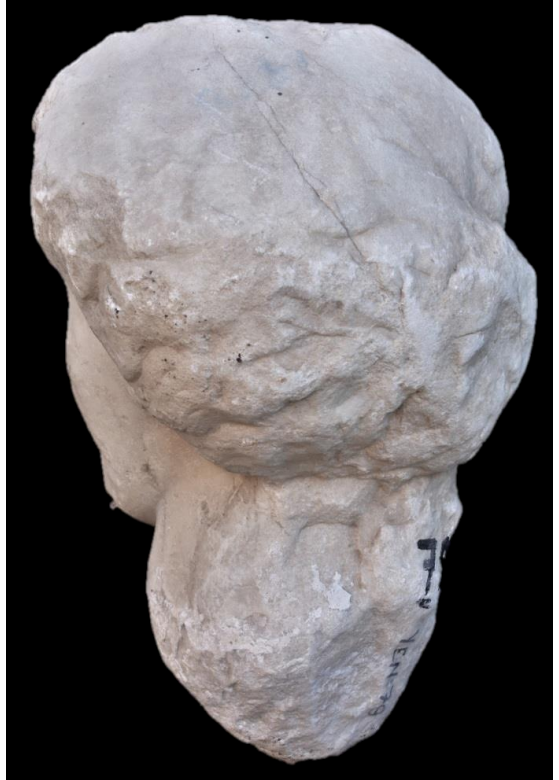
Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde göz altı torbaları belirgin olan ve dişleri olmadan ince dudaklarla betimlenen bu başın yaşlı bir kadına ait olduğu fikri ortaya çıkmaktadır.

Tarihleme unsurlarının azlığından dolayı stilkritik yapmak oldukça zordur. Ancak işleniş açısından baktığımızda göz kapaklarının büyük ve etli olarak işlendiği görülmektedir. Sezer'in de tarihlendiği ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir masa ayağında yer alan figürden hareketle bu başı da aynı döneme yerleştirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Sezer 2013: 231, Lev. 99, 121.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İS 1. yüzyıl

Kat. No.: 18

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 805

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 24 cm, Genişlik: 26,5 cm, Derinlik: 22 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynundan altı eksik. Burnu ve saçlarının üst bölümü kırık. Çenede ve yüzde çarpımlar. Yüzeyde yoğun bir aşınma ve dış faktörlere bağlı kalkerlenme.

Alın dar olarak oluşturulmuştur ve saçlar alının ortasından her iki yana doğru çizgisel kıvrımlarla ayrılarak dolgun ve dalgalı biçimde işlenmiştir. Başın arka bölümünde toplanan ve topuz yapılan saçlar başın üst kısmında çentiklerle oluşturulmuş ve alt bölümlere nazaran daha düz bir yapıdadır. Kulaklar tamamen kapanmıştır.

Korunan izlerden anlaşıldığı kadarıyla burun dar ve düz olarak işlenmiş olup gözler geriye çekilmemiştir. Oldukça oval ve iri bir biçimde oluşturulan gözlerde göz kapaklarına ve gözyaşı kanallarına da yer verilmiştir. Göz kapakları ve göz altı torbaları oldukça belirgindir ve gözler dış taraftan hafif düşürülerek durağan ve masum bir görünüm elde edilmiştir. Büyük ölçüde tahrip olan dudaklara bakıldığında yalnızca dudak çizgisi görülmektedir. Tamamıyla yuvarlak ve dolgun olarak işlenen bir yüz ile betimlenmiştir.

Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde yuvarlak dolgun bir yüz ve belirgin göz altı torbalarıyla betimlenen başın olasılıkla ileri yaşta bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır.

Eserin işlenişine ve stiline bakacak olursak göz kapaklarının oldukça etli oluşturulduğu ipucu vermektedir. Sezer'in de tarihlediği ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir masa ayağında yer alan figürden hareketle bu başı da aynı döneme yerleştirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Sezer 2013: 231, Lev. 99, 121.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İS 1. yüzyıl

Kat. No.: 19

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, B2 rafı.

Env. No.: YEN 4628

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 27 cm, Genişlik: 19 cm, Derinlik: 23,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynundan altı eksik. Başının sağ tarafı ve arkası kırık. Başta çeşitli çarpmalar. Yüzde önemli ölçüde aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alını dar olarak bırakılmıştır ve saçlar alın üzerinden yukarıya doğru oldukça yüksek bir şekilde işlenmiş olup tüm yüzeyde el matkabı izleri görülebilmektedir. Başın orta bölümüne baktığımızda bant şeklinde oluşturulmuş ve çizgisel biçimde dalgalı olarak betimlenmiş bir bölüm mevcuttur. Arka bölümüne baktığımızda ise topuz haline getirilerek oluşturulmuş ve baklava deseni şeklinde örülmüş bir saç bölümü yer almaktadır. Genel itibarıyla baktığımızda saçın oluşturulmasında dört farklı tekniğe yer verilmiştir ve kulaklar tamamen açıkta bırakılmıştır.

Yüzü tamamen tahrip olmuş ve yalnızca göz çukurları az da olsa korunmuştur. Korunan kısımlardan anlaşıldığı üzere göz kapakları ve gözyaşı kanalları işlenmiştir. Yüz yuvarlak ve dolgun bir biçimde oluşturulmuştur. Oldukça fazla tahribat gördüğünden dolayı daha fazla tanımlama yapılamamaktadır.

Saçların işlenişine bakıldığında ön bölümde el matkabıyla sünger şeklinde ve deliklerle oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Saçların işlenişindeki bu anlayış Flavius'lar Hanedanlığı Dönemi'nde yaygınlaşmış olup Domitia Longina portreleriyle karşılaştırılabilir.

Karşılaştırma: Daltrop vd. 1966: 68, Taf. 54, a-b; Özgan 2013: 108, Resim 117a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Domitian Dönemi

Kat. No.: 20

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, D3 rafı.

Env. No.: YEN 1615

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 18 cm, Genişlik: 16 cm, Derinlik: 15 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boyundan altı eksik. Başının üst ve arka kısmı ile burnu kırık. Yüzde ve üst dudakta çarpımlar. Yüzeyde hafif aşınma ve dış faktörlere bağlı lekeler.

Alın dar olarak bırakılmıştır ve saçlar alın ortasından her iki yana doğru ayrılarak kabarık ve dolgun bukleler halinde betimlenmiştir. Korunan bölümlerden anlaşıldığı üzere saçlar pasta kreması şeklindedir. Başın üst bölümünde yer alan diadem vasıtasıyla saçlar iki parçaya bölünmüştür. Aynı zamanda kulakların tamamen kapatıldığı görülmektedir.

Burun tamamen tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye çekilmiştir. Fakat yine de alın çizgisini devam ettiren ideal Yunan heykellerinin tarzında yapıldığı anlaşılmaktadır. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve gözbebeklerine yer verilmiştir. Göz kapakları hafifçe düşürülerek donuk bir ifade verilmiştir. Dudaklar etli ve dolgun bir biçimde işlenmiştir. Yüz ise uzun ve oval şekildedir.

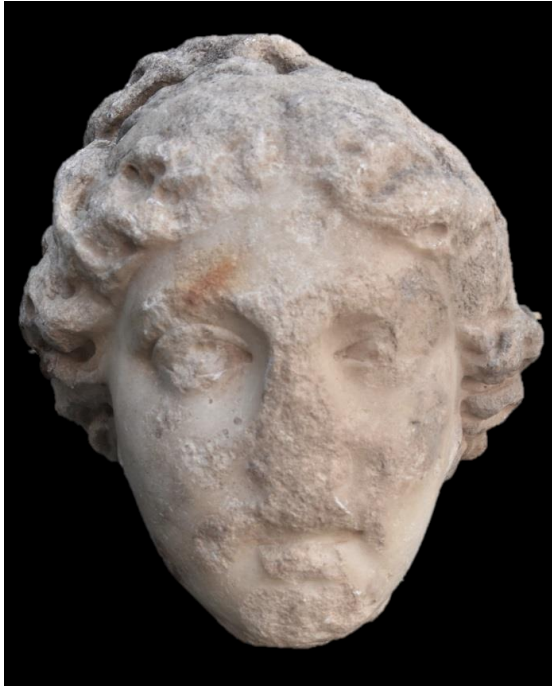
Fizyonomik özelliklerine göre dolgun bir yüzle betimlenen başın yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır.

Stil özelliklerine bakıldığında Klasik Dönem Tanrıça heykellerini anımsatan bir işleniş görülmektedir. Saç işlenişi göz önünde bulundurulduğunda yine matkap kullanımıyla birlikte geriye doğru kanallarla oluşturulduğu belirgindir. Gözler yoğun aşınmaya uğrasa da oyularak gözbebeklerinin işlendiği anlaşılmaktadır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan bir kadın başıyla karşılaştırıldığında eserin Flaviuslar Dönemi'ne tarihlendirilmesini sağlamaktadır.

Karşılaştırma: Daltrop vd. 1966: 58, Taf. 45, a-b; Sezer 2013: 162, Levha 30, 37.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Flaviuslar Dönemi

Kat. No.: 21

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, P5 rafı.

Env. No.: YEN 2878

Malzeme: İnce kristalli gri-kahverengi mermer

Ölçüler: Yükseklik: 16 cm, Genişlik: 12 cm, Derinlik: 11 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynundan altı eksik. Burnu ve başlığının ucu kırık. Yüzde çarpmalar. Yüzeysel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı kalkerlenme.

Alın dar olarak oluşturulmuştur ve saçlar alın ortasından her iki yana doğru ayrılarak derin çizgilerle boncuk boncuk oluşturulup kulakların üzerini tamamen kapatacak şekilde işlenmiştir. Ön bölümde görülen saç bukleleri salyangoz kabuğu şeklindedir. Başın üst bölümünde ise olasılıkla mantoya ait bir başlık bulunduğu için saçların geride kalan kısmı sınırlandırılmıştır.

Burun büyük ölçüde tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Korunduğu kadarıyla baktığımızda göz kapakları ve gözyaşı kanallarına yer verilmiştir. Göz kapakları hafif düşürülerek donuk bir ifade elde edilmiştir. Dudaklar etli ve dolgun olarak betimlenmiş ve çene oval biçimde olup uzun bir yüz görülmektedir.

Stil özelliklerine baktığımızda kıvrıkcık saçlarla betimlenen ve başının bir bölümü kapalı olan eserin yine olasılıkla yetişkin bir kadına ait olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Eserin gözlerine baktığımızda gözbebeklerinin işlenmediği dikkat çekmektedir. Yoğun aşınma görülse de başın orta bölümünden sınırlandırılarak hafif dolgun buklelerle işlenen saç yapısı da görülebilmektedir. Bu özelliklere göre eserimiz gözbebeklerinin işlenmemiş olmasından ve diğer stil özelliklerinden hareketle İS 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyılın başlarına tarihlendirilebilmektedir.

Karşılaştırma: Daltrop vd. 1966: 59, Taf. 49, a; Sezer 2013: 201, Levha 69, 80.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Flaviuslar Dönemi

Kat. No.: 22

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, F1 rafı.

Env. No.: YEN 83

Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 24 cm, Genişlik: 19 cm, Derinlik: 16 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynundan altı eksik. Burnu kırık. Saçının ön bölümünde çarpma. Yüzeyde hafif aşınma. Dış faktörlere bağlı olarak mermerde sararma ve lekeler.

Boynunun korunan kısımlarından anlaşıldığı üzere cepheden işlenen vücutta baş bir miktar sağa dönerek yukarıya doğru bakar vaziyettedir. Alın dar olarak oluşturulmuş ve tam alnın ortasından iki yana doğru dolgun ve kabarık şekilde çizgisel kıvrımlarla dalgalı olarak işlenmiş saçlar görülmektedir. Saçlar geriye doğru aynı stilde devam ederken başın tam ortasında olasılıkla bir mantoya ait olan başlıkla sınırlandırılmış ve kulaklar tamamen kapatılmıştır.

Burun tamamen kopmuş vaziyettedir ve uç kısmında yer alan derin delikten anlaşılacağı üzere daha önceki dönemlerde burun buraya tekrar monte edilerek tamamlanmıştır. Gözlere bakacak olursak göz kapakları ve gözyaşı kanalları işlenmiştir. Dudaklar ise etli ve dolgun bir biçimde betimlenmiştir. Yuvarlak çene ve dolgun bir yüzle oluşturulan başta durağan bir görünüm mevcuttur.

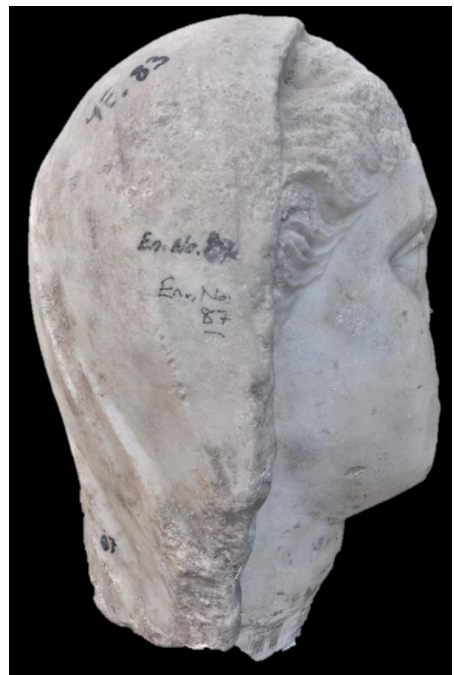
Fizyonomik özelliklerine bakıldığında dolgun ve yuvarlak bir yüzle ve aynı zamanda olasılıkla bir manto başlığıyla betimlenen başın yetişkin bir kadına ait olduğu düşünülmektedir. Herhangi bir tanrısal unsura yer verilmemiştir.

Eserin gözlerine baktığımızda gözbebeklerinin işlenmediği dikkat çekmektedir. Yoğun aşınma görülse de başın orta bölümünden sınırlandırılarak hafif dolgun buklelerle işlenen saç yapısı da görülebilmektedir. Bu özelliklere göre gözbebeklerinin işlenmemiş olması eseri daha çok Traian Dönemi'ne çekse de saçların Museo Nazionale delle Terme'de bulunan Sabina portresinde olduğu gibi hafif dolgun biçimde işlenmesi portreyi Hadrian Dönemi'ne tarihlendirmemize olanak sağlamaktadır.

Karşılaştırma: Wegner 1956: 90, Taf. 48, a-b; Sezer 2013: 201, Levha 69, 80.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Hadrian Dönemi

Kat. No.: 23

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, A2 rafı.

Env. No.: YEN 141

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 26,5 cm, Genişlik: 21,5 cm, Derinlik: 21 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynu ve başının arkası eksik. Burnu ve üst dudağı kırık. Yüzde yoğun bir aşınma. Dış faktörlere bağlı kalkerlenme ve sararma.

Alın kısmı dar olarak bırakılmıştır. Saçlar alın ortasından ikiye ayrılarak kulak üzerine doğru "s" şeklinde bukleler oluşturularak indirilmiştir. Arkaya doğru ise derin kanallarla ve çizgisel dokunuşlarla derinlik algısı yaratılarak tasvir edilmiştir. Saçlar geriye dopru bakıldığında kavun dilimini andırmaktadır.

Yüzün genelinde çok yoğun bir tahribat bulunmaktadır ve gözler geriye çekilmemiştir. Burnu büyük ölçüde kırık olsa da ince ve küçük olarak işlendiği anlaşılmaktadır. Göz kapakları ve göz yaşı kanalları oluşturulmuş ve yoğun aşınmadan dolayı gözbebekleri ve irisin varlığından söz etmek zordur. Dudaklar korunan kısımlara bakıldığında normal olarak betimlenmiş ve nazolabialler belirgin şekilde işlenmiştir. Yüz hatlarına baktığımızda oval bir çene ve dolgun yanaklar görülmektedir.

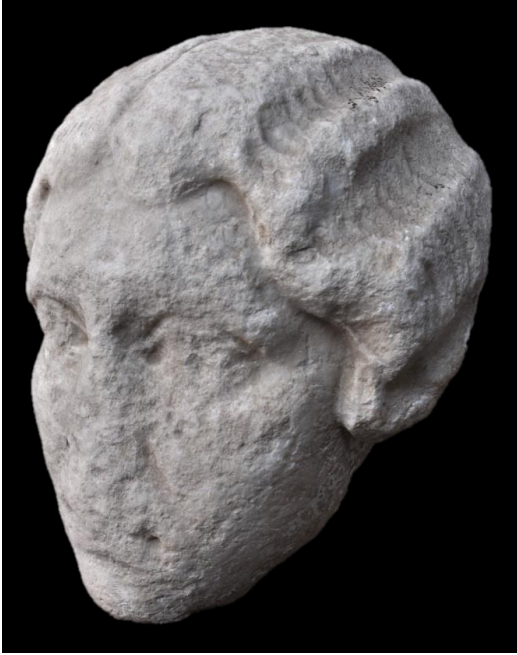
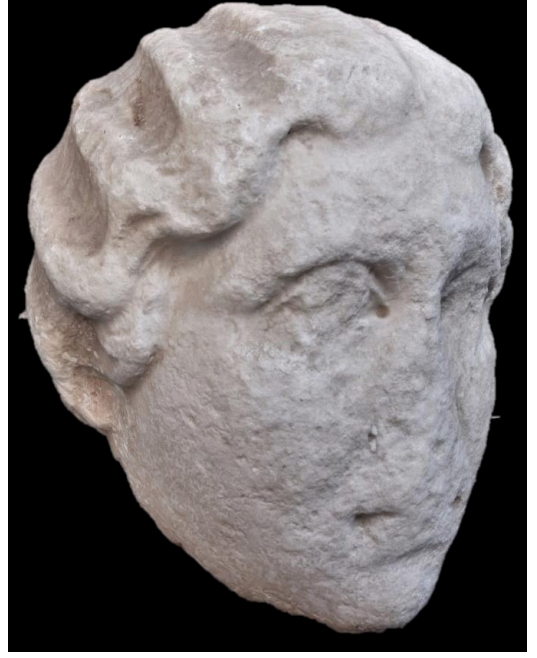
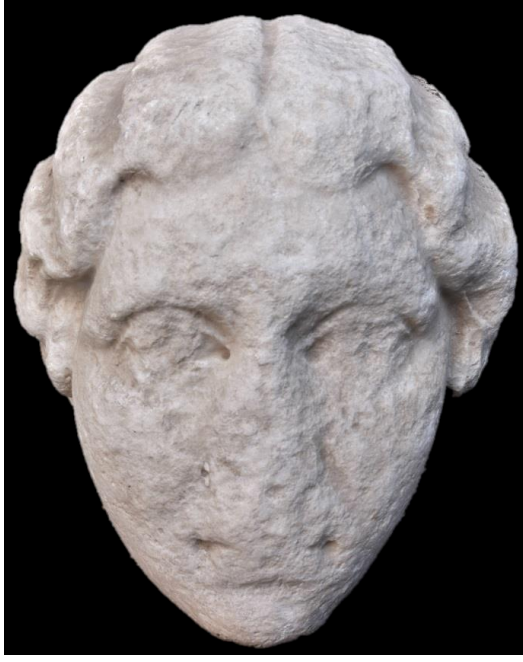
Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde oval ve dolgun bir yüz ile belirgin nazolabiallere sahip olan başın yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Saçların sade, dilim dilim oluşturuluş şekline ve portre özelliklerine bakıldığında portreyi Genç Faustina portreleriyle karşılaştırabiliriz. Bu doğrultuda eser Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirilebilmektedir.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 52, Taf. 37, 1-2; Özgan 2013b: 254, Resim 269a-b-c-d.

Kaynakça: İnan-Rosenbaum 1966: 96, Plate LI, 3-4.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 24

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, O2 rafı.

Env. No.: YEN 992

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 29 cm, Genişlik: 23 cm, Derinlik: 16,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boyundan altı eksik. Burnu, dudağı ve başlığının üst kısmı kırık. Yüzeyde aşınma ve çarpmalar. Dış faktörlere bağlı hafif kalkerlenme.

Alın dar olarak bırakılmıştır. Saçlar alnın tam ortasından ikiye ayrılarak geriye doğru düz çizgilerle kesilmiş olan dikey bölmeler halinde uzanmaktadır. Bu durum saçların dilim

şeklinde bukleler halinde görünmesini sağlamıştır. Kulaklar saçlar tarafından tamamen kapatılmıştır. Başın üst bölümü, ince bir bant ile sıkıldıktan sonra olasılıkla mantoya ait bir başlık ile örtülerek sınırlandırılmıştır.

Burun büyük ölçüde tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları işlenmiştir. Göz kapakları hafif düşürülerek durağan bir görünüm elde edilmiştir. Dudaklar normal olarak betimlenmiş olup sivri bir çene ve oval bir yüzle betimlenmiştir.

Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde saç işlenişi ve başlıktan hareketle bu başın olasılıkla yetişkin bir kadına ait olduğu düşünülmektedir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Stil özelliklerine bakıldığında bölmeler halinde oluşturulan ve dilim dilim işlenen saç yapısıyla birlikte hafif düşürülerek betimlenen göz kapaklarından hareketle eseri Antoninler Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Fittschen-Zanker 1983: Taf. 34.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi

Kat. No.: 25
Eser Adı: Kadın Başı
Bulunduğu Yer: İznik
Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, C2 rafı.
Env. No.: YEN 2241
Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 25 cm, Genişlik: 16 cm, Derinlik: 17,5 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş kadın başı. Başının sol üst tarafı ve sol gözü eksik. Burnu kırık. Sağ kaşında ve yüzünde çarpmalar. Başın üst bölümünde boydan boya çatlak. Dış faktörlere bağlı hafif aşınma ve saçlarda renk değişimi.

Alını dar olarak bırakılmıştır ve korunan kısımdan anlaşıldığı kadarıyla saçlar çok fazla kabarık ve dolgun olmayan çizgisel kıvrımlarla dalgalı bir biçimde oluşturulmuş olup kulakların üzerini tamamen kapatmış vaziyettedir. Çizgisel kıvrımların derinliği geriye doğru gidildikçe artmakta ve eksik olan arka bölümde olasılıkla bir topuz yaparak sonlanmaktadır.

Burun büyük ölçüde tahrip olmuştur ve korunan sağ göze bakıldığında geriye çekilmeden işlenmiştir. Göz detaylarına baktığımız zaman göz kapakları, gözyaşı kanalları, iris ve gözbebeklerine yer verildiği anlaşılmaktadır. Göz kapakları kalın olarak işlense de gözler geniş olarak açık ve canlı bir görünümündedir. Bakışlar ise korunmuş olan sağ gözden anlaşıldığı kadarıyla kendi sağına doğru dönüktür. Dudaklar etli ve dolgun bir biçimde işlenmiştir. Çene sivri olarak betimlenmiş ve oval bir yüz oluşturulmuştur. Yüz kısmı ustalıkla törpülenmiştir.

Fizyonomik özelliklerine baktığımızda eserin yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Herhangi bir tanrısal unsura yer verilmemiştir.

Saçların başa yapışık bir biçimde ve ince dalgalı halinde kulakların üzerinden enseye doğru işlendiği görülmektedir. Saç yapısı göz önünde bulundurulduğunda ise Genç Faustina'nın V. Tip portreleriyle ya da Dresden Müzesi'nde bulunan Lucilla portresiyle karşılaştırmak mümkündür. Bu bağlamda Antoninler Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 77, Taf. 47, 1-2; Özgan 2013b: 240, Resim 257a-b-c.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi

Kat. No.: 26

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: İznik-Roma Tiyatrosu Kazısı

Korunduğu Yer: İznik Roma Tiyatrosu Kazı Evi

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 27 cm, Genişlik: 9,5 cm, Derinlik: 13 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş kadın başı. 2 parça halinde korunmuştur. Başın sol tarafı ve arkası tamamen eksik. Saçlarda çarpmalar. Yüzeyde yoğun bir aşınma ve yatış pozisyonuna bağlı renk değişimi.

Alın dar olarak bırakılmış ve korunan kısımdan anlaşıldığı üzere saçlar alın ortasından her iki yana doğru ayrılarak kulaklara doğru indirilmiştir. Kıvrıkcık ve kabarık olarak işlenen saçlar ön taraflarda yoğun ve volütler halinde işlenmiştir. Baklava şeklinde burğu yaparak oluşturulmuş olan saç bandından sonra ise yine volütler halinde ancak daha sade biçimde yukarıya ve geriye doğru devam etmektedir.

Gözler bir miktar geriye doğru çekilmiş olup, gözyaşı kanalları ve göz kapakları betimlenmiştir. Burun düz ve ince bir yapıya sahiptir. Alt dudak diğerine nazaran biraz daha dolgun betimlenmiş ve yüzde ciddi bir ifade görülmektedir. Güçlü bir çene ve zayıf bir yüzle tasvir edilmiştir.

Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde güçlü bir çeneyle ve uzun bir yüzle betimlenen başın olasılıkla genç bir kadına ait olduğu düşünülmektedir.

Saçların başın tamamında dolgun buklelerle salyangoz şeklinde işlenmesi eserin Antoninus Pius Dönemi'nde üretildiğini göstermektedir.

Karşılaştırma: Özgan 2013b: 192, 206a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 27

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, Ö rafının en altı.

Env. No.: YEN 21

Malzeme: İnce kristalli, gri-kahverengi mermer

Ölçüler: Yükseklik: 15 cm, Genişlik: 12 cm, Derinlik: 12 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş kadın başı. Boynu ve başının sağ tarafı eksik. Burnu ve çenesi kırık. Burun üzerinde çatlak. Yüzeysel aşınma ve dış faktörlere bağlı hafif sararma.

Alın dar olarak işlenmiştir. Saçlar alın ortasından ikiye ayrılarak bukleler halinde geriye doğru yatırılmış ve başın ön bölümünde belirgin bir görünüm almıştır. Her iki kulağı da kapatarak geriye yatırılan saçlar arka bölümde topuz yapılarak toplanmıştır. Büyük bir bölümü eksik olduğundan daha detaylı tanımlama yapılamamaktadır.

Gözler bir miktar geriye çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebeklerine yer verilmiştir. Dolgun olarak işlenen göz kapakları yüze yoğun bir ifade katmıştır. Aynı zamanda bakışlar donuk ve hafif yukarıya doğru yönelmiştir. Burun her ne kadar kırık olsa da ince biçimde işlendiği anlaşılmaktadır. Dudaklar normal olarak betimlenmiş olup yüz dolgun ve yuvarlak bir yapıdadır.

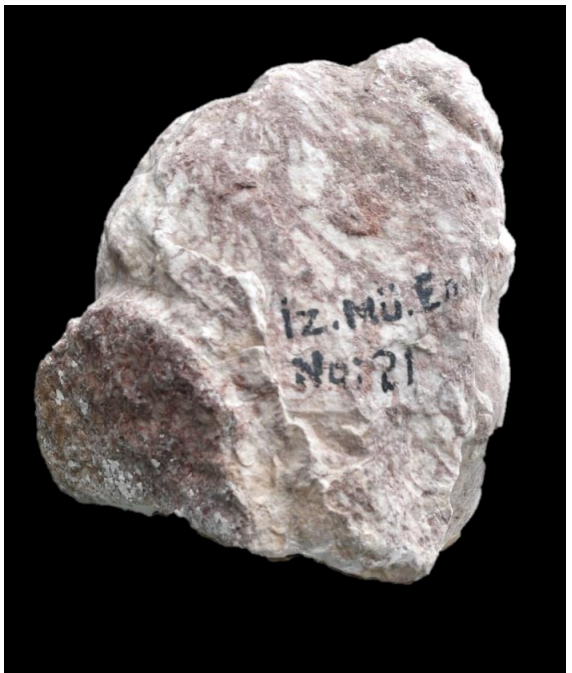
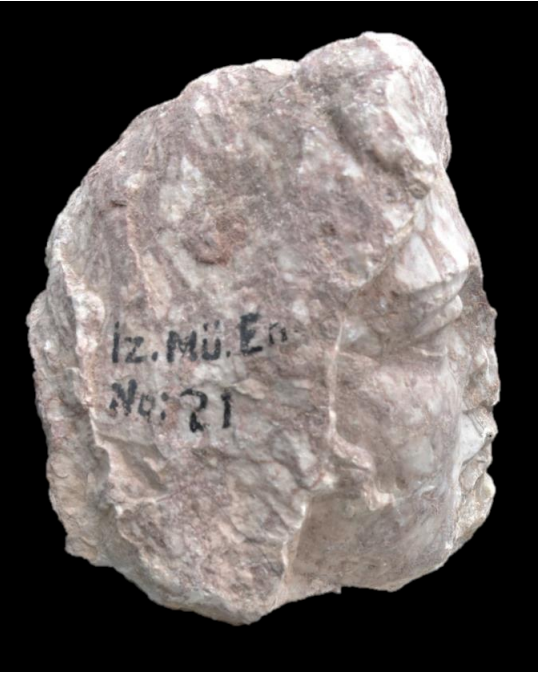
Fizyonomik özelliklerine baktığımızda kırışksız ve dolgun bir yüzle betimlenen başın olasılıkla yetişkin bir kadına ait olduğu düşünülmektedir. Herhangi bir tanrısal ögeye yer verilmemiştir.

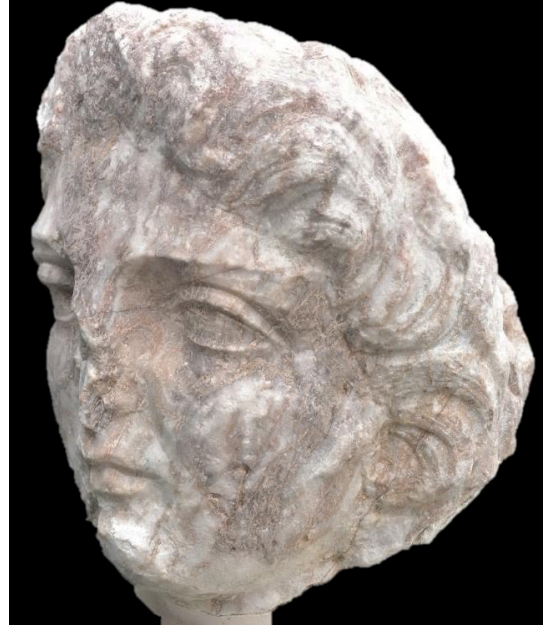
Portre özelliklerine baktığımızda ağırlaşmış göz kapakları ve ince çizgiyle belirtilerek ortası oyulan bir göz bebeği görülmektedir. Tam olarak korunmasa da geriye doğru uzanan izlerden anlaşıldığı kadarıyla olasılıkla başın arkasında bir topuz yapılmış olduğu düşünülmektedir. Hal böyle olduğundan daha iyi korunmuş gözlerin işlenişine bakarak eseri Genç Faustina portreleriyle karşılaştırabiliriz. Bu işleniş Severuslar Dönemi'ne gelindiğinde etkisini sürdürse de saçların ön bölümündeki gevşek işlenişten dolayı başı en azından Marcus Aurelius Dönemi'ne tarihlendirmek yanlış olmayacaktır.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 54, Taf. 36, 1-2; Özgan 2013b: 251, Resim 267a-b-c-d.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Marcus Aurelius Dönemi

Kat. No.: 28

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, B6 rafı.

Env. No.: YEN 23

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 17 cm, Genişlik: 14,5 cm, Derinlik: 9,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Başın arka bölümü ve boynu eksik. Başın solu, üst dudağı ve burnu kırık. Sağ gözde ve yüzde çarpımlar. Genelinde yüzeysel bir aşınma. Oyuklar arasında hafif sararma.

Alın dar olarak bırakılmıştır ve saçlar alnın tam ortasından ikiye ayrılarak kulakların üzerine kapatarak geriye doğru indirilmiştir. Oldukça derin el matkabı kanalları vasıtasıyla kıvrıkcık ve dalgalı bir görünüm elde edilmiş olup aynı zamanda dolgun ve plastik bir saç yapısı meydana getirilmiştir. Saçlar yanlardan bakıldığı takdirde alev huzmesi şeklinde görülmektedir. Başın orta bölümünde az da olsa korunmuş ve düz bir görünümde oluşturulmuş olasılıkla bir manto başlığının varlığı saçların arka bölümdeki görünümünü sınırlandırmıştır.

Burun tamamen tahrip olmuştur ve gözler geriye çekilmeden normal olarak işlenmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebeklerine yer verilmiş olan heykel başının bakışları donuk ve hafif yukarıya doğrudur. Dudaklar normal olarak betimlenmiş olup yüz hatları yuvarlak ve dolgun biçimde tasvir edilmiştir.

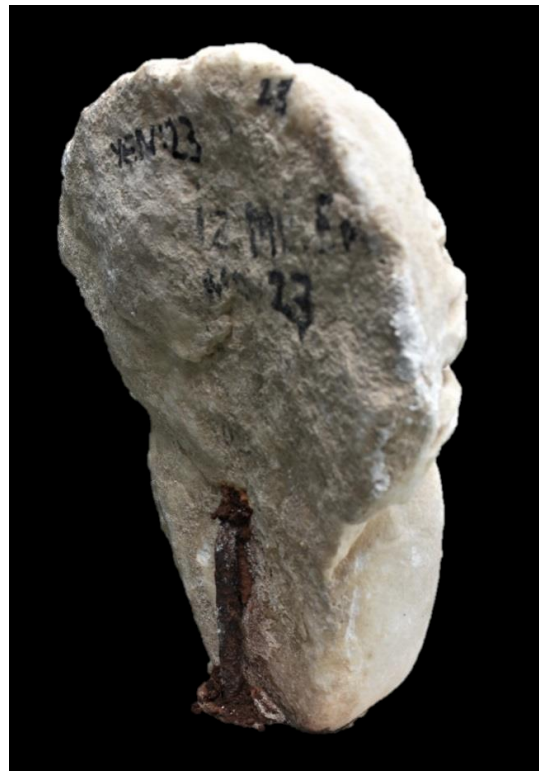
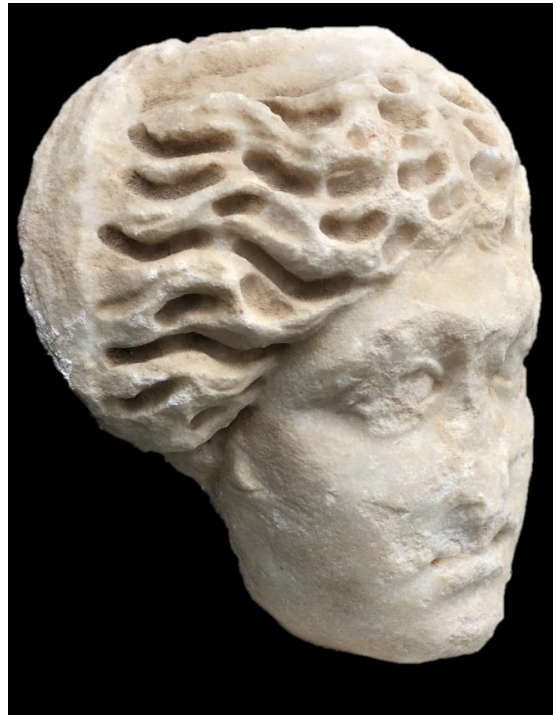
Fizyonomik özelliklerine baktığımızda dolgun ve yuvarlak hatlarla oluşturulmuş bu başın yetişkin bir kadına ait olduğu görülmektedir. Tanrısal öğelere yer verilmemiştir.

Gözbebeklerinin işlenmiş olduğu ve saçların derin matkap kanallarıyla dalgalı bir görünüm verilerek geriye doğru uzandığı görülmektedir. Başın orta bölümünden sonrası da bir başlıkla sınırlandırılmıştır ve bu işleniş bize Lucilla portrelerini anımsatmaktadır. Özellikle Perge örneğine baktığımızda stil özellikleri oldukça benzer şekildedir. Bu özelliklere bakıldığında ise Antoninler Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Özgan 2013b: 276, Resim 291a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Marcus Aurelius Dönemi

Kat. No.: 29

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, C6 rafı.

Env. No.: YEN 16

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 16 cm, Genişlik: 15 cm, Derinlik: 13 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boyundan altı eksik. Burnu, başının arka ve sol ön kısmı kırık. Yüzeysel bir aşınma mevcuttur. Yüzde çarpımlar. Yüzeysel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Cepheden işlenmiş ve seyirciye doğru bakmaktadır. Dar olarak oluşturulan alından iki yana ayrılarak geriye doğru ilerleyen ve çizgisel dokunuşlarla dalgalı bir görünüm alan saçlar arkada topuz yapılmış olarak göze çarpmaktadır. Kulakların bir bölümünü kapatarak arka taraftan bağlanan saçlar, başın yan bölümlerinde dolgun ve plastik şekilde betimlenmiştir. Başın üst kısmına bakılacak olursa daha sade ve yine çizgisel saç bukleleri görülmektedir.

Burnunun büyük bir bölümü korunamamış ve gözleri derine çekilmemiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve gözbebekleri işlenmiştir ve göz kapakları hafif düşürülmüştür. Böylelikle bakışlarda bir ağırlık ve donuk bir ifade görülmektedir. Dudaklarda da bir miktar tahribat bulunsa da etli ve dolgun yapı kendisini belli etmektedir. Yüz hatlarına bakıldığında yine dolgun ve yuvarlak bir yüz ile betimlenmiştir.

Fizyonomik özelliklerine baktığımızda yuvarlak yüzle ve ağırlaşmış gözlerle betimlenen başın olasılıkla genç bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Saçların ince kıvrımlarla dalgalı bir biçimde kulakların üzerine doğru ilerlediği ve gözbebeklerinin işlendiği görülmektedir. Saçların işleniş detayları aşınmadan dolayı tam olarak anlaşılmasa da gözbebeklerinin oluşturuluşuna bakıldığında Genç Faustina portreleriyle büyük benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Roma Thermenmuseum'da 712 envanter numarasıyla korunan Genç Faustina portresiyle karşılaştığımızda eserimizi Marcus Aurelius Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 53, Taf. 35.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Marcus Aurelius Dönemi

Kat. No.: 30

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İzmit Müzesi Deposu, 3. Konteyner, B6 rafı.

Env. No.: YEN 11

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 19 cm, Genişlik: 11 cm, Derinlik: 12,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynu, başının sol tarafı ve arkası eksik. Burnu üst dudağı ve saçlarının önü kırık. Yanaklarda ve çenede çarpma. Yüzeyde yoğun bir aşınma. Dış faktörlere

bağlı sararma. Bununla birlikte başın sergilenmesi için destek ayağına oturtmak amacıyla arka bölümde açılan delik ve demir çubuk.

Cepheden işlenmiş olan başa baktığımızda boynun hafif sola doğru kıvrıldığı anlaşılmaktadır. Saçlar alın ortasından ikiye ayrılmış ve kulaklara doğru indirilmiştir ancak kulaklar açık bırakılmıştır. Aynı zamanda başın üst kısmına doğru da yükselerek bir kat oluşturulmuş ve plastik bir görünüm elde edilmiştir. Kıvrırcık ve dolgun bukleler oluşturmak için ön bölümlerde el matkabı kullanılarak ince bir işçilik yapılmıştır. Yukarıya doğru çıkıldıkça matkap kullanımının terkedildiği ve daha çizgisel kıvrımların işlendiği görülmektedir.

Alın dar bir biçimdedir ve burun tamamen tahrip olmuştur. Korunan izlerden anlaşıldığı kadarıyla gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları, gözbebekleri ve iris işlenmiştir. Göz kapakları hafif kısılarak donuk bir ifade edilmiştir ve gözbebeklerine bakıldığında yukarıya doğru bakar vaziyettedir. Üst dudak her ne kadar tahrip olmuşsa da etli ve dolgun bir yapıdadır. Yüz de yine aynı şekilde dolgun ve yuvarlak bir görünümündedir.

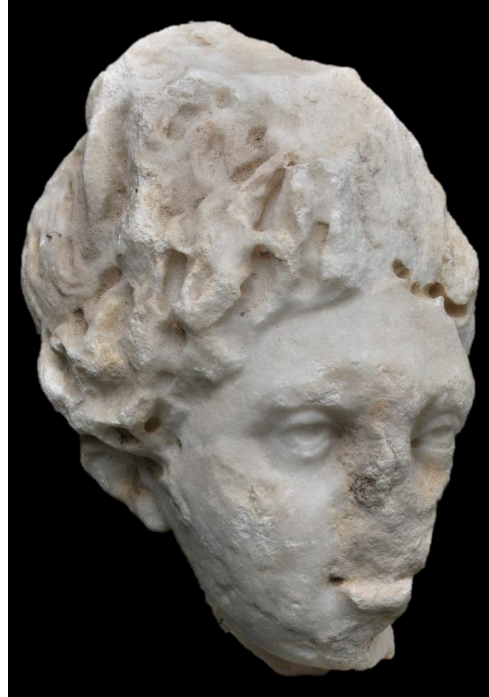
Fizyonomik özelliklerine göre dolgun bir yüzle betimlenen başın yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Gözbebeklerinin işlenmiş olması ve yoğun bir aşınma görülse de saçların derin kanallarla geriye doğru uzanan bir yapıda işlenmesinden dolayı Lucilla portreleriyle karşılaştırabiliriz. Eser olasılıkla Marcus Aurelius-Lucius Verus Dönemi'nde üretilmiştir.

Karşılaştırma: Özgan 2013b: 276, Resim 291a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Marcus Aurelius Dönemi

Kat. No.: 31

Eser Adı: Lucilla Portresi

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 5. Konteyner, D3 rafı.

Env. No.: YEN 69

Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 38 cm, Genişlik: 28 cm, Derinlik: 27,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Boynundan altı eksik. Alnı, burnu, çenesi ve dudakları kırık. Başında ve saçlarında çarpmalar. Yüzünün büyük bir bölümünde yoğun aşınma. Dış faktörlere bağlı olarak sararma ve lekeler.

Alnı çok dar olarak bırakılmış ve saçlar alnı üzerinden her iki yana kulaklar üzerine doğru derin ve kabarık bir biçimde indirilmiştir. Hacimli ve yoğun olarak işlenen saçlar kulakların üzerini tamamen kapatmıştır. Kulak hizasından ise yanağa doğru tek bir bukle uzanmaktadır. Başın üst kısmında yer alan bir taç ile saçların üst bölümü sınırlandırılmıştır. Tacin işlenişine bakıldığında üst bölümde el matkabı ile oluşturulmuş dairesel bezemeler mevcuttur. Ancak korunan sağ taraftan anlaşıldığı kadarıyla süslemelerin tam olarak bitirilmediği anlaşılmaktadır. Tacin üstüne ise olasılıkla üzerine giymiş olduğu mantoya ait bir başlık gelerek baş tamamen örtülmüştür. Bu başlığın kıvrımları ise yatay çizgiler halinde aşağıya doğru sıklaşarak devam etmektedir.

Yüz detaylarına bakacak olursak oldukça tahrip olduğu görülmektedir. Ancak korunan kısımlara bakıldığında burundan kalan izlerden anlaşıldığı üzere gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebekleri betimlenmiştir. Göz kapakları hafif kısık şekilde işlenerek donuk bir görünüm elde edilmiştir. Ağız ve dudakların durumu yoğun aşınmadan dolayı anlaşılmamaktadır.

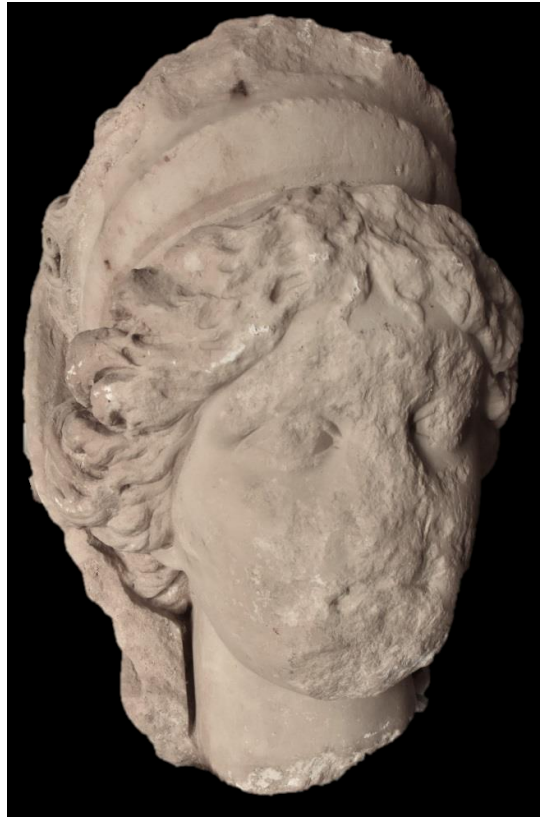
Fizyonomik olarak bakıldığında dolgun bir yüzle betimlenen başın yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başındaki tacından da anlaşıldığı üzere bir yönetici eşine ya da dönemin önemli kişilerinden birine ait olduğu düşünülmektedir.

Yuvarlak bir çene ve uzun bir yüzle betimlenen kadın R. Özgan'ın da belirttiği üzere Lucilla'ya ait olmalıdır.

Karşılaştırma: İnan-Rosenbaum 1966: 81, Plate XXXIV, 1-2.

Kaynakça: Özgan 2013b: 276, Resim 292a-b; İnan-Rosenbaum 1966: 81, Plate XXXIV, 3-4.

Tarih: İS 2. yüzyılın 2. yarısı (Lucius Verus)

Kat. No.: 32

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, P5 rafı.

Env. No.: YEN 1827

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 14 cm, Genişlik: 12 cm, Derinlik: 11 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın başı. Başının arka kısmı ve çenesinden aşağısı eksik. Burnu ve üst dudağı kırık. Başında ve yüzünde çarpmalar. Yüzeyde hafif aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alın dar olarak bırakılmıştır ve tam ortasından her iki yana doğru kulakların üzerine kadar uzanan kabarık ve çizgisel kıvrımlarla oluşturulan saçlar betimlenmiştir. Aynı zamanda saçların kulakları kapattığı görülmektedir. Başın bir bölümünü kapatan ve olasılıkla bir mantoya ait olan başlık saçların arka bölümünü de kapatmış durumdadır.

Burnun bir bölümü tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Göz detaylarına baktığımızda göz kapakları, gözyaşı kanalları, iris ve gözbebekleri işlenerek kusursuz bir görünüm elde edilmiştir. Bakışlar her ne kadar izleyiciye doğru yönelmiş olsa da donuk ve durağan bir görünüm mevcuttur. Dudakları ve çenesi tamamen tahrip olduğu için herhangi bir tanımlama yapmak mümkün değildir. Aynı zamanda nazolabialleri de az da olsa belirgindir.

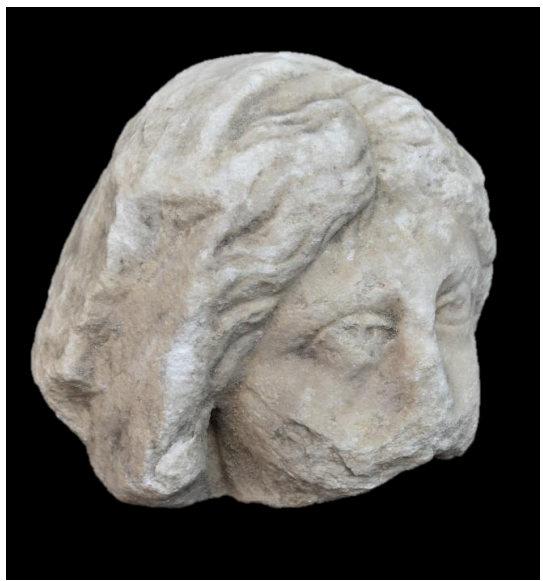
Fizyonomik özelliklerine bakıldığında dolgun bir yüzle betimlenen ve nazolabiallerin az da olsa belirgin olduğu bu başın yetişkin bir kadına ait olduğu düşünülmektedir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Saçların ince kıvrımlarla dalgalı bir biçimde kulakların üzerine doğru ilerlediği ve gözbebeklerinin işlendiği görülmektedir. Baş orta bölümden bir örtüyle sınırlandırılrsa da saçların işlenişi ve gözbebeklerinin oluşturulmasına bakıldığında Severuslar Dönemi özellikleri göstermektedir. Özellikle'de Aphrodisias Müzesi'nde sergilenen Claudia Antonia Tatiana portresiyle karşılaştığımızda eserimizi Severuslar Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Özgan 2015: 77, Resim 65 a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Severuslar Dönemi

Kadın Heykel ve Diğer Heykeltıraşlık Eserleri

Kat. No.: 33

Eser Adı: Kadın Heykeli Parçası

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 5. Konteyner, C1 rafı. Env. No.: YEN 68

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 45 cm, Genişlik: 24 cm, Derinlik: 20 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli parçası. Belinden yukarısı ve ayakları eksik. Bacağının sağ alt bölümü kırık. Dizde çarpma. Yüzeyde aşınma. Dış faktörlere bağlı kalkerlenme ve sararma.

Cepheden işlenmiş olan heykel korunmuş olan bölümünden anlaşıldığı kadarıyla peplos üzerine himation (manto) giymiş olarak betimlenmiştir. Manto derin ve sık kıvrımlarla sol kalçasından sağ dizine doğru yoğun bir hatla inmektedir. Arka kısımda da yine aynı hatta ilerleyen manto kıvrımları burada daha yüzeysel ve geniş aralıklarla oluşturulmuştur. Aynı zamanda sol kalçadan aşağıya doğru dikey olarak uzanan bir kıvrım demeti de geniş aralıklarla işlenmiş kıvrımlı kuyruğu şeklinde oluşturulmuştur. Manto sağ bacağın tümünü derin ve sık kıvrımlarla sütunvari bir biçimde kapatırken, sağ bacak ona nazaran peplos altından transparan bir biçimde dizden kıvrılarak öne doğru hamle yapar şeklindedir. Ayak kısmı da korunmuş olan sol bacağın öne doğru yaptığı bu hamle vücuda bir eğim kazandırmış ve belde bir kıvrım oluşmasına olanak sağlamıştır. Vücudun üst bölümü korunmadığından dolayı daha fazla yorum yapmak mümkün değildir.

Peplos ve himation giymiş olarak betimlenen heykelin olasılıkla yetişkin bir kadına ait olduğu düşünülmektedir.

Elbise kıvrımlarına bakılarak eserimizi Myndos'ta bulunan bir kadın heykeliyle karşılaştığımızda oldukça benzer özellikler göstermektedir. Özellikle heykelin duruşu ve elbisenin işleniş her iki örnekte de aynıdır. Kıvrımların yan yana ve parçalanmadan aşağıya doğru indiği bu parçayı da asıl örnekte olduğu gibi İÖ 140'a tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Şahin 2012, 591, Re. 1-6.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İÖ 140

Kat. No.: 34

Eser Adı: Mousa Polyhymnia Heykeli

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 5. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 1032

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 58 cm, Genişlik: 32 cm, Derinlik: 17 cm, Figür yüksekliği: 51 cm, Gövde genişliği: 16 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş kadın heykeli. Başı, sağ omzu ve sağ kolunun bir bölümü eksik. Kaide bölümünün sağında ve solunda kırık. Diz üzerinde çarpma. Yüzeysel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı kalkerlenme ile birlikte sararma.

Ayakta durur vaziyette bir pedestale dayanmış şekilde oluşturulmuştur. Üzerine khiton ve himation (manto) giymiş şekilde betimlenen figür, cepheden işlenmiş olmasına rağmen kendi sağına doğru 3/4'lük bir dönüş yaparak hareketli bir vücutla görülmektedir. Bu dönüşle birlikte figür sağ kolunu dirsekten kıvrıyarak yanında oluşturulmuş olan pedestale dayanıp çenesinin altına doğru götürürken, sol kolunu da karın üzerinden sağına uzatarak pedestalin üzerine koymuştur. Aynı zamanda ağırlığını vermiş olduğu sol bacağının önüne, sağ bacağını dizden kırarak getirmiş ve parmak ucuna basar şekilde işlenmiş olan heykelin vücudunda bir "s" görünümü meydana gelerek oldukça rahat bir duruş sergilediği gözler önündedir. Başı eksik olmasına rağmen korunmuş olan sol omzunun üzerinde figürün saçlarına ait olan bir parça göze çarpmaktadır.

Elbise detaylarına bakacak olursak vücudu sınıksız saran ve sol omzunu açıkta bırakacak şekilde açılmış bir khiton giymiş olan figür, üstünde antik dönem kadın elbiseleri arasında sıklıkla tercih edildiği üzere himationuyla betimlenmiştir. Bu bağlamda heykelin kalçasının üzerinde yoğun bir görünümle dikkatimizi çeken himationun bir ucu figürün sol kolundan aşağıya doğru sarkarken, diğer ucu ise kalçası üzerinden devam ederek yaslanmış olduğu pedestal ile dirseği arasından sarmaktadır. Her iki uçta da yer alan püsküllerle detaylandırılmış himationun kenarları ise bir miktar katlanmış ve daha zengin bir görünüm elde edilmiştir. Aynı zamanda sarkan kısımlarda geniş aralıklarla da olsa görülebilen kırılma kuyruğu kıvrımları da kumaşa hareketlilik getirerek kaba bir görünümün önüne geçilmiştir. Khiton ise vücudun üst bölümü ile öne getirilen bacak üzerinde oldukça transparan bir haldeyken, figürün duruşu neticesinde derin ve geniş aralıklı oval kıvrımlar oluşturarak estetik görünümün devamına katkıda bulunmaktadır. Ayak detaylarına baktığımızda önde olan sağ ayak dikkate alınarak ince bantlardan oluşan sandalet giyer biçimde betimlendiği görülmektedir.

Cepheden işlenen heykelin diğer yüzlerine bakacak olursak, izleyiciye dönük olan yüzündeki ince işçilik ve perdahın kalitesi gözlemlenmemektedir. Arka bölüm ise tıraşlanmış ve yarım bırakılmış izlenimi sunarken sarı renkte yoğun bir patina oluşumu mevcuttur. Bununla birlikte kaidenin alt kısmında bir yere oturtulduğuna dair izlenim veren bir dübel deliği yer almaktadır.

İkonografik açıdan değerlendirildiğinde pedestale dayanmış vaziyette işlenen figürün mousalardan Polyhymnia'ya ait olduğu düşünülmektedir.

Elbise detayları göz önünde bulundurulduğunda derin ve yelpaze şeklinde oluşturulan kıvrımların varlığı dikkat çekmektedir. Bu özelliğe göre Philiskos mousalarına yakın bir döneme yani İÖ 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma:

Kaynakça: Şahin-Akın 2017: 248, fig. 1.

Tarih: İÖ 2. yüzyılın son çeyreği

Kat. No.: 35

Eser Adı: Kadın Heykeli

Bulunduğu Yer: İznik-Elbeyli

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 5. Konteyner, ortada.

Env. No.: YEN 2304

Malzeme: İnce kristalli gri-kahverengi mermer

Ölçüler: Yükseklik: 97 cm, Genişlik: 32 cm, Derinlik: 22 cm, Kaide Yüksekliği: 6 cm, Kaide Genişliği: 36x23 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli. Yalnızca başı eksik. Sağ ayağında ve kaidede hafif kırık. Yüzeysel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı kalkerlenme.

Bir kaide üzerinde ayakta durur vaziyette ve cepheden işlenmiş olan kadın, peplos üzerine himation (manto) giymiş şekilde betimlenmiştir. Sağ omzu tamamen kapatan ve sol omuzdan geriye doğru atılarak dizlerin alt kısmına kadar sarkan manto çok fazla derin olmayan ve geniş aralıklı kıvrımlarla betimlenmiştir. Dirsekten kıvrılarak göğüs hizasına doğru getirilip manto içerisinden çıkartılan sağ elin kumaş üzerinde oluşturduğu etkiden dolayı kıvrımlar sol omuzdan sağ bacağa doğru yönelerek ilerlemektedir. Sol kolunu düz bırakarak aşağıya doğru indiren kadının eli mantonun kenar püsküllerinin dahi işlendiği yanından dışarıya çıkmış vaziyettedir.

Bacaklar manto altında ezilmeyerek transparan bir görünümde işlenmiş ve ağırlık sol bacağın üzerine verilerek sağ bacak bir miktar öne doğru getirilmiştir. Manto altından görülen ve ayak parmaklarına kadar uzanan peplos ise derin olmayan sık ve dikey kıvrımlarla hareketlilik kazanmıştır. Ayaklar çıplak olarak gösterilmiş ve herhangi bir detaydan uzaktır. Heykelin arka kısmına bakacak olursak sol omuzdan sağ bacağa doğru ilerleyen derin olmayan ve geniş aralıklarla oluşturulan kıvrımlar göze çarpmaktadır. Aynı zamanda hem sırt kısmında hem de ayak kısmında yer alan deliklerden bir yere sabitlenmiş olduğu fikri ortaya çıkmaktadır.

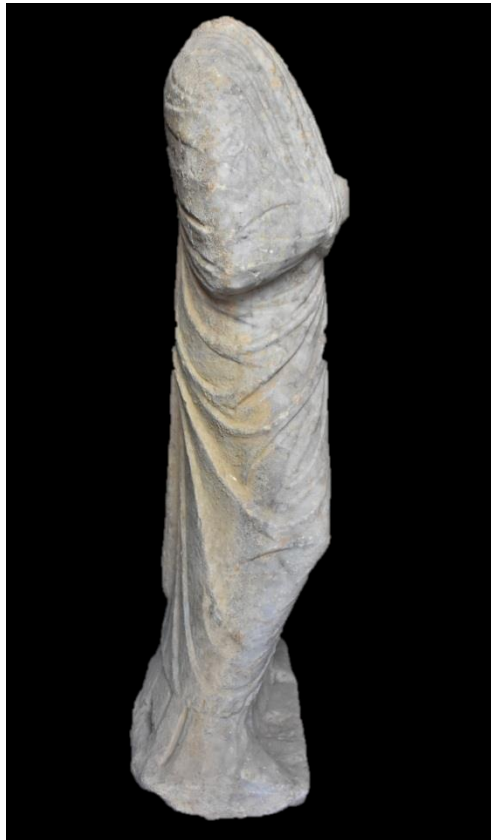
Fizyonomik özelliklerine baktığımızda heykelin yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır.

Mantonun derin olmayan ve çapraz biçimde işlenişi, kıvrımların sayıca azlığı ve vücudun tamamen manto altında ezilmesiyle birlikte sağ elin bir miktar dışarıda bırakılmasından hareketle eseri Manisa Müzesi'nde bulunan Env. No. 4984 olan eserle karşılaştığımızda Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirmek yanlış olmayacaktır.

Karşılaştırma: Dinç 2015: 45, Kat. Nr. 11.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Erken Roma İmparatorluk Dönemi

Kat. No.: 36

Eser Adı: Kadın Heykeli

Bulunduğu Yer: İznik-Mahmudiye

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, A1 rafı.

Env. No.: YEN 928

Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 51 cm, Genişlik: 21 cm, Derinlik: 14 cm, Kaide Yüksekliği: 6 cm, Kaide Genişliği: 15x15 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli. Baş, sağ kolu ve sol eli eksik. Kaide kısmı kırık. Dizde ve sırtta çarpmalar. Yüzeyde yoğun bir aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

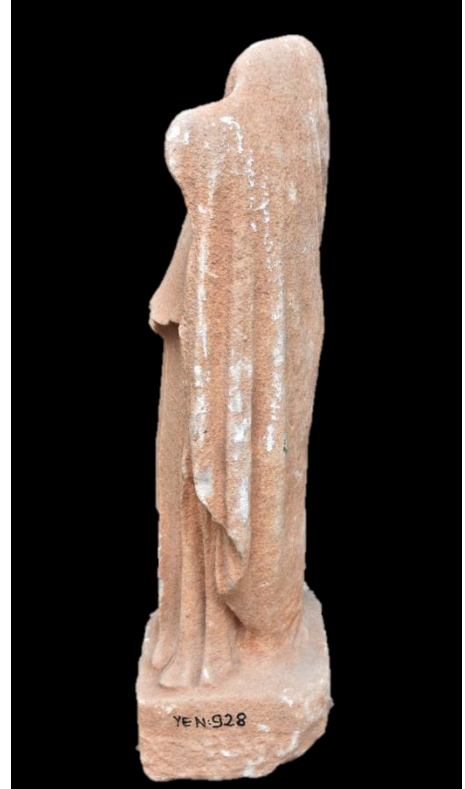
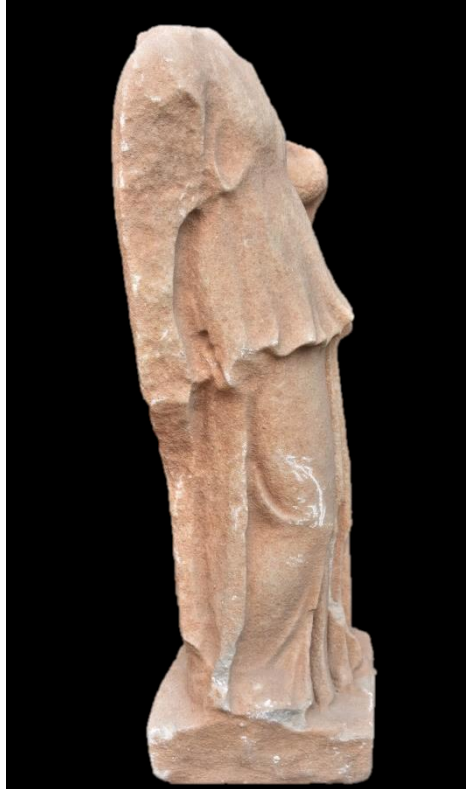
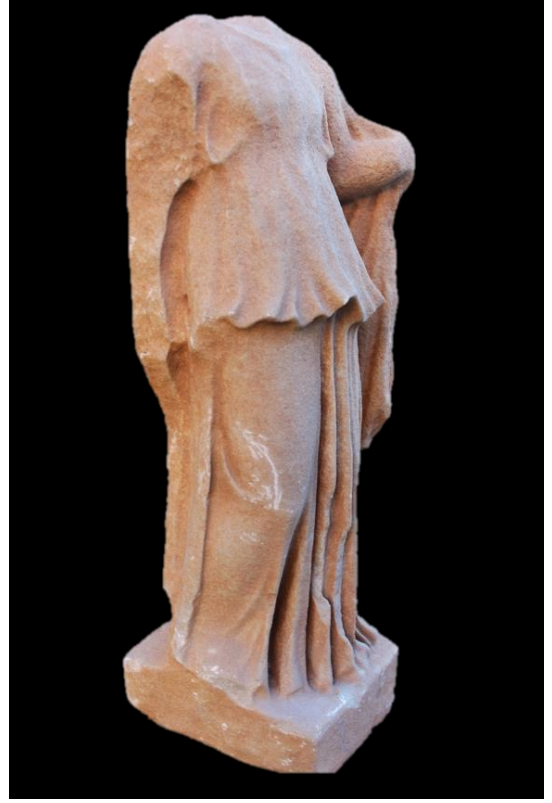
Cepheden işlenmiş ayakta durur vaziyette oluşturulmuş ve bir kaide üzerinde betimlenmiştir. Korunan kısımlarına bakıldığında üzerine bir peplos giymiştir ve göğüs altından bir kemerle bağlanmıştır. Bilek kısmına kadar korunmuş olan sol kolunun hareketine baktığımızda olasılıkla sırtına aldığı bir himationun (manto) ucundan çeker vaziyettedir. Ağırlığını sol bacağı üzerine vermiş olan heykelin sağ bacağı dizden bir miktar kıvrılarak rahat bir görünümündedir ve bu durum belde bir "s" hareketinin oluşmasını sağlamıştır.

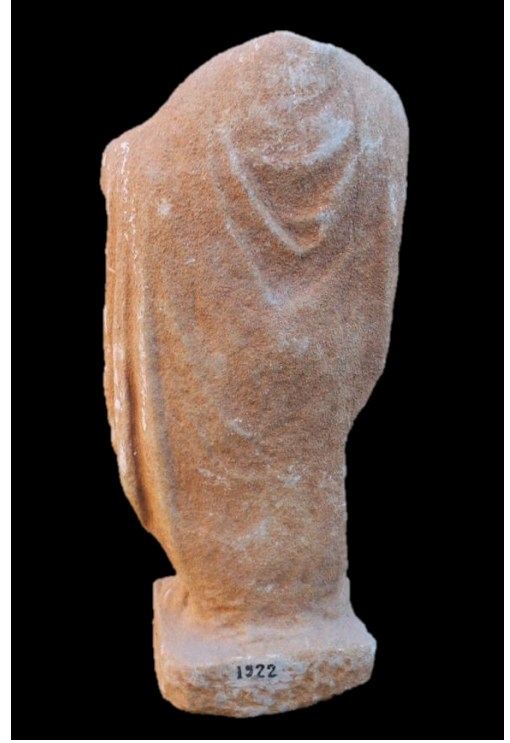
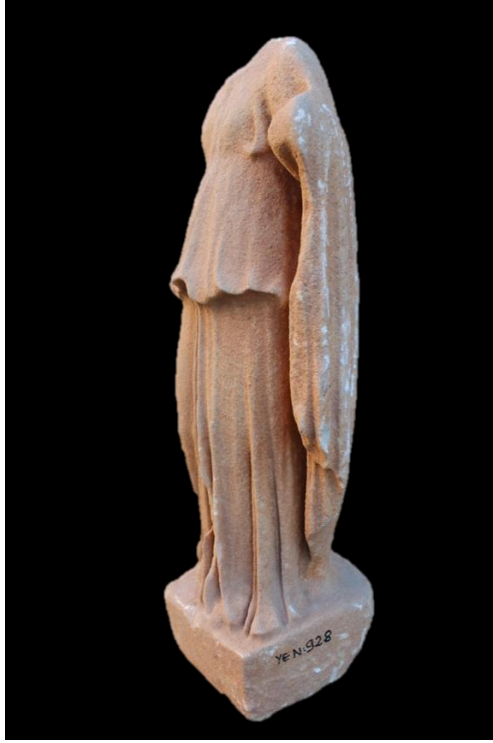
Elbisenin kolpos kısmı oldukça hareketli ve plastik şekilde oluşturulmuştur. Vücudun üst bölümünde çok derin olmayan ve geniş aralıklarla takip eden kıvrımlara yer verilmişken, alt bölüme inildiğinde oldukça derin ve sık aralıklarla oluşturulmuş kıvrımlar görülmektedir. Öyle ki bu kıvrımların derinliği heykele sütunvari bir görünüm kazandırmıştır. Bacaklar elbisenin altında ezilmiş ancak yine de bir miktar transparanlıktan söz etmek mümkündür. Elbisenin etek kısmı ayakları tamamen kapatmıştır ve görülmemektedir. Arka tarafa bakacak olursak oldukça sade ve düz olarak işlenen sırt bölümünde yalnızca sığ olarak ve geniş aralıklarla oluşturulmuş bir kaç kıvrım göze çarpmaktadır.

Fizyonomik özelliklerine baktığımızda bu heykelin bir kadına ait olduğu aşikardır. Ancak tanrıça ya da önemli bir kişiye ait olup olmadığı anlaşılamamaktadır.

Elbise ve kumaş özellikleri incelendiğinde vücut hatlarının belirgin olması ve aynı zamanda peplosun kıvrımlarının alt bölümde yoğun bir şekilde birikmesinden hareketle eser, İS 1. yüzyıla yerleştirilebilmektedir.

Karşılaştırma: Sezer 2016: 129, Kat. No. 4.
Kaynakça: Yayınlanmamış.
Tarih: İS 1. yüzyıl

Kat. No.: 37

Eser Adı: Kadın Heykeli Torsosu

Bulunduğu Yer: İznik-Roma Tiyatrosu Kazısı

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, D2 rafı.

Env. No.: YEN 4454

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 45 cm, Genişlik: 29 cm, Derinlik: 17 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli torsosu. Baş, kolları ve dizlerden itibaren bacakları eksik. Sağ dirsekte çarpma. Yoğun bir aşınma ve dış faktörlere bağlı olarak kalkerlenme.

Cepheden işlenmiş ve ayakta durur vaziyette betimlenmiş olan kadın heykeli torsosuna baktığımızda korunan izlerden anlaşıldığı kadarıyla üzerine bir peplos giymiştir. Baş kısmı eksik olduğundan dolayı yüz detayları hakkında herhangi bir bilgi verilememektedir. Büyük ölçüde tahrip olmuş kollarından geriye kalan izlerden anlaşıldığı üzere sağ kolunu dirsekten kıvrarak göğüs altına getirmiş, sol kolunu ise ileriye doğru uzatmış gibidir. Sol ayağı diğerine göre bir miktar ileriye doğru atılmıştır ve bu hareket belde bir "s" hareketi oluşmasını sağlamıştır.

Kıyafet detaylarına bakacak olursak üzerine giydiği peplosun kıvrımları derin ve geniş aralıklarla oluşturulmuştur. Kolposun etek uçları boru kesimli kıvrımlara sahiptir. Arka kısmına baktığımızda ise yatay olarak tüm beli sarmış şekilde oluşturulmuş ve yoğun bir kumaş izlenimi veren manto görülmektedir. Büyük bir bölümü tahrip olduğu için daha detaylı bir tanım yapılamamaktadır.

Fizyonomik özelliklerine göre peplos giymiş vaziyette betimlenen eserin yetişkin bir kadına ait olduğu düşünülmektedir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Kıyafet detaylarına bakıldığında transparan görünümde peplosun varlığı görülmektedir. Aynı zamanda kolposu oluşturan kıvrımların biçimleri de göz önünde bulundurulduğunda ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde 591 envanter numarasıyla korunan Nike torsosuyla karşılaştırıldığında eser Antoninler Dönemi'ne tarihlendirilmektedir.

Karşılaştırma: Sezer 2013: 169, Levha 37, 44.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi

Kat. No.: 38

Eser Adı: Kadın Heykeli Torsosu

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, C3 rafı.

Env. No.: YEN 2193

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 22,5 cm, Genişlik: 20 cm, Derinlik: 13 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli torsosu. Baş kısmı, kolları ve belinden alt kısmı eksik. Göğüslerde çarpma ve sırt kısmında kırık. Arka bölümde hafif aşınma. Genelinde dış faktörlere bağlı renk değişimi.

Cepheden oluşturulmuş olan kadın figürü üzerine göğüs altından bir kemerle bağlanmış şekilde bir chiton giymiştir. Kollar eksik olduğundan duruş pozisyonu hakkında yorum yapmak oldukça zordur.

Elbise detaylarına bakacak olursak göğüsler üzerinden dairesel çizgilerle başlayan kıvrımlar, tüm elbiseye dikey olarak derin ve birbirine yakın kıvrımlar halinde yayılmaktadır. Elbisenin arka bölümüne baktığımızda ise ön bölüme nazaran oldukça geniş ve derin olmayan dikey kıvrımların varlığı göze çarpmaktadır. Büyük bir bölümü tahrip olmuşsa da elde olan veriler dikkate alındığında kumaş üzerinden görülen vücut hatlarına rağmen kıvrımlar stilize bir görünüme sahiptir. Bununla birlikte sağ ve sol omzundan aşağıya doğru sarkan bir saç demeti de görülmektedir.

Fizyonomik özelliklerine bakıldığında bu eserin olasılıkla yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca kıvrımların yapısına bakıldığında Magnesia ad Sipylum'da bulunan bir kadın heykeliyle yakın bir tarihte üretildiğini söylemek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Dinç 2015: 52, Kat. Nr. 16.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İS 2. yüzyıl

Kat. No.: 39

Eser Adı: Kadın Heykeli Torsosu

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, B3 rafı.

Env. No.: YEN 2378

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 19,5 cm, Genişlik: 14 cm, Derinlik: 8 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli torsosu. Başı, kolları ve kalçalarından alt bölümü eksik. Omuzda ve sol kolundaki kıvrımlarda kırık. Yüzeysel bir aşınma ve dış faktörlere bağlı hafif sararma.

Cepheden oluşturulmuş heykel ayakta durur şekilde betimlenmiştir. Başı tamamen eksik olduğu için herhangi bir tanımlama yapılamamaktadır. Üzerine peplos ve himation (manto) giymiş şekildedir. Eksik olan kollardan kalan izlere bakılacak olursa her iki kol da ileriye doğru uzatılmış ve manto sırttan dolaşarak sağ omuzdan sol kol üzerine gelerek burada yoğun bir kumaş izlenimi vermiştir. Derin ve sık olarak oluşturulan kıvrımlar yatay olarak sağ omuzdan sol kola doğru ilerlemektedir. Manto altından görünen peplosun kıvrımları dikey olarak işlenmiştir. Sırt kısmına bakıldığında ise derin olmayan ve geniş aralıklarla oluşturulmuş yatay kıvrımlar görülmektedir.

Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde yoğun kumaş kıvrımlarıyla betimlenmiş bir himation giymiş olan heykelin yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır.

Elbise detaylarına bakıldığında iç içe geçen kıvrımlar kumaşa hareketlilik katmışsa da, kalın ve vücudu sarar biçimde betimlenmesi dikkat çekmektedir. Elbise detaylarının işlenişinden hareketle eseri İS 2. yüzyıla tarihlendirmek doğru olacaktır.

Karşılaştırma: Eule 2001: Taf X, Abb. 56; Dinç 2015: 38, Kat. Nr. 7.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: İS 2. yüzyıl

İkincil Kullanım Portre ve Başlar

Kat. No.: 40

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 1. Konteyner, C2 rafı.

Env. No.: YEN 924

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 22,5 cm, Genişlik: 17,5 cm, Derinlik: 21 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boynundan altı ve burnu eksik. Çenesi, yüzünün solu ve başının üzerinde kırık. Yüzde yoğun aşınma ve başın arkasında ikinci kullanım. Dış faktörlere bağlı sararma.

Alın geniş olarak oluşturulmuştur ve kaşların üzerinde derin olmayan üst üste iki çizgiyle kırışıklıklar belirtilmiştir. Saçlar geriye doğru derin çentiklerle oluşturulmuş ve hafif kıvrıkcık bir hava katılarak arkaya doğru ilerlemektedir. Başın her iki yan tarafında da açılma gözlemlenmektedir.

Gözler bir miktar geriye doğru çekilerek göz kapakları ve gözyaşı kanalları belirtilirken gözbebekleri belli belirsizdir. Burun tamamen tahrip olmuştur ve uç kısmında bir adet dübel deliği yer almaktadır. Buradan hareketle eserin burun kısmının daha önceki dönemlerde de onarım gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Dudaklar etli ve dolgun bir biçimde işlenmiş olup, nazolabialler de belirgin halde işlenmiştir. Çene kısmı oldukça aşınmıştır ancak yuvarlak bir yapıdadır ve dolgun bir yüz görülmektedir.

Eserin arka yüzüne bakıldığında ise ilginç bir detay daha görülmektedir. Bu yüzeyde ise törpülenmeden yarı mamül olarak bırakılmış ve tamamında murç izleri görülen bir başka yüz ikinci kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Alın dar olarak oluşturulmuş ve saçlar kalıp şeklinde başın tamamını kabarık bir biçimde kaplamaktadır. Burnu tamamen tahrip olmuştur. Gözlere baktığımızda tüm detaylar net olarak görülemez de korunan kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla göz kapakları ve gözyaşı kanallarına yer verilmiştir. Dudaklar etli ve dolgun olarak betimlenmiş ve yüz daha kemikli bir biçimdedir.

Fizyonomik özelliklere göre değerlendirildiğinde bu portrenin yaşlı bir erkeğe ait olduğu fikri ortaya çıkmaktadır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

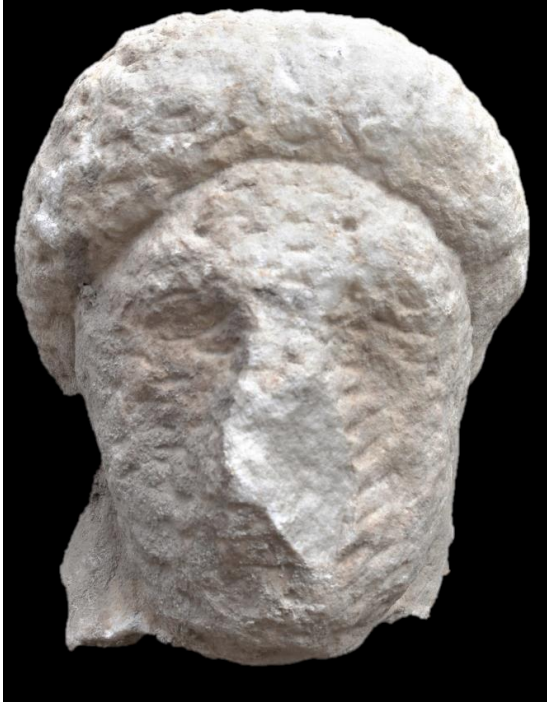
Portre özelliklerine baktığımızda hafif kıvrık şekilde ve kabarık olmadan başın etrafını kaplayan saçlar görülmektedir. Ayrıca alın çizgileri ve nazolabieller de belirgin halde işlenmiş ve bu durum eserin ilk işlenişinin erken Geç Cumhuriyet-Erken İmparatorluk Dönemleri'nde olduğunu düşündürmektedir. Ephesos'ta bulunan bir portrenin saç işlenişine baktığımızda oldukça benzer özellikler görülmektedir ve genel itibariyle söz konusu döneme tarihlendirmek doğru olacaktır. Ancak hangi dönemde ikinci kullanım olarak yeniden düzenlendiği konusunda yorum yapmak eldeki verilerle oldukça güçtür.

Karşılaştırma: Özgan 2013a: 115, Resim 72a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Roma Geç Cumhuriyet Dönemi

Kat. No.: 41

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, A4 rafı.

Env. No.: YEN 2

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 27 cm, Genişlik: 25 cm, Derinlik: 24 cm

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boyun kısmı ve burnu eksik. Başının sol üst bölümünde kırık. Üst dudağı, sol kaşı ve başının sağında çarpma. Yüzünde hafif kalkerlenme ve yatış pozisyonuna bağlı başının sağında sararma. Yüzeyde hafif aşınma.

Dar bir alınla betimlenmiş olan eserin saçları kısa ve bukleler halinde oluşturulmuş olup dolgun ve kıvrıkcık bir görünümündedir. Aynı zamanda alnın ortasından her iki yana doğru ayrılmış ve başın tüm yüzeyinde salyangoz kabuğu şeklinde volütler oluşturmaktadır. Kulakları kapatmamış ve kulak memesi altına kadar kademeli şekilde incelerek uzanmaktadır.

Göz kapakları etli ve dolgun olarak işlenmiş ancak canlı bir bakış yaratılmamıştır. Gözyaşı kanallarının da işlendiği eserde gözbebeğine ve irise yer verilmemiştir. Burnu eksik olan portrenin korunan izlerden anlaşıldığı kadarıyla ince ve orantılı bir yapısı olduğu görülmektedir. Alt dudağı etli ve dolgun bir biçimdeyken, üst dudağı diğerine nazaran daha ince ve hafif içe doğru girmiş şekildedir. Kulaklar başın geneline göre küçük ve yuvarlak şekilde işlenmiştir. Yuvarlak bir çeneye sahiptir. Sakallı olarak oluşturulmamıştır ancak favorileri kulak hizasından çeneye doğru bir miktar da olsa inmektedir.

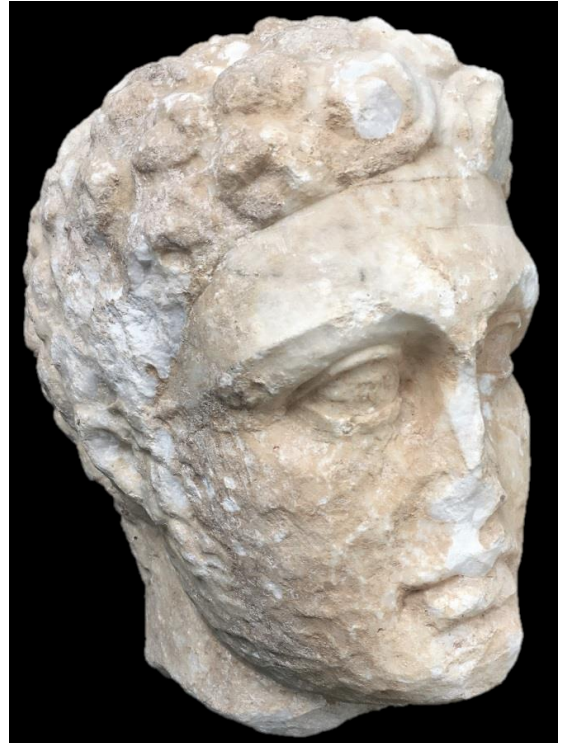
Mevcut özelliklere bakıldığında ve fizyonomik detaylar incelendiğinde sakalların hafif hafif yerleşmeye başladığını anladığımız bu portrenin henüz genç bir erkeğe ait olduğu yansıtılmaya çalışılmıştır. İkonografik olarak herhangi tanrısal bir özellik taşımaktadır.

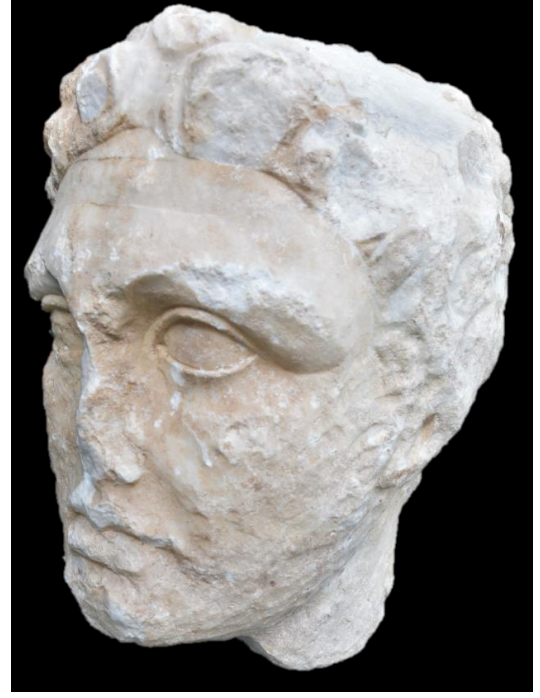
Gözbebeği ve irise ait hiçbir detay görülmese de saçlara bakıldığında enseye doğru uzantı oluşturduğu dikkat çekmektedir. Aynı zamanda profilden bakıldığında favorilerin kulak hizasını geçerek aşağıya doğru hafifçe uzatıldığı görülmektedir. Bu özelliklere göre portreyi Alanya Müzesi'nde bulunan bir privat portreyle karşılaştırdığımızda Nero Dönemi'ne tarihlendirmek daha doğru olacaktır. Ancak saçlarda görülen volüt benzeri kıvrımlar da eserin ikincil kullanım olarak Antoninler Dönemi'nde yeniden düzeltilmiş olduğunu düşündürmektedir.

Karşılaştırma: Özgan 2013a: 268, Resim 183a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Nero Dönemi

Kat. No.: 42

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, B6 rafı.

Env. No.: YEN 1042

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 14 cm, Genişlik: 14 cm, Derinlik: 12,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Burnundan alt kısmı eksik. Başının arka bölümü ve burnu kırık. Yüzde yoğun aşınma. Saçlarda çarpımlar ve alın ortasında kalkerlenme.

Alın dar olarak bırakılmıştır ve saçlar ortadan ikiye ayrılıp kulak üzerine doğru devam ederek dolgun bukleler halinde, kıvrıkcık bir şekilde betimlenmiştir. Salyangoz şeklinde işlenen saçlar kulakları tamamen kapatmıştır. Başın üst bölümüne baktığımızda yoğun aşınmadan dolayı saç yapısının takibi zorlaşmaktadır.

Burun büyük ölçüde tahrip olmuştur fakat korunan izlerden hareketle kalın ve kemerli olmadığı anlaşılmaktadır. Sade ve ince işlenen göz kapakları ile birlikte gözyaşı kanalları ve gözbebekleri de betimlenmiştir. Göz kapakları bir miktar düşük işlenmiş ve dalgın bir görünüm elde edilmiştir. Ağız ve çene kısmı tamamen tahrip olduğu için herhangi bir yorum getirmek mümkün değildir.

Fizyonomik özelliklerine baktığımızda her ne kadar sakallarının olup olmadığını göremesekte yüzün işleniş şeklinden hareketle olasılıkla genç bir erkeğe ait olduğu anlaşılmaktadır.

Portre özelliklerine baktığımızda kıvrıkcık ve bukleli saçlarla birlikte gözbebeklerinin nokta şeklinde verilmesi bir dönem özelliği olup Thera Müzesi'nde bulunan bir Hadrian portresindeki saç işlenişleriyle oldukça benzer görünümde olan eseri Geç Hadrian Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır. Başın sağ ve arka bölümünde kaba bırakılan ve kısmen şekillendirilmiş alandan dolayı eserin ikincil kullanım ya da tamamlanmamış yarı mamül olduğu anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma: Wegner 1956: 63, Taf. 31, a-b; Özgan 2013b: 146, Resim 152a.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Geç Hadrian Dönemi

Kat. No.: 43

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, B2 rafı.

Env. No.: YEN 2171

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 17 cm, Genişlik: 14,5 cm, Derinlik: 13 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boynu ve burnu eksik. Başının arkasında kırık. Saçlarda ve çenede çarpma. Yüzde çok yoğun aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alın dar olarak betimlenmiştir. Saçlar dolgun bukleler halinde ve derin çizgilerle plastik olarak işlenmiştir. Bu betimlemeyle birlikte buklelerde salyangoz kabuğuna benzer bir görünüm elde edilmiştir. Başın genelinde hakim olan bu görünüm ense kısmına gelindiğinde daha çizgisel ve dalgalı bir hale bürünmüştür. Kulaklar açıkta bırakılmış ve favoriler kulak memesi hizasına kadar indirilmiştir. Yine favorilere baktığımızda da genele yayılan saç tipinden farklı olarak dalgalı ve ince bir biçimde işlendiği görülmektedir.

Burun tamamen tahrip olmuştur. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve gözbebekleri işlenmiştir ancak yoğun bir aşınma detaylara bakmamızı engellemektedir. Özellikle yüzünün sağ tarafı büyük ölçüde aşınmıştır. Dudakları da oldukça tahrip olmuştur ancak normal olarak betimlendiği anlaşılmaktadır.

Yuvarlak bir çene ve güçlü bir yüz yapısına sahip olan eserin olasılıkla genç bir erkeğe ait olduğu söylenebilir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Gözbebeklerinin nokta şeklinde işlenmesi ve saçların bukleler halinde oluşturularak favorilerin belirtildiği bu eseri Geç Hadrian Dönemi'ne tarihlendirmek doğru olacaktır. Eser çok yoğun aşınmaya uğrasa da Berlin'de bulunan bir çocuk portresiyle benzer şekilde işlenmiştir. Başının sol arka bölümünde bulunan dikey düzeltme çizgileri ile ense bölümünde görülen katmanlı saç uzantısı ise eserin ikincil kullanım ya da tamamlanmamış yarı mamül olduğunu gösteren belirtiler arasındadır.

Karşılaştırma: Özgan 2013b: 159, Resim 166a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Geç Hadrian Dönemi

Kat. No.: 44

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, P5 rafı.

Env. No.: YEN 8

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 8,5 cm, Genişlik: 8 cm, Derinlik: 9,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boynu ve çenesi eksik. Burnunda, başının arka bölümünde ve sol yanağında kırık. Sol yüz haricinde tüm yüzeyde hafif aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Saçlar kısa ve bukleler halinde oluşturulmuş olup dolgun ve kıvrıkcık bir görünümündedir. Başın tamamına yayılan bukleler salyangoz kabuğu görünümündedir. Alın kısmı dar olarak bırakılmıştır. Başın sol bölümünde ise yoğun aşınmadandolayı herhangi bir saç detayı görülememektedir.

Kaşlar yukarıya doğru kaldırılarak masumane bir görünüm ortaya koyulmuştur. Gözler dışa doğru hafif düşük biçimde ve bir miktar geriye doğru çekilmiş olarak tasvir edilmiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları işlenmiş fakat gözbebeği ve iris bulunmamaktadır. Göz kapakları kalın ve etli olarak betimlenmiş ve yüze yorgun bir ifade katmıştır. Burnu ve çenesi ciddi anlamda tahrip olmuş ve dolguun işlenen üst dudak, alt dudağa göre biraz öndedir. Sakallı olarak betimlenmemiştir.

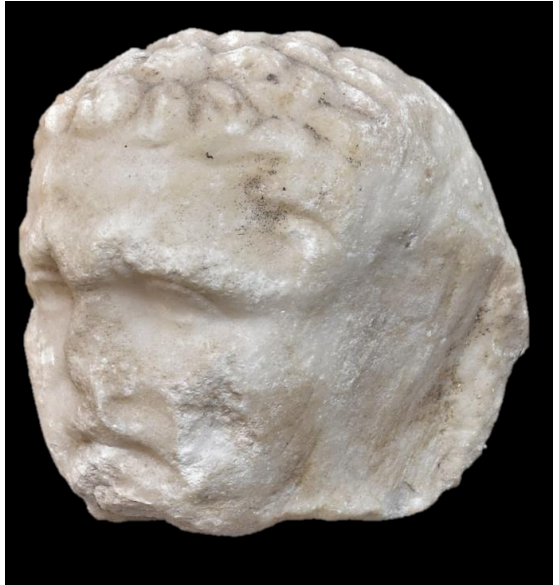
Kaşların ve dudakların oluşturuluş şekline bakıldığında her ne kadar sakal işlenmemişse de büyük olasılıkla yaş olarak büyük bir erkeğe ait olduğu söylenebilir. Tanrısal bir özellik görülmemektedir.

Saçların kıvrıkcık şekilde işlenmiş olması ve yoğun bukleler halinde işlenmesi eseri Antoninler Dönemi'ne tarihlendirmekte kolaylık sağlamaktadır. Gözbebeği yada irise yer verilmemiş olması, sol tarafının tamamen düz bir şekilde bırakılması ve arka bölümün kabaca işlenmiş olması eserin ikincil kullanım ve yarı işlenmiş halde tamamlanmamış olduğu ihtimalini de güçlendirmektedir. Yine de Palazzo dei Conservatori'de 1371 envanter numarasıyla sergilenen genç bir erkek başıyla ve Kerkyra'daki Marcus Aurelius portresiyle karşılaştığımızda saç işlenişinin oldukça benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 41, Taf. 31, 1-2; Fitschen-Zanker-Cain 2010: 112, Taf. 138, Nr. 110.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi

Kat. No.: 45

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, D2 rafı.

Env. No.: YEN 17

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 16,5 cm, Genişlik: 12 cm, Derinlik: 12,5 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek başı. Boyun kısmı eksik. Burnunun ucu hafif kırık. Yüz bölümünde kalkerlenme ve tamamında yüzeysel aşınma. Dış faktörlere bağlı sararma.

Cepheden oluşturulan baş kendi soluna doğru hafifçe dönmüş ve aşağıya doğru bakar vaziyettedir. Dar olarak oluşturulan bir alın görülmektedir ve kısa işlenen saçlar alın ortasından ikiye ayrılmıştır. Geniş çizgilerle büyük bukleler halinde oluşturulmuş olan saçlar kulakları kapatmadan arka kısımda yoğunlaşmaktadır. Favoriler kulak hizasını geçmeyecek şekilde betimlenmiştir.

Korunan kısımdan anlaşıldığı kadarıyla güçlü bir burunla betimlenen eser, gözlerin bir miktar geriye çekilmesiyle ve kaşların düşürülmesiyle mutsuz bir ifade sergilemektedir. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları betimlenmiştir ancak gözler kapalı olduğu için gözbebeklerinin varlığından söz edilememektedir. Alt dudak etli ve dolgun, üst dudak ise diğerine nazaran daha sade ve ince bir yapıdadır. Yüz ise yine dolgun ve yuvarlak olarak işlenmiştir ve sakala yer verilmemiştir.

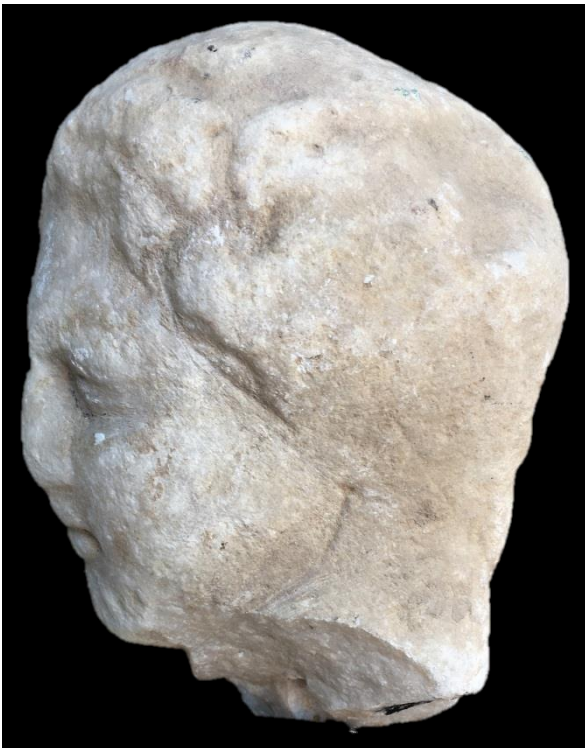
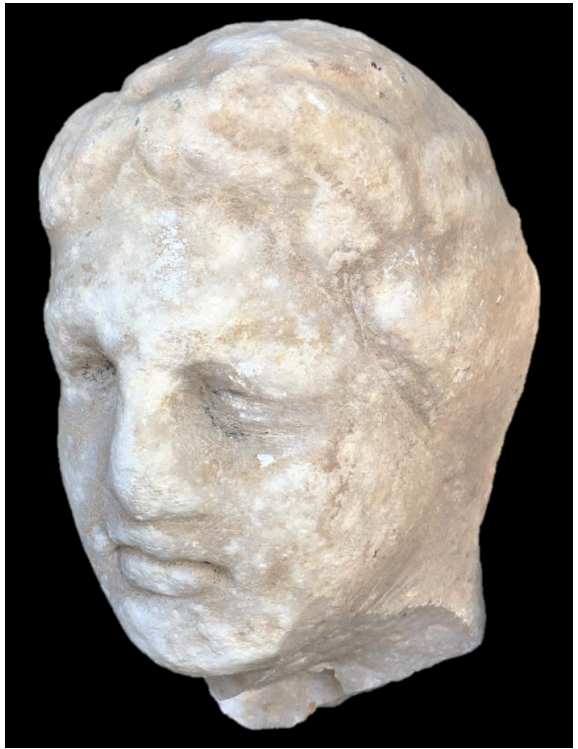
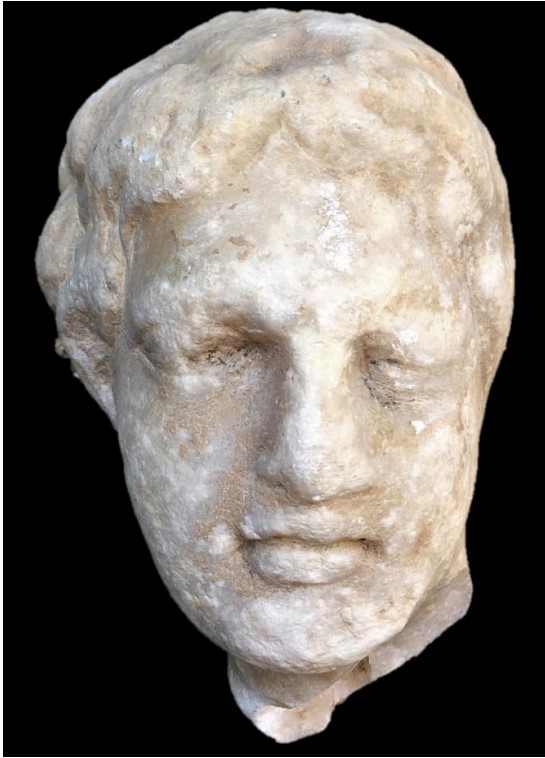
Fizyonomik özelliklerine baktığımızda sakalsız ve yaşlı olduğunu belirtecek herhangi bir detayın bulunmadığı bu başın bir çocuğa ait olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca tanrısal öğelere de yer verilmemiştir.

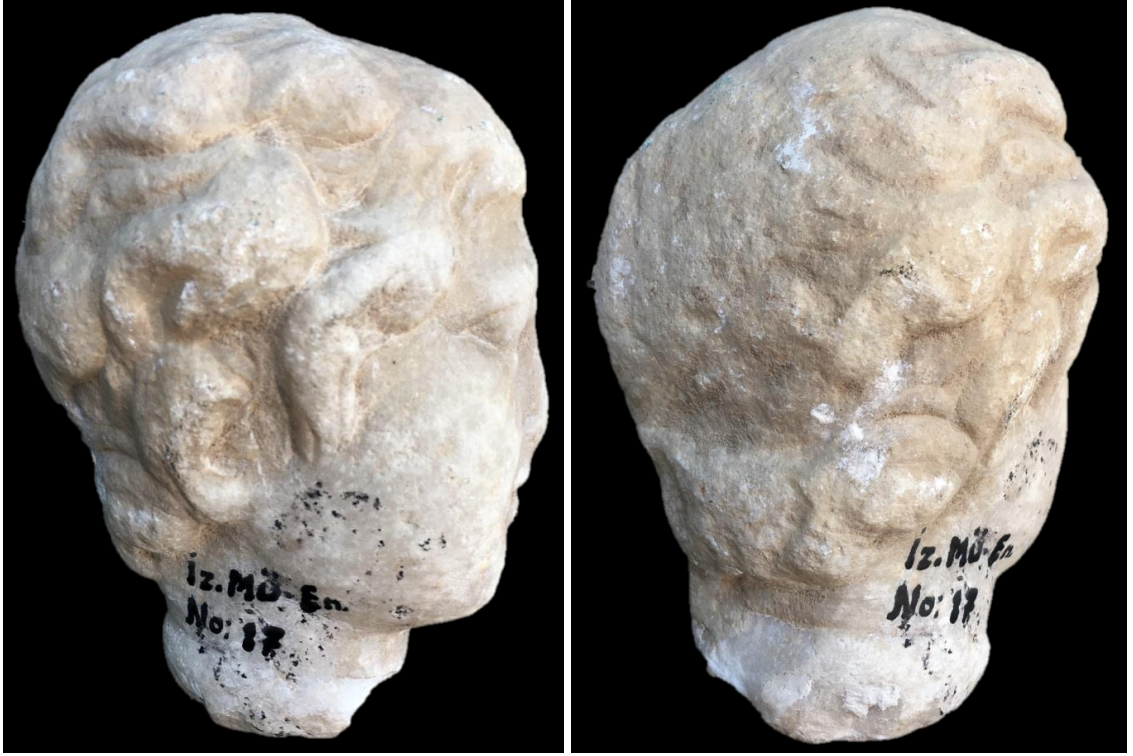
Gözbebeklerinin işlenişini göremesek dahi dolgun ve büyük bukleli saçlardan hareketle Atina Ulusal Müzesi'nde 3563 envanter numarasıyla sergilenen portrenin saç yapısıyla karşılaştığımızda Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirmek uygun olacaktır. Ancak saçların görünümüne bakıldığında yukarıya doğru yükselen bir yapı görülmektedir. Bununla birlikte yanlarda yoğun ve uzun görünümde olan saç bukleleri ile alnın ortasından her iki tarafa doğru ayrılarak taranmış görünüm, eserin önceki dönemlerde üretilen bir kadın portresinden ikinci kullanım ve tamamlanmamış yarı mamül olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

Karşılaştırma: Wegner 1939: 23, Taf.9, 1; Özgan 2013b: 192, Resim 206a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninus Pius Dönemi

Kat. No.: 46

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, Ö rafının en altı.

Env. No.: YEN 22

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 16 cm, Genişlik: 12,5 cm, Derinlik: 13,5 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boyun kısmı ve başının sol üst bölümü eksik. Burnu, çenesinin solu ve şapkasında kırıklar. Yüzün solunda yoğun olmak üzere genelinde kısmen aşınma. Ağız çevresinde pas izleri.

Alını çok dar betimlenmiştir ve saçlar hemen hemen kaş hizasına yakın bir yerden başlamaktadır. Kabarık ve yoğun olarak işlenmiş olan saçlar el matkabı yardımıyla dalgalı bir görünüm kazanarak başın arkasına doğru devam etmektedir. Bu izler sol taraftaki yoğun aşınmadan dolayı sağ tarafında daha belirgindir. Aynı zamanda saçları, başın üst bölümünü tamamen kapatan ve Frig başlıklarını andıran bir şapka sınırlandırmaktadır.

Burnu büyük ölçüde tahrip olmuş ve kaşlarının durumuna bakıldığında gözler bir miktar geriye doğru çekilmiştir. Kaşlar ortadan hafif yukarıya doğru kaldırılarak masum ve durağan bir görünüm elde edilmiştir. Yüzünün sol tarafı aşınmışsa da sağ gözüne bakıldığında göz kapağı ve gözyaşı kanalının işlenmiş olduğu görülebilmektedir. Ancak sol gözünde kasıtlı olarak yapılmış ve göz bebeğiyle alakalı olmayan nispeten derin bir matkap deliği dikkat çekmektedir. Dudaklar ince ve ağız düz olarak işlenmiştir. Sakallardaki usta ve alet izleri yoğun aşınmadan dolayı görülememektedir ancak yoğun ve kabarık bir sakalın varlığından söz etmek yanlış olmayacaktır. Yüz detaylarına baktığımızda güçlü elmacık kemikleriyle dikdörtgen bir yapı görülmektedir.

Fizyonomik özelliklerine bakıldığında yoğun olarak sakallı ve dikdörtgen bir yüzle betimlenen eserin ileri yaşta bir erkeğe ait olduğu aşıkardır. Herhangi bir tanrısal detaya yer verilmemiştir.

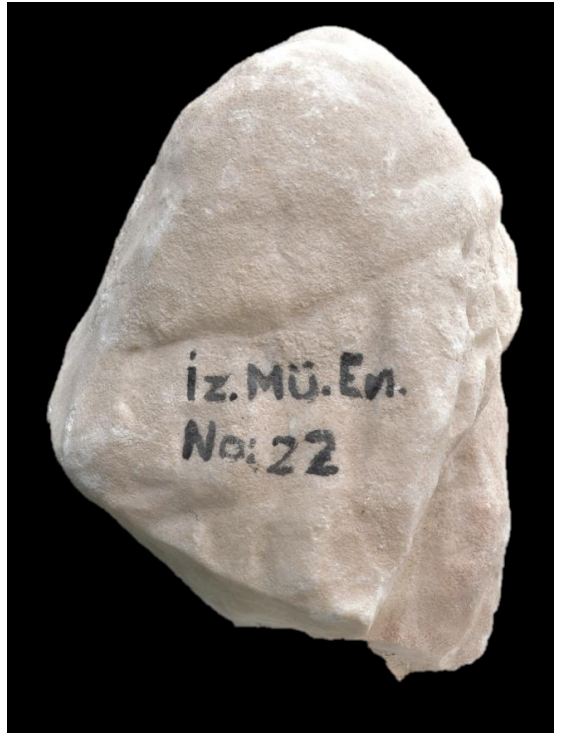
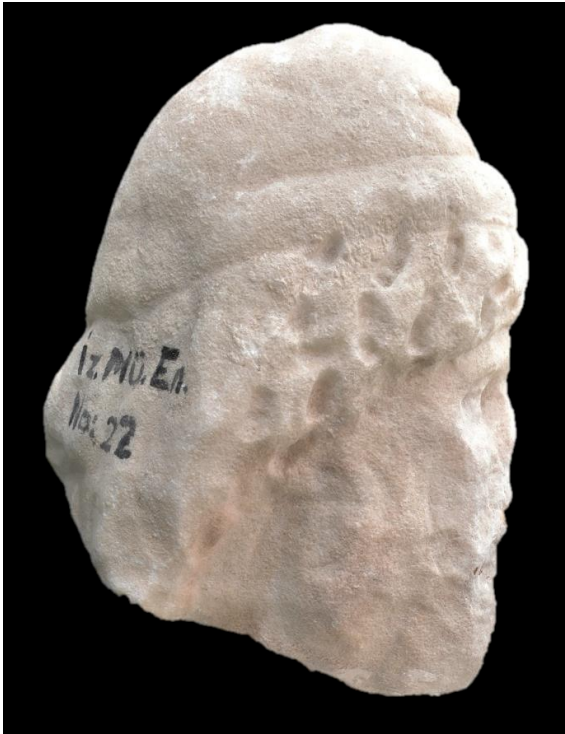
Büyük ölçüde aşınmış olsa da izlenebilen yoğun matkap kullanımı nedeniyle eseri Antoninler Dönemi'nin son çeyreğine tarihlendirmek doğru olacaktır. Ancak sol yanağından

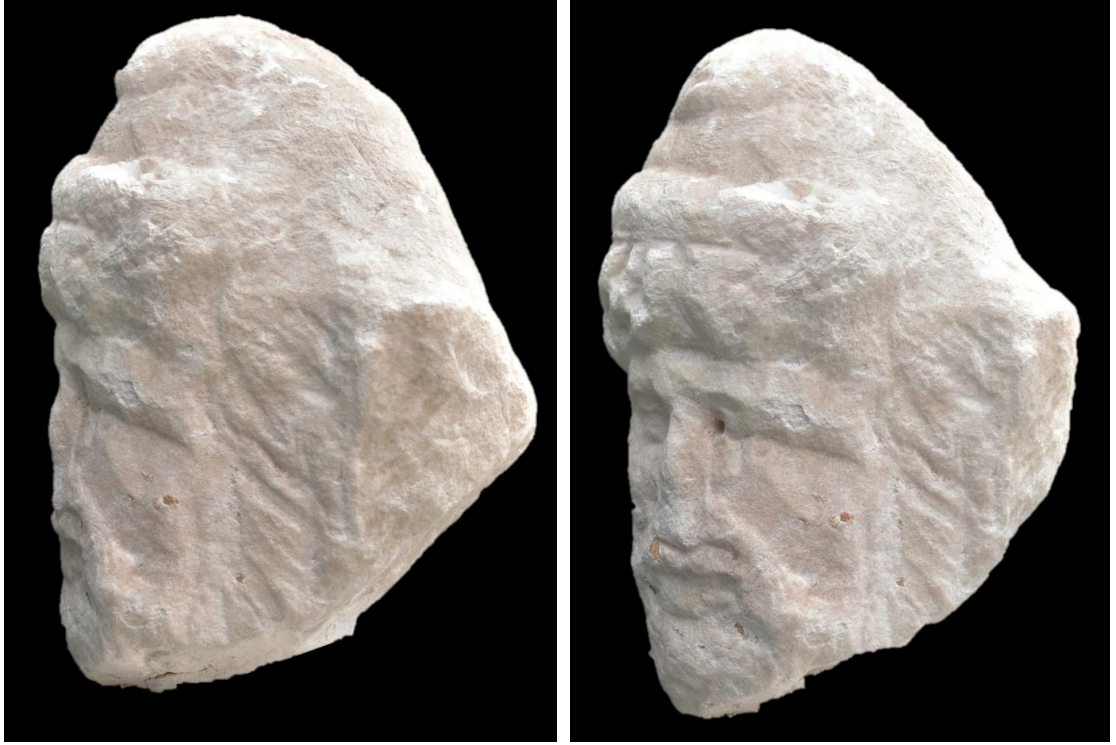
başının arkasına doğru devam eden düzeltmeden hareketle eserin ikincil kullanım ya da tamamlanmamış yarı mamül olduğu anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 141, Taf. 139, Nr. 111; Özgan 2013b: 233, Resim 251e.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi (Son çeyrek).

Kat. No.: 47

Eser Adı: Erkek Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, B2 rafı.

Env. No.: YEN 28

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 14 cm, Genişlik: 9 cm, Derinlik: 11 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Boyununun alt kısmı eksik. Şapkasının üst bölümü kırık. Çenesinin sağında ve saçlarının ön bölümünde çarpımlar. Yüzünün solunda yoğun aşınma ve dış faktörlere bağlı tüm yüzeyde sararma.

Alın kısmı oldukça dar olarak oluşturulmuş ve saçlar hemen hemen kaşların bir miktar üzerinden başlamış olup alın ortasından ikiye ayrılmıştır. El matkabı kanallarıyla derinleştirilerek dalgalı ve kıvrıkcık bir görünüm kazandırılan saçlar, kulakları kapatarak başın arka bölümüne doğru yoğun ve dolgun bir biçimde ilerlemektedir. Başın üst kısmı ise olasılıkla giymiş olduğu bir Frig külahıyla kapatılmıştır.

İyi korunmuş olan buruna göre pozisyonuna ve kaş çıkıklığına bakıldığında gözler az da olsa geriye çekilmiştir. Kaşlar ve gözler ortadan hafif yukarıya doğru kaldırılarak masum ve durağan bir görünüm elde edilmiştir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebekleri betimlenen eserin bakışları donuk ve hafif önüne doğrudur. Bu portrenin de sol gözünde kasıtlı olarak yapılmış ve göz bebeğiyle alakalı olmayan nispeten derin bir matkap deliği dikkat çekmektedir. Dudaklar ince ve hafif düşük şekilde betimlenerek yüze üzgün bir ifade yansıtılmıştır. Güçlü elmacık kemikleri ve keskin çene yapısı sert bir duruş meydana getirmiştir. Sakal ve bıyığa yer verilmemiştir.

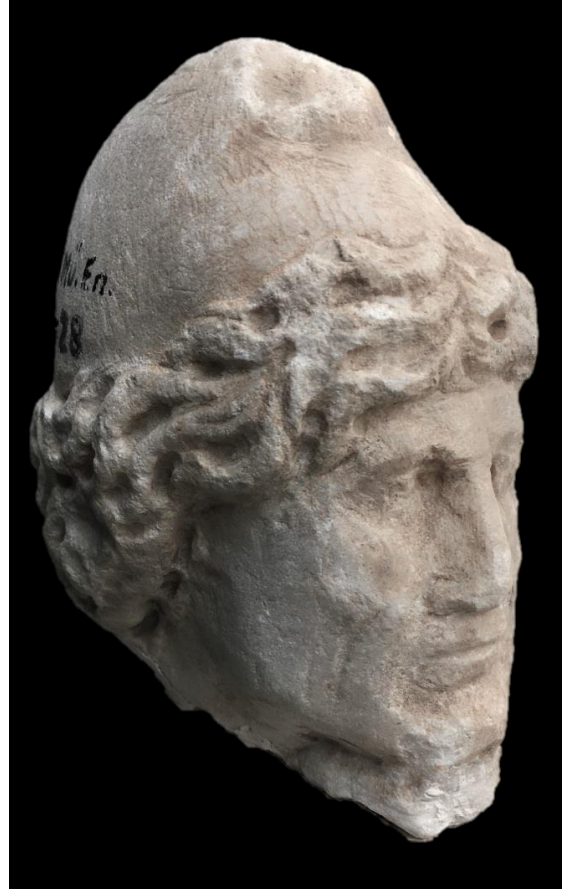
Fizyonomik özelliklerine bakıldığında güçlü bir çene ve elmacık kemiklerine sahip ve olasılıkla orta yaşlarda bir erkeğe ait olan başın sakalsız ve bıyiksız olarak işlendiği görülmektedir. Her ne kadar yüz detaylarında büyük farklılıklar görülse de oluşturuluş biçimi açısından değerlendirildiğinde Kat. No.: HE 5 olan eserle oldukça benzerlik göstermektedir. Öyle ki sol her iki eserin de sol gözünde anlamlandırılmayan bir matkap deliği bile aynıdır. Bu eserde de yine tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

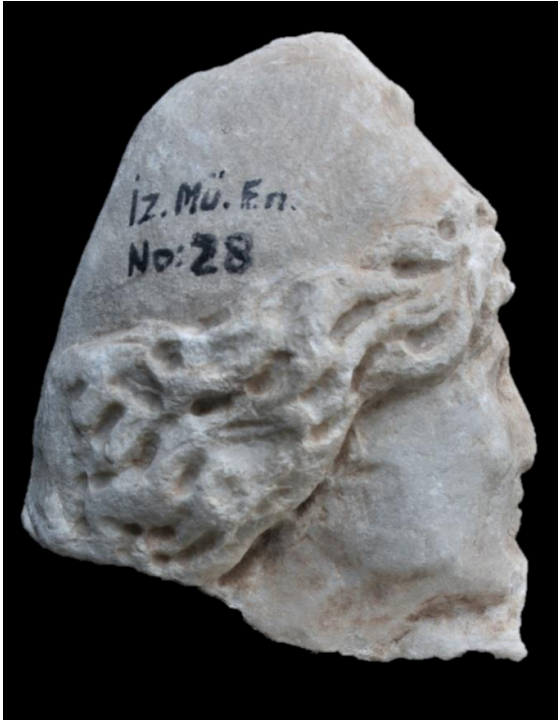
Saçların işlenişine baktığımızda derin kanallarla dalgalı olarak işlendiği görülmektedir. Yoğun bir matkap kullanımı görülen eserin de Antoninler Dönemi'nin son çeyreğinde üretildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yüzünün sol bölümünde yapılan ince düzeltmeler ve başının arka tarafının tamamen kaba bırakılmasından hareketle eserin ikincil kullanım ya da tamamlanmamış yarı mamül olduğu anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 124, Taf. 155, Nr. 124; Özgan 2013b: 234, Resim 252b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi (Son çeyrek).

Kat. No.: 48

Eser Adı: Kadın Başı

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, A3 rafı.

Env. No.: YEN 32

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 15 cm, Genişlik: 12 cm, Derinlik: 12,5 cm.

Tanım: Cepheaden oluşturulmuş kadın başı. Boyundan altı eksik. Burnu kırık. Yüzde ve çenede çarpımlar. Yoğun bir aşınma ve dış faktörlere bağlı sararma.

Alın dar olarak oluşturulmuştur yatay olarak betimlenen 2 adet kırışıklık yer almaktadır. Saçlar alnın ortasından ikiye ayrılarak el matkabı vasıtasıyla dolgun ve dalgalı bir görünümde başın gerisine doğru işlenmiştir. Bukleler kulakların üzerini tamamen kapatmıştır. Üst bölümlere doğru gidildikçe matkap kullanımı azalarak daha çizgisel kıvrımlara yer verilmiştir. Başının sol kısmında yer alan ve üzerinde derin matkap olukları bulunan parçaya bakacak olursak bu başın bir lahit parçası olabileceği de düşünülmektedir.

Burun büyük ölçüde tahrip olmuştur ancak gözlerin bir miktar geriye çekildiği görülmektedir. Göz kapakları, gözyaşı kanalları ve göz bebekleri betimlenmiş olup bakışları sert ve hissizdir. Göz kapakları hafif düşürülmüş ve donuk bir bakış elde edilmiştir. Alt ve üst dudakları normal olarak betimlenmiştir. Yüzü ise yuvarlak ve dolgundur.

Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde dolgun bir yüzle ve alnındaki kırışıklıklarla betimlenen başın yetişkin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Mevcut özelliklerine baktığımızda gözbebeklerinin işlenmiş olması ve yoğun bir aşınma görülse de saçların derin kanallarla geriye doğru uzanan bir yapıda işlenmesinden dolayı Lucilla portreleriyle karşılaştırabiliriz. Ayrıca başının sol tarafında bulunan ve yüze ait olmayan çıkıntıdan hareketle eserin ikincil kullanım ya da yarı mamül olduğunu düşündürmektedir. Ancak bir lahit ya da kabartmadan kopmuş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı şekilde başın arka bölümünde de saç işlenişine bakıldığında ön ve sağ bölüme göre daha sade bir görünüm vardır ki bu da eserin tamamlanmadığını kanıtlar niteliktedir.

Karşılaştırma: Özgan 2013b: 276, Resim 291a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Antoninler Dönemi

Kat. No.: 49

Eser Adı: Erkek Başı Parçası

Bulunduğu Yer: İznik

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, A2 rafı.

Env. No.: YEN 2245

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 24 cm, Genişlik: 20 cm, Derinlik: 11 cm.

Tanım: Cepheden işlenmiş erkek başı. Başının üst ve arka kısmı tamamen eksik. Alnı dar olarak bırakılmıştır. Burnu kırık. Alnında, sakallarında ve sağ kaşında çarpma. Yüzeyde hafif aşınma.

Başının hemen hemen tamamına yakını tahrip olmuştur ve korunan küçük bir bölümünden anlaşıldığı üzere çizgisel ve derin olmayan şekilde oluşturulmuş dalgalı saçlar betimlenmiştir. Bukle detaylarına ağırlık verilmemişse de yoğun ve kabarık bir saç yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Burnunun bir kısmı tahrip olmuş ve gözler bir miktar geriye çekilmiştir. Göz kapakları ve gözyaşı kanalları işlenmiş olup gözbebekleri oyularak betimlenmiştir. Gözbebeklerinin işleniş pozisyonlarına baktığımızda bakışların kendi sağına doğru bir miktar döndüğü görülmektedir. Dudaklar ince olarak tasvir edilmiş olup geniş bir ağıza yer verilmiştir. Güçlü bir çene ve elmacık kemikleriyle oluşturulan yüzde çizgisel ve küçük çentiklerle işlenmiş tüm yüzü kaplayan sakal ve oldukça belirgin hale getirilmiş güçlü bıyıklar da görülmektedir.

Fizyonomik özelliklerine bakıldığında sakalların işlenişi ve yüzdeki olgun görünümünden hareketle yetişkin bir erkek bireye ait olduğu söylenebilir. Tanrısal unsurlara yer verilmemiştir.

Sakalların oluşturulmasında kullanılan çentikler Alexander Severus Dönemi'yle birlikte başlamış olup bu eseri olasılıkla bu döneme tarihlemek doğru olacaktır. Vatikan'da bulunan Alexander Severus büstündeki sakal işlenişi de eserimizle benzerlik göstermektedir. Ancak bıyıklardaki dolgunluğa ve korunan kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla kabarık saçlara baktığımızda eserin olasılıkla daha önceki dönemlerde üretilmiş olma ihtimali de akla gelmektedir. Eğer bu ihtimale göre düşünürsek başa Severuslar Dönemi'nde düzeltmeler uygulandığı söylenebilmektedir.

Karşılaştırma: Fittschen vd. 2010: 145, Taf. 178, Nr. 143; Özgan 2015: 127, 115a-b.

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: Alexander Severus Dönemi (222-235)

Tamamlanmamış Yarı Mamul Heykeltıraşlık Eserleri

Kat. No.: 50

Eser Adı: Tamamlanmamış Erkek Heykel Büstü

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Bahçesi

Env. No.: YEN 360

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 54 cm, Genişlik: 34 cm, Derinlik: 24 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş erkek büstü. Göğüsten altı ve kollar eksik.

Baş bölümü işlenmemiş ve yarı mamül haldedir. Tamamen bitirilmemiş bir heykel olduğu için baş bölümünün üzerinde yoğun bir şekilde murç izleri görülmektedir.

Sadece kıyafet kıvrımları işlenmiş ve korunmuştur. Omzundan aşağıya doğru çapraz olarak ilerleyen mantonun üzerinde dikey biçimde oluşturulmuş derin ve sık kıvrımlar görülmektedir.

Üzerindeki kıyafet detaylarına bakıldığında mantoyla betimlenen bu heykelin olasılıkla bir yöneticiye ait olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda göğüs detaylarına yer verilmemesi de bu eserin erkek olduğunu kanıtlamaktadır.

Yarı mamül olduğu için daha detaylı tanımlama ve tarihlendirme yapabilmek mümkün değildir.

Karşılaştırma: -

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: -

Kat. No.: 51

Eser Adı: Tamamlanmamış Kadın Heykelcik Parçası

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Korunduğu Yer: İznik Müzesi Deposu, 3. Konteyner, M4 rafı.

Env. No.: YEN 2879

Malzeme: İnce kristalli, gri damarlı beyaz mermer

Ölçüler: Yükseklik: 11 cm, Genişlik: 14 cm, Derinlik: 6 cm.

Tanım: Cepheden oluşturulmuş kadın heykeli parçası. Belinden alt bölümü eksik. Ellerinin uçları kırık. Yüzeyde hafif aşınma ve dış faktörlere bağlı renk değişimi.

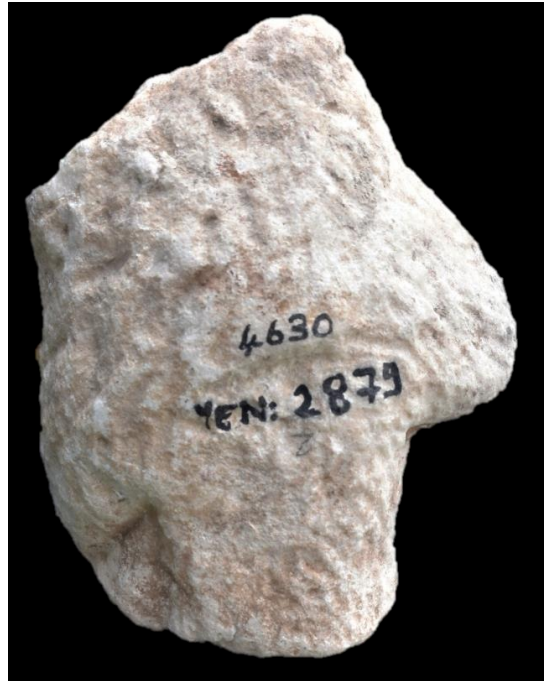
Göğüs kısmından üst tarafı korunmuştur. Kollarını dirseklerden kıvrarak başının her iki yanına getirmiş ve adeta bir durumdan yakınır vaziyette betimlenmiştir. Göğüs kısımları da oluşturulmuş olan heykelde bunların dışında hiçbir detaya yer verilmemiş olması bu heykelin yarım bırakılmış olabileceğini akıllara getirmektedir. Arka kısmının da tıraşlanarak bırakılıp murç izlerinin bulunması bu savı destekler niteliktedir.

Fizyonomik olarak değerlendirildiğinde göğüs bölümünün işlendiği heykelin bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır. Tanrısal öğelere yer verilmemiştir.

Karşılaştırma: -

Kaynakça: Yayınlanmamış.

Tarih: -

LEVHALAR

Harita 1: İznik İlçesinin uydu görüntüsü.

ÖZGEÇMİŞ

ADI : MURAT
SOYADI : AKIN
D. YERİ : BİLECİK
D. TARİHİ : 20.03.1991
E-POSTA : 16muratakin@gmail.com

KATILMIŞ OLDUĞU ARKEOLOJİK KAZI VE PROJELER:

2011 Myndos Antik Kenti Kazısı
2011-2012 Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Asistan Öğrenci
2012 Myndos Antik Kenti Kazısı
2012 Uludağ Üniversitesi Çocuk Üniversitesi Projesi (Görevli)
2012 Hafif Strüktürler, Mobil Mimarlık ve Arkeoloji Çalıştayı (Katılımcı)
2012-2013 Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Asistan Öğrenci
2013 Myndos Antik Kenti Kazısı
2013 Myndos Nekropolü Kurtarma Kazısı
2014 Myndos Antik Kenti Kazısı
2014 Uluslararası Mysia Olympos'u Araştırmaları Çalıştayı (Görevli)
2015 Nilüfer İlçesi Yüzey Araştırması (Heyet Üyesi)
2015 Arkeolojik Yüzey Araştırması Işığında Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerinde Nikaia Yüzey Araştırması (Heyet Üyesi-Proje Asistanı)
2015 Bursa Hisar Arkeopark Kazısı (Heyet Üyesi)
2015 Odryses'ten Nilüfer'e Uluslararası Nilüfer Sempozyumu (Katılımcı)
2015 İznik Roma Tiyatrosu Kazısı (Heyet Üyesi)
2016 Nilüfer İlçesi Yüzey Araştırması (Heyet Üyesi)
2016 İznik Roma Tiyatrosu Kazısı (Heyet Üyesi)
2016 İznik Abdülvahap Tepesi Kurtarma Kazısı (Heyet Üyesi)
2016 İznik Sualtı Bazilika Kazısı (Heyet Üyesi)
2016 I. International Meeting RoGeMoPorTur (Katılımcı-Portekiz)
2016 Apollonia ad Rhyndacum Nekropol Kazısı (Heyet Üyesi)
2016 Nekropol ve Peyzaj: Uygulamalar, Yaklaşımlar ve Öneriler Çalıştayı (Katılımcı)
2017 Apollonia ad Rhyndacum Kazıları (Heyet Üyesi)
2017 Nilüfer İlçesi Yüzey Araştırması (Heyet Üyesi)
2017 Kültürel Mirasın Korunması Uluslararası Bursa Sempozyumu (Katılımcı)
2018 Apollonia ad Rhyndacum Kazıları (Heyet Üyesi)

YAYIN VE ARAŞTIRMALAR:

- Anadolu Marsyas'ın Cezalandırılması ve Marsyas Heykel Grubu (Yayınlanmamış Lisans Tezi)
- Badırğa Kybele'si ve Nilüfer'deki Kybele Kültü (Makale)
Nikaia'dan Musa Heykeli: Polyhymnia (Makale)